

Barneombudet

Årsmelding for 1984

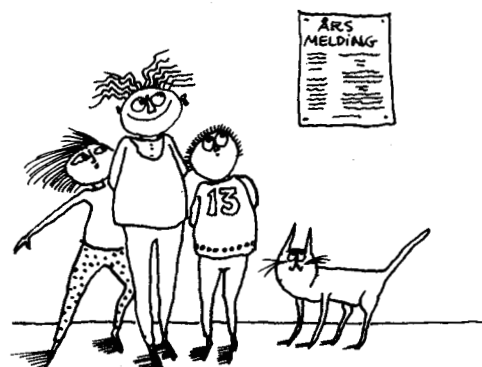
Årsmelding for 1984
fra
Barneombudet

Avgitt til Forbruker- og administrasjonsdepartementet
31. mars 1985

Tegningene i årsmeldingen er laget av Iben Sandemose og diagrammene av Øystein Gulbrandsen.

Forord

Barneombudets oppgave er "å fremme barns interesser overfor det offentlige og private" og "å følge med i utviklingen av barns levevilkår". Ombudet skal særlig:

- av eget tiltak eller som høringsinstans ivareta barns interesser i samband med planlegging og utredning på alle felter,
- følge med i at lovgivning til vern om barns interesser blir fulgt,
- foreslå tiltak som kan styrke barns rettsikkerhet,
- fremme forslag til tiltak som kan løse eller forebygge konflikter mellom barn og samfunn,
- følge med i at det gis tilstrekkelig informasjon til det offentlige og private om barns rettigheter og tiltak de har behov for. (Lov om Barneombud § 3. Se vedlegg 1.)

Barneombudets kontor har en fast stab på 4 personer. I 1984 besto staben av: - Målfrid Grude Flekkøy (barneombud), - Marika Kolbenstvedt (kontorsjef), - Børre Lid (konsulent inntil 29/11-84), - Tømm Skaug (konsulent fra 3/12-84), - Kirsten Skorge Ekornes (kontorfullmektig, permisjon fra 1/9-84), - Anne Irene Reeberg (vikar i kontorfullmektigstillingen fra 1/8-84). I tillegg har Torill Bjørnsen og Odd Harald Amundsen vært engasjert som konsulenter i deler av 1984.

Barneombudet har et råd bestående av følgende medlemmer med personlige varamedlemmer: Christian Erlandsen (Bergfrid Fjose), Tone Bratteli Jamholt (Aud Iversen), Njål Petter Svensson (Dag Nilsson), Kjell Ballari (Jarle Meløy), Magne Raundalen (Kari Bjerke Anderssen), Lucy Smith (Anders Bratholm).

I Del I i Barneombudets årsmelding beskrives hovedtrekk ved kontorets virksomhet i 1984. Del II gir en oversikt over viktige saker Barneombudet har arbeidet med i 1984. Disse er fordelt på ulike saksområder. Oversikten gir korte sammendrag av høringsuttalelser og arbeid med prinsipsaker.

Enkelt saker og prinsipsaker gir sammen innblikk i oppvekstvilkår for barn og i hvordan ulike administrative ordninger, lover og økonomiske vilkår påvirker forholdene for foreldre og barn. Det er for tiden små muligheter til å få gehør for lovendringer og økonomiske særtiltak for barn. Det svakest virkemiddel for å styrke barnes rettigheter i samfunnet på kort sikt er informasjon og holdningsendring. Dette er likevel viktig på lengre sikt. Uten en generell holdningsendring som fører til at barn aksepteres som den særgruppe de er, kan vi heller ikke få lovendringer og andre nødvendige tiltak for barn.

Del III skisserer problemområder som gjelder ansvaret for barns oppvekstvilkår.

Barneombudet ønsker at årsmeldingen skal kunne danne utgangspunkt for diskusjon om hvordan barns oppvekstvilkår skal kunne bedres. Barneombudet har ikke myndighet til å fatte vedtak eller pålegge de politiske organ å rette på eller forebygge uønskede forhold for barn og unge. Det Barneombudet kan gjøre er å søke å få sakene frem i fokus. Det er de politiske organ på ulike nivå som må føle ansvar for å sette iverk de nødvendige tiltak.

Barneombudet arbeider for barn og unge. Det er viktig å orientere barna om hva kontoret gjør. Årsmeldingen er ikke lett for barn å lese. Derfor har vi laget et eget sammendrag til barn og unge.

Innhold

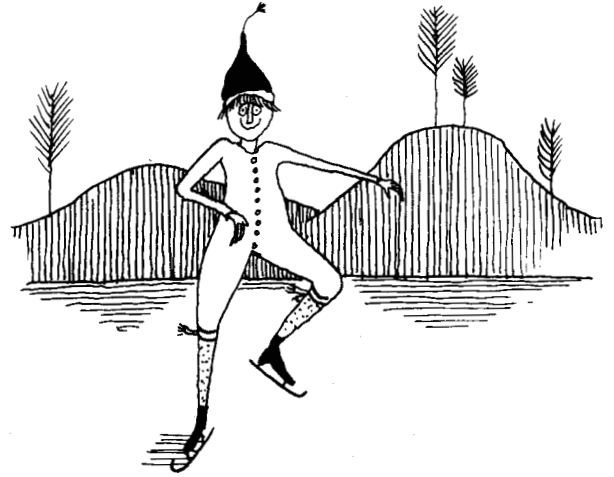

FORORD	1		
INNHold.	2		
SAMMENDRAG TIL BARN OG UNGE.	4		
DEL I: OVERSIKT OVER BARNE- OMBUDETS VIRKSOMHET I 1984.	8		
De fleste henvendelser gjelder saker	8		
Tabellene i vedlegg 4 gir detaljerte opplysninger om virksomheten.	8		
Barn, voksne, organisasjoner og myndigheter tar kontakt med Barneombudet	8		
De saker Barneombudet arbeider med spenner over et bredt felt	8		
Barn tar opp saker på samtlige områder - mest skolesaker og saker vedrørende familiens situasjon	9		
De fleste saker er enkeltsaker som avsluttes i løpet av året	9		
Ombudet gir ofte informasjon og veiledning i tilknytning til enkeltsaker	9		
Ombudet må prioritere, og henlegger derfor saker	10		
Ombudet uttaler seg til andre instanser når forholdene er kritikkverdige.	10		
Enkeltsaker danner utgangspunktet for Barneombudets arbeid med prinsipp-saker	10		
Prinsipp-sakene tar lang tid - mange er kontinuerlige arbeidsoppgaver	10		
Ombudet legger mye arbeid i høringsuttalelser	11		
Informasjon om barn og om Barneombudet er en viktig del av virksomheten.	11		
Barneombudet ser resultater i enkelt-saker	12		
		DEL II: PRINSIPPSAKER OG HØRINGS- UTTALELSER INNENFOR ULIKE SAKS- OMRÅDER	13
		Barn i spesielle livssituasjoner.	13
		Barnetilsyn og offentlige fritidstilbud ...	16
		Skolesaker	19
		Kultur og forbruk	23
		Familiens situasjon.	24
		Barn og planlegging	26
		DEL III: BEDRING AV BARNES OPPVEKST- VILKÅR - HVORFOR ER DET SÅ VANSKELIG?	30
		BARN ER EN SPESIALGRUPPE FORDI DE IKKE SELV KAN PÅVIRKE BESLUTNINGER	30
		Barneombudet er ett talerør for barn.	30
		Barneombudets saker kan si noe om vanskeligheter med å bedre barns oppvekstvilkår	31
		NORGE ER ET FOREGANGSLAND M.H.T. LOVGIVNING	31
		En rekke lover er vedtatt for å bedre barns oppvekstvilkår.	31
		Realitetene svarer ikke til idealene og de gode intensjonene	32

ENDRINGER I SAMFUNNET MÅ PÅ- VIRKE FORHOLDET MELLOM FOR- ELDREANSVAR OG OFFENTLIG ANSVAR	33	DET KOSTER Å SATSE PÅ BARN, MEN DET LØNNER SEG	39
Endring i samfunn og familiestruktur har ført til at foreldre har mer ene-ansvar enn noen gang før	33	Det trengs øremerkede statlige tilskott for å ivareta barns interesser.	39
Samfunnsendring utenfor familien gjør det vanskelig for foreldrene å ivareta ansvaret for barna.	33	Med et rammetilskottsystem må det ut- vikles kriterier for å ivareta barnekrav.	40
Samfunnet må sette inn ulike virkemidler slik at barn får det de trenger	34	Å satse på barn er en god investering på lengre sikt	41
BARNES LOVFESTEDE RETTIGHETER MÅ STYRKES.	34	Til syvende og sist er det holdninger og politisk vilje som teller	42
Målet om forenkling og deregulering bør ikke gjelde barn	35		
Lovverket må gi barn rettigheter uten økonomisk forbehold	35		
Lovverket bør gi barn direkte rettigheter	36		
ADMINISTRASJON OG ORGANISERING KAN ENDRES TIL BESTE FOR BARN	36	VEDLEGG:	
Uklar ansvarsfordeling er et hinder for å ivareta barns interesser	36	1. Lov og instruks for Barneombudet.	43
Barns talspersoner må sikres plass i viktige kommunale utvalg og nemnder	38	2. Budsjett og regnskap for 1984 med kommentarer.	46
Barnevernsnemnda må få et overordnet ansvar for barns oppvekstvilkår i kommunen	39	3. Oversikt over høringsuttalelser som Barneombudet avga i 1982, 1983 og 1984	47
		4. Tabeller	51

Sammendrag til barn og unge

Barneombudet har nå vært i arbeid i vel tre år. I 1984 var det omtrent like mange barn som kontaktet Barneombudet - som i 1983. Telefoner og brev fra barn er svært viktige. Voksne kan fortelle hvordan barn har det. Men det er barn og unge selv som best kan fortelle hvordan de opplever vansker og problemer. Derfor kan barn og unge ta opp saker som de voksne ikke tenker på.

Sakene kommer fra hele landet, men flest fra Oslo-området. Det barn mest tar opp med Barneombudet er "Skolesaker" og spørsmål om "Kultur og forbruk". Skoleproblemene er for eksempel konflikter med lærer, mobbing, lange skolereiser og lange skoledager. "Kultur og forbruk" gjelder ofte TV (enten barne-TV eller voksen-TV), eller videovold som barn blir redde av.

De fleste av sakene dreier seg om noe som angår et enkelt barn, en gruppe barn (en skoleklasse, barn i et borettslag), en skole/barnehage eller en kommune. Det vi lærer om barns problemer fra enkeltsakene fører ofte til at vi lager det vi kaller prinsipsaker, det vil si forslag om bedre lover og regler, forslag om at samfunnet gir mer penger til tiltak for barn og unge og lignende.

Barneombudet kan ikke hjelpe med alle saker. Blant annet må vi avvise alle saker som dreier seg om konflikter i familien. Noen ganger er det andre kontorer som bedre kan gi hjelp. Da forteller vi dette til den som ringer eller skriver.

Barneombudet kan ikke bestemme over andre. Vi kan ikke forlange at kommuner, skoler eller borettslag gjør noe annerledes enn før. Men vi kan prøve å få dem til å forstå hvor viktige barn og unge er, at det er fornuftig å gjøre det best mulig å vokse opp i Norge.

Barneombudet opplever at mange gjerne vil vite mere om barn. Vi kan ikke vente at kommunepolitikerne, stortingsrepresentanter og andre skal ta mere hensyn til barn uten at de vet hva som er viktig for barn på ulike alderstrinn. Derfor prøver vi å gi gode grunner og informasjon når vi uttaler oss om en sak.

I en av fire saker lager Barneombudet en uttalelse til den som bør rette på noe. Det er særlig kommunene vi skriver til, men det kan også være en skole, et borettslag eller et departement. Om problemet blir rettet på, vet vi sjelden noe om. Kontoret har i dag ikke mulighet til å undersøke hvordan det går. Men det hender noen forteller oss det eller at vi får et avisutklipp om resultatet.

I 1984 har Barneombudet arbeidet med 79 prinsipsaker og laget 27 uttalelser til forslag fra departementer (høringsuttalelser). Noen av disse sakene beskriver vi i Del II. Alle sakene sammen sier noe om problemer med å få til ting for barn.

Som før deler vi sakene i ulike områder:

Barn i spesielle livssituasjoner.

Barn bor som oftest i en familie og går i vanlig skole. Noen går i barnehage. Barn i spesielle livssituasjoner bor ikke alltid sammen med sin egen familie, men f.eks. på barnehjem, i sykehus, eller i fengsel. Vi håper at det å få juling er uvanlig, så saker om dette er med her. I 1984 var Barneombudet særlig opptatt av barn i fengsel. Det burde ikke være lov å sette 14-åringer i fengsel. For at de ikke skal bli kriminelle for resten av sitt liv, trenger de hjelp og behandling, ikke fengsel. Hvis de må settes i fengsel, må de få hjelp der. Det viktigste er å finne nye måter å behandle unge lovbrøyttere, slik at de lærer andre måter å oppføre seg, ansvar for seg selv og andre og at de må gjøre opp for seg når de har gjort noe galt.

Barneombudet har foreslått at alle barn bør ha rett til helsekontroll, også før de blir født. For tidlig fødte og syke barn bør ha rett til å ha mor/far hos seg.

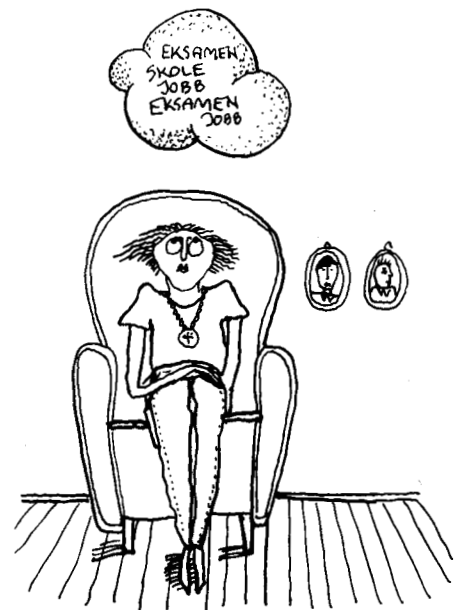
Barnetilsyn og offentlige fritidstilbud.

Lovene sier at barn har rett og plikt til å gå på skole. Men ingen lov sier at barn har rett til barnehage, fritidshjem eller fritidsklubber.

Barneombudet mener at barn bør ha rett til barnehageplass hvis de har behov for det. Hvorfor de trenger barnehage kan være forskjellig. Noen steder er det farlig å leke ute p.g.a. trafikken. Andre steder er det ikke barn å leke med hvis de ikke går i barnehage. Andre barn trenger barnehage fordi foreldrene er på jobb. På samme måte kan det være ulike grunner til at barn trenger fritidshjem og klubber.

Når en kommune har lite penger, kan det gå utover barn som egentlig har rett til barnehageplass og som kanskje trenger barnehage aller mest. Det er f.eks. barn som ser dårlig, hører dårlig, har vansker med å røre på seg. Disse barna trenger ekstra voksne eller spesielt utstyr i barnehagen. Hvis kommunen ikke vil betale for dette, kan det hende at barnet ikke har nytte av å gå i barnehagen. Noen barn får ikke plass fordi det blir for dyrt for kommunen.

Skal barnehagen være et godt sted å være for barna og de voksne som arbeider der, må det være nok plass ute og inne. Det må være nok voksne til å være sammen med og leke med barna. Barnehagene har som regel hverken for mye plass eller for mange voksne. Derfor var Barneombudet svært uenig i at reglene skulle forandres slik at det kan bli flere barn i de barnehagene vi har. Reglene ble forandret likevel. Det hjelper ikke alltid at Barneombudet er uenig og gir gode grunner, for hvorfor noe er galt!

Skolesaker.

Barn og unge ringer og skriver ofte om problemer på skolen. I 1984 fikk vi mange flere henvendelser om lærere som brukte fysisk makt på elevene enn året før. Det ser ut til at problemene i klassene blir større og at lærerne ikke får nok hjelp til å løse dem.

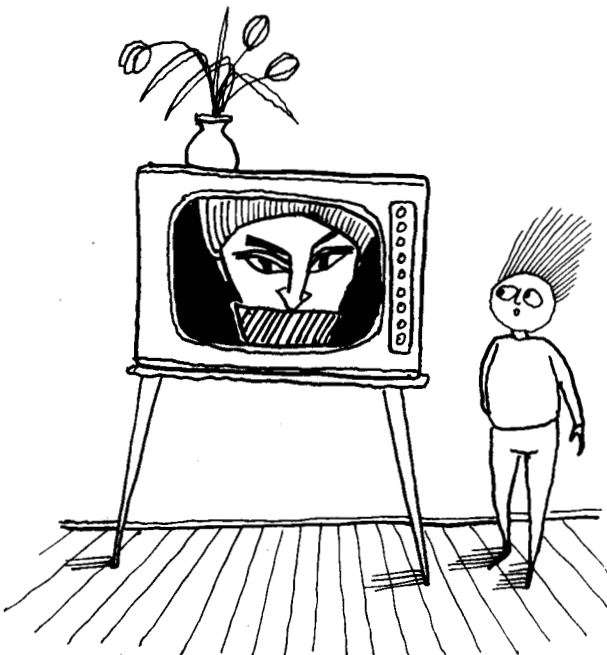
En viktig sak vi har arbeidet med er elevenes rettigheter og plikter i skolen. Barneombudet vil gjerne at skolelovene skal si mere om dette. Vi syns loven sier mye om de voksne, men for lite om barn. De voksne har også andre lover som gjelder for dem, f.eks. Arbeidsmiljøloven. De har en sterk organisasjon (Norsk Lærerlag) og møter i skolestyret. Elevene har ikke sterke organisasjoner eller møterett i skolestyret. De har heller ikke så gode regler for hvordan de skal ha det i sin arbeidssituasjon.

Derfor synes Barneombudet det var ekstra urettferdig når de voksnes Arbeidsmiljølov ble brukt til å utvise en elev fra skolen. Barneombudets arbeid med denne saken har ført til at det ikke er lov å utvise elever på **den måten** lenger. Både elev og lærer trenger hjelp til å unngå at det blir nødvendig å utvise eleven. Men blir det den eneste utveien, må utvisningen begrunnes med skoleloven og ordensreglene på skolen, ikke med de voksnes arbeidsmiljølov.

Mange barn har lagt merke til at Barneombudet har sagt at skoleferien er for lang. Dette er galt. Barneombudet har sagt at skoleferien kan bli vanskelig for mange barn når foreldre jobber og skolen har så mye lengre ferie enn foreldre har.

Kultur og forbruk.

Altfor mange barn og unge ser programmer de ikke har godt av på video og på TV (særlig vold). Også i 1984 har Barneombudet støttet forslag om kontroll/sensur av film og videogrammer for barn og unge og forslag om at en må ha kommunal tillatelse for å vise offentlig, leie ut eller selge video. Barneombudet mener også det er viktig å gi informasjon om filmers innhold. En bred informasjonskampanje om virkningene av TV og video på barn og unge er et annet tiltak Barneombudet har foreslått. Forbudet mot vold på video har ikke virket. Derfor blir det enda viktigere å få en kontroll av videofilm for barn og unge.

Barneombudet har bedt NRK flytte "Dagsrevyen" til kl. 21.00. Særlig små barn blir skremt av krig, flykaping og andre nyheter. Disse barna er ofte i seng ved 21-tiden. Å flytte "Dagsrevyen" ville derfor ikke gå utover de største barna, de unge eller de voksne.

Barneombudet har også sagt at det ikke må komme reklame i TV. Hvis det blir reklame, må den ikke komme før kl. 21.00.

Familiens situasjon.

Barneombudet må avvise saker om konkrete konflikter i familien. Likevel får vi mange saker på dette området. De fleste har tilknytning til skilsmisse.

Vi venter flere store saker i 1985, der vil vi arbeide videre med disse problemene: Økonomien i familier med enslig forsørger. Gjennomføring av samværsrett. Talsperson for barn i skilsmisssaker o.lign. Barneombudet har f.eks. foreslått at vi må se på hvordan familiedomstoler virker i andre land.

Barn og planlegging.

Hvordan en planlegger i kommunene betyr mye for barn. Barn trenger bilfrie lekearealer, trygg og kort skoleveg og rom til klubber og lignende. Barneombudet har laget kommentarer til flere forslag om dette der vi sier at det må lages klare bestemmelser for hvordan kommunene skal ta vare på barnas behov i planleggingen. Vi mener også at de som har greie på barn må være med i planleggingen, for eksempel gjennom barnevernsnemnda.

Flere uttalelser har vært om trafikksikring: trafikkregler og påbud om bruk av bilbelter for barn. Andre har vært om barneulykker i og nær hjemmet. Barneombudet mener at det burde være regler for hvordan en leilighet/et hus kan gjøres tryggere for barna.

I årsmeldingen for 1984 spurte Barneombudet om det kanskje trengs en Oppvekstmiljølov for barn. Mange forhold kunne bli bedre for barn hvis lovene vi har nå ble forandret. Grunnskoleloven, bygningsloven, planlov og arbeidsmiljøloven er eksempler. Istedenfor å rette litt på mange lover, kan det kanskje være bedre å lage en helt ny lov, det vil si en egen lov om barns oppvekstmiljø. En egen

Oppvekstmiljølov kunne bli holdningsskapende og si noe om hva samfunnet mener er viktig for barn. Siden forholdene er så forskjellige rundt om i landet vårt, måtte de som skulle følge opp loven ta hensyn til dette. I 1984 vil Barneombudet se mer på om det ville være en god idé å få en slik lov."

Denne idéen blir nå tatt opp av andre. Det Barneombudet har gjort i 1984 er å se på hvorfor er det så vanskelig å få til et samfunn som er bedre for barn? De vanskene vi ser har å gjøre med:

- I. **Lovene** som ikke er klare nok når det gjelder barns og unges rettigheter.
- II. **Penger** som det ikke er nok av og som man velger å bruke til noe annet.
- III. Barn og unge er 1/4 av Norges folk. Men det er ikke mulig for dem å bestemme hvem som skal sitte i kommunestyret og andre steder der de bestemmer hvordan barn skal ha det. Barn har ikke organisasjoner og slipper bare sjelden til i aviser, radio og TV. Andre grupper kan være med og arbeide for sine saker, - men ikke barn og unge. Derfor må de som bestemmer huske på, ta vare på og stå på barnekravene. Det er ikke alltid like lett!

Dette skriver vi mere om i Del III.

Del I: Oversikt over Barneombudets virksomhet i 1984

DE FLESTE HENVENDELSER GJELDER SAKER

Kontakten med Barneombudet skjer både skriftlig og pr. telefon. I 1984 arbeidet Barneombudet med 820 saker. - 705 enkeltsaker, 79 prinsippsaker og 36 høringssaker.

En tredjedel av henvendelser til kontoret var fra enkeltpersoner eller organisasjoner som ville ha Barneombudet til å holde foredrag på møter, kurs og seminarer. Noen vil ha informasjon om og kontakt med Barneombudet. Elever og studenter henvender seg til kontoret med generelle spørsmål om barns situasjon o.l. I tillegg kommer henvendelser av administrativ art. Nesten to tredjedeler av henvendelsene gjaldt saker, der barns situasjon på ulike områder blir tatt opp.

På bakgrunn av henvendelser fra barn, voksne og andre oppretter Barneombudet saker. Ombudet tar også opp saker på eget initiativ.

TABELLENE I VEDLEGG 4 GIR DETALJERTE OPPLYSNINGER OM VIRKSOMHETEN

I dette kapitlet beskrives hovedtrekkene ved virksomheten. For de som er interessert i detaljerte tall og utvikling over tid, vises til vedlegg 4 - tabeller.

BARN, VOKSNE, ORGANISASJONER OG MYNDIGHETER TAR KONTAKT MED BARNEOMBUDET

I 1984 ble 94 saker reist av barn. De fleste barnehenvendelsene kom fra barn i alderen 8 til 14 år.

De som oftest tar kontakt med Barneombudet på barnas vegne er voksne enkeltpersoner. Nesten to tredjedeler av sakene i 1984 ble reist av foreldre, besteforeldre og andre voksne. Men det er også fagfolk, ansatte i institusjoner og myndigheter som vil at Barneombudet skal se på ulike sider ved barns oppvekstvilkår.

Sakene kommer fra hele landet, men fordelingen er ujevn. Nesten halvparten av de stedfestede sakene kom fra Oslo eller Akershus. Sett i forhold til alle saker fra hver landsdel kom det imidlertid flest barnesaker fra Hedmark. Dette kan ha sammenheng med at et av Barneombudets rådsmøter var lagt til Kongsvinger. Hun hadde da en lokal barne-telefon i samarbeid med lokale aviser.

Informasjon og kjennskap til Barneombudets virksomhet er av avgjørende betydning for om barn og voksne henvender seg til Ombudet. Barneombudet vil derfor fortsatt prioritere informasjonstiltak.

DE SAKER BARNEOMBUDET ARBEIDER MED SPENNER OVER ET BREDT FELT

Barneombudet arbeider ikke ut fra én lov eller et avgrenset antall lover, men skal ta opp nesten alle problemer som berører barn.

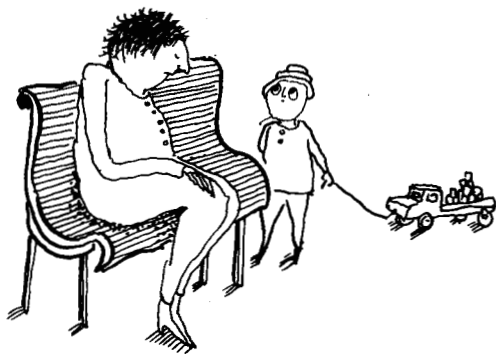
Kontoret har delt sakene i seks hovedsaks-områder:

1. **Barn i spesielle livssituasjoner** gjelder barn/unge i institusjoner (barnehjem, fosterhjem, fengsel, sykehus, og lignende). Barn med spesielle behov/vansker i vanlig livssituasjon er ikke tatt med her. 153 saker i 1984.

2. **Barnetilsyn og offentlige fritidstilbud** dreier seg om barnehager, barneparker, private tilsynsordninger, fritidshjem og fritidsklubber. 69 saker i 1984.
3. **Skolesaker** omfatter konflikter i skolen, skolenedleggelse, skoleskyss og skoleveg og tilrettelegging av forholdene for elever med spesielle behov. 136 saker i 1984.
4. **Kultur og forbruk** dreier seg blant annet om massemedia som kulturtilbud for barn/unge og om farlige produkter. 88 saker i 1984.
5. **Familiens situasjon** omfatter skilsmisseproblemer, økonomi, permisjon ved barns sykdom og annet. 238 saker i 1984, dvs. det absolutt største saksområdet. Her blir de fleste sakene avvist.
6. **Barn og planlegging** omfatter detaljplanlegging i kommuner, borettslag og lignende såvel som oversiktsplanlegging. Trafikkproblemer hører også til her. 117 saker i 1984.
7. **Diverse-saker.** Dette er småsaker som ikke passer inn i de øvrige grupper. 19 saker i 1984.

BARN TAR OPP SAKER PÅ SAMTLIGE OMRÅDER - MEST SKOLESAKER OG SAKER VEDRØRENDE FAMILIENS SITUASJON

Barn henvender seg til Barneombudet om problemer innenfor alle saksområdene. Mange barn tar opp saker som gjelder skolespørsmål. Et annet område som barn er opptatt av, er familiens situasjon, f.eks. spørsmål om barns rettigheter i forhold til foreldre.

Det er særlig barn i skolealder som henvender seg til Barneombudet. Små barn og barn i spesielle livssituasjoner kan ikke så lett selv ta opp sine problemer. Derfor er det relativt få barnehenvendelser angående "Barnetilsyn" og "Barn med spesielle behov/problemer".

DE FLESTE SAKER ER ENKELTSAKER SOM AVSLUTTES I LØPET AV ÅRET

De aller fleste saker Ombudet arbeider med er enkeltsaker. Med enkeltsaker menes saker som gjelder et eller flere bestemte barn, forholdene på én skole, i ét borettslag osv. Av de 705 enkeltsakene Ombudet arbeidet med i 1984 ble 654 avsluttet.

Mange enkeltsaker kan avklares allerede i den første telefonen. Særlig gjelder dette spørsmål vedrørende konflikter innen familien som Ombudet ifølge instruksjonen må avvise. Det er også mange saker som kan henvises til annen instans.

OMBUDET GIR OFTE INFORMASJON OG VEILEDNING I TILKNYTNING TIL ENKELTSAKER

Ombudet kan ifølge instruksjonen behandle saker på forskjellige måter, enten ved å avvise (§ 3), henviser til annen instans (§ 4), henlegge (§ 5) eller realitetsbehandle. I 1984 ble 162 enkeltsaker avvist, 177 henvist, 237 henlagt og 78 realitetsbehandlet.

Uansett hvilken behandlingsform Ombudet velger, ligger det mye arbeid i enkeltsakene. Når Ombudet avviser saker, gir vi som regel informasjon om rettigheter, lovfortolkning, andre hjelpeinstanser o.l. Når Ombudet henviser saker til andre, får henvenderen også informasjon, f.eks. om kommunal saksgang, aktuelle løsninger og referanser til nyttig materiale.

Barn henvender seg ofte til Barneombudet som første kontakt med et offentlig organ. Derfor er det forholdsvis mange barnesaker som blir henvist. Barna får råd om å ta opp saken med foreldrene, skolen eller en kommunal instans, og eventuelt henvende seg til Barneombudet igjen hvis de trenger mer hjelp.

OMBUDET MÅ PRIORITERE, OG HENLEGGES DERFOR SAKER

Det er mange forskjellige grunner til at Ombudet henlegger saker. Kontorets kapasitet gjør det nødvendig å prioritere og derfor henlegge enkeltsaker med de mest vanlige eller mindre alvorlige problemstillinger etter en kortere behandling. I 1984 gjaldt dette nesten halvparten av de henlagte sakene.

Det hender dessuten ganske ofte at henvender ikke som avtalt følger opp en telefonkontakt med å sende flere opplysninger. I 1984 ble 59 enkeltsaker henlagt fordi Ombudet ikke fikk nok materiale til å kunne behandle saken videre. Når kontoret under behandlingen får vite at saken allerede er løst, blir den også henlagt.

OMBUDET UTTALER SEG TIL ANDRE INSTANSER NÅR FORHOLDENE ER KRITIKKVERDIGE

I 1984 mente Barneombudet at halvparten av de realitetsbehandlede enkeltsakene avdekket kritikkverdige forhold eller problemer som burde kunne løses på en annen måte enn hittil. I de fleste av disse sakene avga Ombudet en uttalelse til annen instans.

Hensikten med Barneombudets uttalelser er å få vedkommende instans til å rette på de forhold som skaper problemer for barna, å lage planer som bedre ivaretar barns interesser osv. Uttalelsene inneholder vanligvis en vurdering av saken ut fra kunnskap om barns behov, forskning om barns adferd, data om problemets omfang i Norge og om virkninger av ulike typer tiltak. Uttalelsene kan derfor også brukes av henvenderen eller andre i deres videre arbeid med den aktuelle saken eller med andre lignende saker.

Halvparten av Ombudets uttalelser til annen instans gjaldt planleggingssaker. I saker vedrørende "Skolen" og "Kultur og forbruk" gikk også de fleste uttalelsene til andre instanser. Det er særlig kommunale myndigheter Ombudet henviser til eller uttaler seg til.

ENKELTSAKENE DANNER UTGANGSPUNKT FOR BARNEOMBUDETS ARBEID MED PRINSIPPSAKER

Uansett om enkeltsakene realitetsbehandles eller behandles på andre måter, er det som regel disse som danner utgangspunkt for Ombudets arbeid med prinsippsaker.

Den store fordelen med Ombudsordningen, er nettopp muligheten for å koble detaljert kunnskap om hva som gjør det vanskelig å løse enkeltsaker, til generelle forslag. Dette gjelder ikke bare de prinsippsaker Ombudet selv tar opp, men også Ombudets uttalelser i høringssaker.

PRINSIPPSAKENE TAR LANG TID - MANGE ER KONTINUERLIGE ARBEIDSOPPGAVER

Ombudet tok på bakgrunn av henvendelser, enkeltsaker eller på eget initiativ opp 79 såkalte prinsippsaker. Disse gjelder f.eks. generelle forslag om lovendringer, retningslinjer, nye økonomiske ordninger, forskningsprosjekter e.l.

Mange av prinsipp sakene blir kontinuerlige arbeidsoppgaver for Ombudet som løper over flere år. 34 av de prinsipp saker Ombudet arbeidet med i 1984 var påbegynt allerede i 1982 eller 1983. Av disse er fortsatt 18 under arbeid. Dette gjelder f.eks. "Barn og video - regler for omsetting", "Foreldremagasinet i NRK", "Barns arbeidsmiljø" og "Seksåringer i skolen".

Når det kommer flere prinsipp saker som berører samme saksområde, søker Ombudet å koble disse sammen med de større løpende prinsipp saker. De mindre prinsipp sakene regnes da som henlagt. Henleggelse er derfor en vanlig behandlingsform for prinsipp saker. Men dette betyr således ikke at problemet ikke fortsatt blir behandlet ved kontoret.

17 av de 48 prinsipp saker som Ombudet avsluttet i 1984 ble realitetsbehandlet, dvs. at Ombudet kom med forslag til prinsipielle løsninger på området. 9 forslag gjaldt endringer i gjeldende lov/regelverk, 4 var forslag om forskningsinnsats og resten dreide seg om økonomiske eller administrative ordninger. (Årsmeldingens del II gir en mer detaljert beskrivelse av Ombudets arbeid med prinsipp saker.)

OMBUDET LEGGER MYE ARBEID I HØRINGSUTTALELSER

I 1984 hadde Ombudet 36 hørings saker og avga 21 høringsuttalelser. (I vedlegg 3 finnes en oversikt over samtlige høringsuttalelser i 1982, 1983 og 1984. Innholdet i uttalelsene i 1984 er referert i del II.)

Hensikten med Ombudets høringsuttalelser er å få frem hvilke konsekvenser ulike forslag har for barn. De inneholder gjerne både erfaringer fra Barneombudets enkeltsaker og oppsummering av forskning på området. Barneombudet prøver også å bruke dem som en kanal for sine egne prinsippforslag.

Barneombudet distribuerer som regel uttalelsene til en rekke instanser utover høringsinstansen. Erfaring og etterspørsel har vist at uttalelsene blir mye brukt av instanser som jobber for barn, og i undervisningssammenheng.

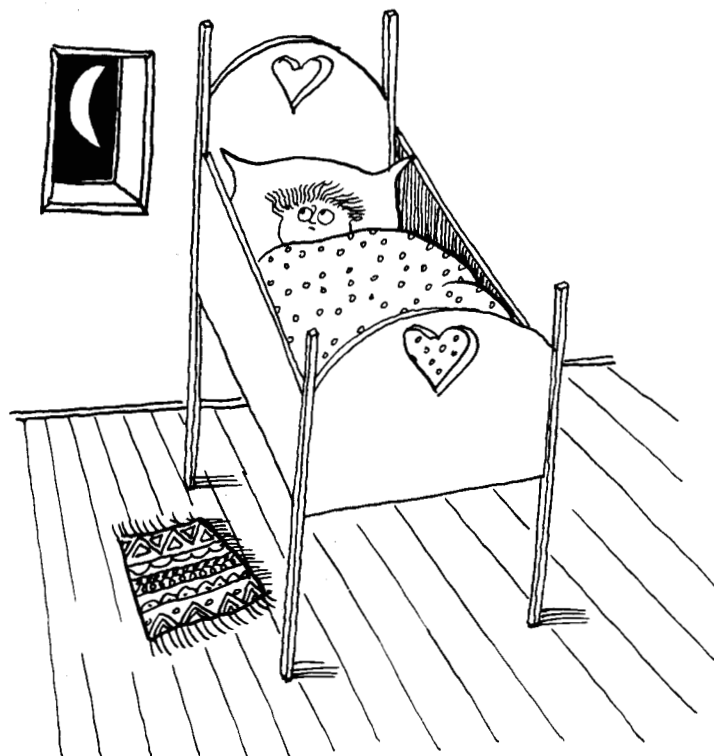
INFORMASJON OM BARN OG OM BARNE-OMBUDET ER EN VIKTIG DEL AV VIRKSOMHETEN

Barneombudets arbeid for å styrke barnas interesser i samfunnet går i hovedsak ut på å gi dem som har makt og myndighet forståelse av hva barn trenger. I tillegg til høringsuttalelser og prinsippforslag bruker Barneombudet foredrag og kontakt med massemedia, myndigheter og organisasjoner.

Det er også viktig å spre informasjon om Ombudets eksistens, arbeidsområde og arbeidsmåter.

Ombudet har ikke kapasitet til å si ja til alle forespørsler om foredrag. I 1984 holdt Ombudet 51 foredrag og staben forøvrig 11. Anslagsvis har Ombudet på denne måten nådd ut til 6.000 mennesker. Gjennom foredragsvirksomheten har Ombudet i 1983 besøkt 24 kommuner og 14 av landets fylker.

Diskusjon av Barneombudets synspunkter i media er viktige for å danne grobunn for løsninger som er til barnas beste. En begrensning er at det ser ut til å være lettere for Barneombudet å få mediaplass til mindre saker enn til større, vanskeligere og mer prinsipielle saksområder.

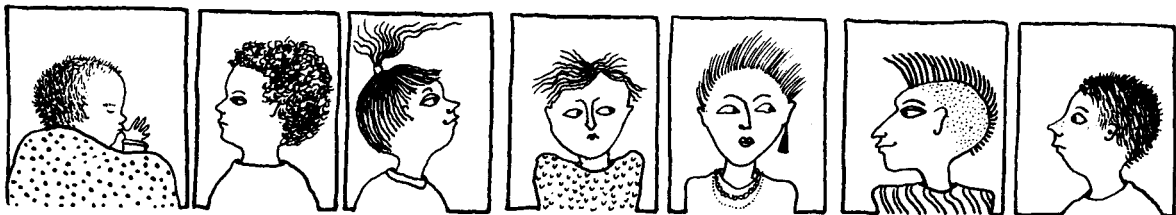
I 1984 ble Barneombudet omtalt i pressen 1.050 ganger. I tillegg kommer artikler i fagpressen og Ombudets faste spalte i tidskriftene "Foreldre & Barn" og "Bladlusa" - en nystartet avis for barn.

Barneombudet tok i 1984 initiativ til flere møter for å påskynde arbeidet på saksområder der lite skjer eller for å få etablert kontakt mellom instanser som etter Barneombudets synne burde ha kontakt med hverandre. Det er viktig at ulike organisasjoner som kan arbeide for å bedre barns oppvekstkår samarbeider, bl.a. for å bryte noen av de grensene som er mellom ulike sektorer i vårt samfunn. Slike forsøk på koordinering av virksomhet for barn ser ut til å være en nødvendig og nyttig arbeidsform.

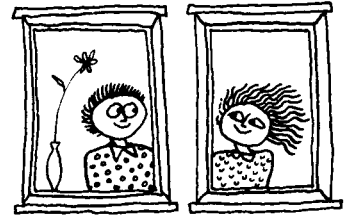
BARNEOMBUDET SER RESULTATER I ENKELTSAKER

Ombudet har ikke kapasitet til å følge opp de enkelte saker for å få vite resultatet. Vi får imidlertid en del meidinger om at våre uttalelser har påvirket enkeltsaker på en positiv måte for barna. Vårt inntrykk er at våre uttalelser har størst effekt når de blir omtalt og diskutert i pressen og når beboergrupper, organisasjoner og andre bruker dem aktivt.

En uttalelse fra Barneombudet kan ha virkning på lengre sikt, selv om barna taper den aktuelle sak. De besluttende organer kan gjennom de argumenter og den kunnskap Barneombudets uttalelse gir bli klar over barns behov og ta hensyn til det i senere lignende saker.

Del II: Prinsippsaker og høringsuttalelser innenfor ulike saksområder

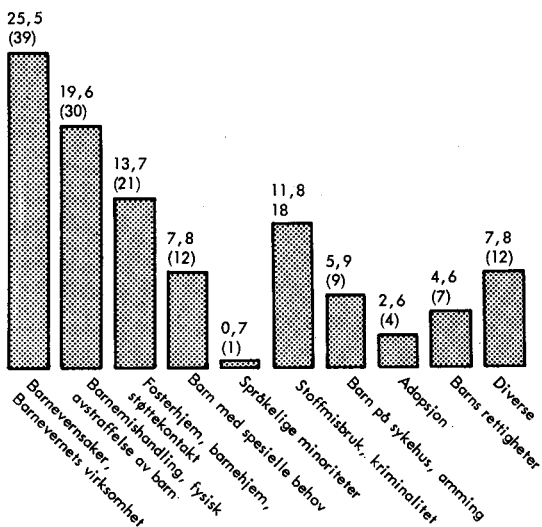

BARN I SPESIELLE LIVSSITUASJONER

En vanlig livssituasjon for et barn består av dagligliv i familien, barnehage eller skole og fritid i nærmiljøet. "Barn i spesielle livssituasjoner" bor som regel ikke i egen familie, men for kortere eller lengre tid i institusjon (barnehjem, sykehus, spesialinstitusjon, fengsel). Bor de i egen familie, er situasjonen spesiell hvis barnet f.eks. mishandles. Å bo hos fosterforeldre kan også betegnes som en spesiell livssituasjon, så det er klart at "spesiell livssituasjon" også kan gi gode kår for barnet. Forutsetningen er da at fosterhjemsplasingen er grundig forberedt og får en god oppfølging.

Barn som har en vanlig livssituasjon, men selv har spesielle behov som skaper vansker i vanlig barnehage/skole og lignende omhandles ikke her, men i de respektive kapitler om barnehage/skole og andre.

Sakene innenfor dette saksområdet dreier seg blant annet om barnevernets virksomhet, fosterhjem, barnemishandling, stoffmisbruk, kriminalitet, barn på sykehus og også spørsmål om barnevern i vid forstand. Det kan se ut som nesten 60 % av sakene har tilknytning til barnevernet. Imidlertid er også fysisk avstraffelse av barn, tatt med her. Disse sakene blir sjelden barnevernssaker.

Figur 1: Fordeling av saker/problemer innenfor saksområdet "Barn i spesielle livssituasjoner" i 1984. Antall (153) og prosent (fra tabell 22, vedlegg 4).

Antall saker vedrørende barn i spesielle situasjoner har totalt sett gått noe ned fra 1983. Fordelingen på ulike problemtyper innenfor saksområdet skiller seg imidlertid ikke fra foregående år.

Høringsuttalelser

Barneombudet avga 3 høringsuttalelser innen dette området i 1984. Høringsuttalelse til NOU 1983: 47. NY FREMMEDLOV.

Barneombudet vurderte her utvalgets forslag i forhold til sentrale rettssikkerhetsspørsmål som angår innvandrerbarn. Barneombudet peker på at dersom innvandrerbarn reelt skal likestilles med norske barn må de på visse områder ha krav på særlige tiltak. Innvandrerbarn bør prioriteres ved opptak i barnehage og de må få lovfestet rett til opplæring i sitt eget

morsmål. For å sikre de nødvendige midler til tiltak for innvandrerbarn, må lovverket klargjøre barns rettigheter i forhold til barnehage og skole.

Barneombudet ber også om at departementet vurderer den situasjonen som oppstår for barn i en familie der "hovedpersonen" (som oftest faren) blir utvist fra Norge. Barneombudet mener at ektefelle og barn bør gis en mer selvstendig stilling i forhold til "hovedpersonen" og at hensyn til barnets beste må være et moment ved avgjørelsen om en person skal utvises eller nektes fortsatt oppholdstillatelse.

Utvalget konkluderer med at fremmedmyndighetene har adgang til å treffe vedtak om at barn skal føres ut av landet selv om barnevernet har iverksatt tiltak overfor barnet. Etter Barneombudets mening åpner dette for konflikter mellom hva som regnes for barnets beste og innvandrerpoltiske standpunkt. Barneombudet mener at dersom barnevernet har overtatt omsorgen for barnet (etter barnevernslovens §§ 19 og 20) bør barnet ikke bli sendt ut av landet selv om familiens "hovedperson" blir utvist. I slike tilfeller må barnevernets vurdering av hva som er til barnets beste settes foran hensynet til en effektiv og konsekvent innvandringsregulering.

I henhold til barnelovens § 31 skal barn ha anledning til å uttale seg i saker som angår dem selv. Mange saker etter fremmedloven vil for barnet kunne medføre samme resultat som avgjørelser etter barneloven og barnevernsloven. Dette medfører etter Barneombudets syn at barn skal høres i fremmedsaker fra de er 12 år.

Høringsuttalelse til (NOU 1983: 57) STRAFFE-LOVGIVNINGEN UNDER UTFORMING
Straffelovkommisjonens utredning berører på flere felter spørsmål som angår barn og ungdom. Barneombudet er enig i kommisjonens forslag på de aktuelle områdene og Barneombudet gir en kort kommentar til 5 hovedområder:

Påtalereglene ved mistanke om barnemishandling. Barneombudet peker på at det er behov for fleksible løsninger og reaksjonsmåter overfor denne type lovbrudd. Påtalemyndighetene bør ikke i denne type saker i så stor grad som nå vike tilbake for å reise tiltale, utfra almene hensyn. Barneombudet er redd denne praksis

har negativ betydning for bestemmelsens almenpreventive virkning, når det gjelder vold mot egne barn.

Straffefrihet for barn. Barneombudet støtter sterkt kommisjonens klare synspunkt på at den kriminelle lavalder må heves til 15 år, samtidig som ubetinget fengselstraff bare skal idømmes unge lovbrutere i særlige tilfeller. Et ungdomspsykiatrisk behandlingstilbud bør være et alternativ til fengsling for denne gruppen.

Overføring til barnevernet. Barneombudet er enig med kommisjonen i at overføring til barnevernet som straffereaksjon bør avskaffes. Den fungerer ikke tilfredsstillende. Men det bør være en løpende kontakt mellom påtalemyndighetene og barnevernet.

Kriminalomsorg i frihet må styrkes betydelig. Friomsorgen må få større mulighet til å hjelpe med bolig og arbeid/skolegang.

Alternativer til fengsel. Buskerud-prosjektet har vist at det er mulig å finne alternativer til fengsling av ungdom. Barneombudet ser det som svært viktig at det arbeides aktivt med å finne fram til samarbeidsformer mellom offentlige etater som kommer utsatte barne- og ungdomsgrupper til gode.

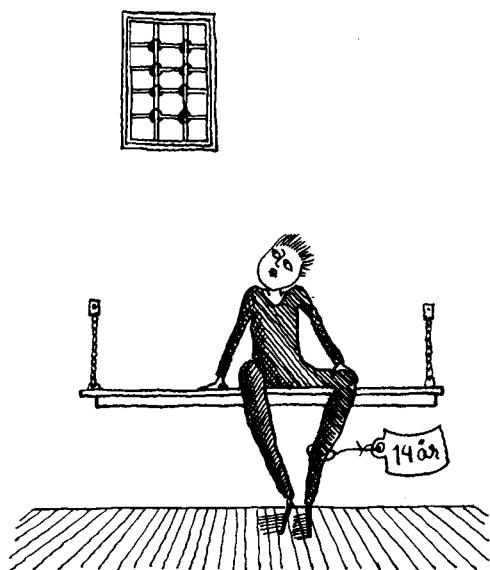
Høringsuttalelse til (NOU 1984: 17) PERINATAL OMSORG I NORGE. Det er gledelig at disse forholdene nå vurderes. Barneombudet er i hovedsak enig med de forslag som kommer fram i utredningen, men har noen kommentarer: Barneombudet fokuserer på at det skal være barnets rett å få helsekontroll også før fødselen. Dette innebærer at svangerskapskontroll må bli påbudt.

Barneombudet påpeker behovet for utbygging av pediatrik service ved flere fødeavdelinger slik at moren kan opprettholde kontakten med et sykt barn. Der barnet må overføres til annet sykehus må overføringen også omfatte moren.

Barneombudet påpeker at utvalget som skal arbeide videre med disse spørsmål bør få medlemmer fra andre enn de medisinske faggruppene, som psykologer, sosionomer og jurister. Barneombudet forutsetter at det da trekkes opp retningslinjer for bruk av prenatal diagnostikk/behandling og for ulike former for ikke-vanlig befruktning.

Prinsippsaker

Den viktigste prinsippsaken innenfor dette området i 1984 var FORHOLDENE FOR UNGE INNSATTE. Barn og ungdom i fengsel er et tema Barneombudet har arbeidet med over lang tid. Det er kommet flere henvendelser til kontoret om enkelttilfeller. Ombudet har i høringsuttalelser, og foredrag, fokusert på denne utsatte gruppen barn og unge. På bakgrunn av enkeltsaker Ombudet har arbeidet med, skrev vi i desember 1984 et brev til Justisministeren. Barneombudet ber her om at forholdene for de unge fangene vies spesiell oppmerksomhet når forholdene ved Oslo krets-fengsel vurderes.

Opplysninger Barneombudet har innhentet viser at ca. 20-30 14-åringer og 150-200 15-åringer varetoktsfengsles hvert år. Kriminalstatistikken viser at i 1982 ble 118 ungdommer i aldersgruppen 14-17 år dømt til ubetinget fengsel. Ut fra henvendelser til Barneombudets kontor har vi fått kjennskap til at barn i norske fengsler blir behandlet og lever under materielle og hygieniske forhold som er så dårlige at vilkårene for vernetiltak etter barnevernsloven ellers ville være tilstede. Barn som sitter i fengsel er blitt avskåret skolegang, særlig ved varetoktsfengsling. Dette er et klart brudd på grunnskolelovens regler om rett og plikt til opplæring.

Saker Barneombudet har arbeidet med viser videre at barn i fengsel ikke har fått nødvendig psykiatrisk behandling. Selv om årsaken er ressursmangel innen barnevernet og barne- og ungdomspsykiatrien er disse tilfellene et brudd på bestemmelser i Lov om psykisk helsevern. Barn og ungdom kan bli sittende i varetekt over lang tid og besøk av pårørende har vært begrenset til én gang pr. uke. Dette mener Barneombudet er en ekstrabelastning for denne gruppen som er så belastet fra før. Denne ekstrabelastningen er med på å vanskeliggjøre mulighetene for en positiv utvikling og rehabilitering.

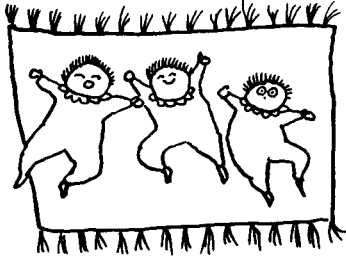
I brevet til Justisdepartementet ber Barneombudet om at de unge fangenes situasjon må bli spesielt vurdert og at behandlingen av dem må sikres gjennom særbestemmelser i gjeldende regelverk eller på annen måte, slik at de forholdene som er påpekt, kan avhjelpes.

Temaet FYSISK AVSTRAFFELSE AV BARN ble det arbeidet med i 1984, som i 1983 og 1982. Barneombudet hadde ventet at lovtillegget til barneloven skulle fremmes for Stortinget i løpet av 1983, men den ble heller ikke fremmet i 1984.

Arbeidet med FAKTASAMLING OM FUNKSJONSHEMMEDE BARNES RETTIGHETER er blitt en del av en bok som kommer på Universitetsforlaget i løpet av våren 1985.

I samarbeid med Senter for barneforskning i Trondheim har Barneombudet opprettet en gruppe som skal arbeide med en HØRING OM UTSATTE BARNEGRUPPER. Tanken er å rette søkelyset mot de problemene som fører til at noen barn blir tapere i vårt samfunn. Målgruppe for høringen er politikerne. Arbeidsgruppen håper at høringen kan holdes høsten 1985.

Andre prinsippsaker Barneombudet har arbeidet med i tillegg til de som er nevnt i årsmeldingen for 1983, er bl.a.: HVEM SKAL DEKKE UTGIFTENE VED KURS FOR FORELDRE MED PSYKOTISKE/AUTISTISKE BARN? Og BARNES RETT TIL EGEN ADVOKAT VED SKILSMISSE.

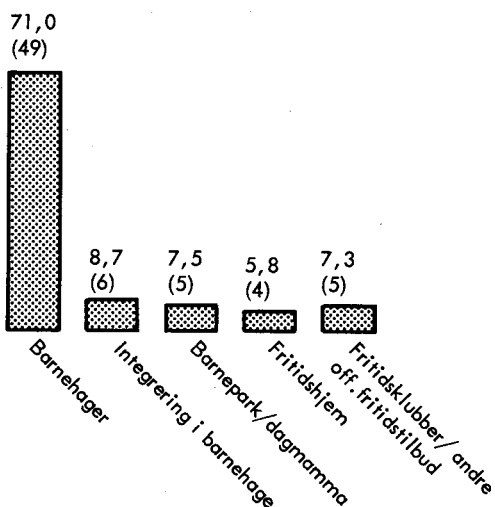

BARNETILSYN OG OFFENTLIG FRITIDSTILBUD

Dette saksområde omfatter barnehager, barneparker, private tilsynsordninger for små barn, fritidshjem, fritidsklubber og andre fritidstilbud i offentlig regi for større barn.

Fordelingen av saker er stort sett den samme i 1984 som i 1983 og 1982. To tredjedeler av sakene dreier seg om barnehager. Det barna tar opp er saker angående fritidsklubber og fritidstiltak.

Problemstillinger vedrørende barnehager er klage over opptak/opsigelse av plasser, økonomiske problemer som fører til for få ansatte pr. barn, manglende materiell o.l. I tillegg er det flere saker om uegnede ute- og inneareal og om bygging av barnehage på uegnede tomter.

Figur 2: Fordeling av saker/problemer innenfor saksområdet "Barnetilsyn og offentlige fritidstilbud" i 1984. Antall (= 69) og prosent (fra tabell 23, vedlegg 4).

Integreringsproblemer omfattet barn med spesielle behov som ikke får plass, ikke får utgiftene dekket eller ikke får nødvendig hjelp/utstyr i normalbarnehage.

Økonomiske problemer i kommunene fører ikke bare til barnehagenedleggelse og manglende dekning. Barneombudet har fått flere henvendelser fra barn om at fritidsklubber må stenge deler av året på grunn av manglende ressurser. Det er også barn som mangler fritidstilbud i det hele tatt.

Høringsuttalelser

Barneombudet avga 3 høringsuttalelser på dette saksområdet i 1984.

Høringsuttalelsen, UTKAST TIL RETNINGSLINJER FOR PRAKTISERING AV BARNEHAGELOVENS FORMÅLSPARAGRAF ble avgitt til Forbruker- og administrasjonsdepartementet i begynnelsen av 1984. Barneombudet ga uttrykk for sine motforstillinger til innføringen av den kristne formålsparagrafen som kom inn i barnehageloven i 1983. Bakgrunnen for dette var de vanskelighetene personalet vil få med å tolke lovens formuleringer om oppdragelse i samsvar med kristne grunnverdier i forhold til å ivareta barns ulike livssynsmessige bakgrunn.

Barnehagene må i større grad enn skolen kunne tilpasse seg de enkelte barn og familiers behov, også i livssynssammenheng. Derfor må retningslinjene til bruk for barnehagene ikke være for presise, samtidig må de ha et innhold som sikrer en viss felles form for alle barnehager som har lovens formål som målsetting. Retningslinjene påpeker at de voksne i barnehagen skal gi "enkle og korrekte" svar på barns spørsmål om tro og lære. Det bør avklares om "enkle og korrekte svar" pålegger personalet å svare ut fra kirkens lære eller om svarene bør omfatte også andre synsmåter. Barneombudet mener det i rundskrivet må presiseres at i barnehager der det er barn fra flere kulturer må disse barnas tro og kultur aksepteres og respekteres. Det vil ha stor betydning for samarbeidet med foreldrene og det vil være berikende for det kulturelle miljøet i barnehagen, bl.a. ved at deres høytider markeres.

I høringsuttalelsen UTKAST TIL RUNDSKRIV OM BARN MED FUNKSJONSHEMNINGER I BARNEHAGE påpeker Barneombudet at hvis barnehageloven hadde en bestemmelse som: "Alle barn under skolepliktig alder har rett til barnehageplass i den utstrekning barnet har behov for det", var det ikke nødvendig å ha en egen bestemmelse for barn med spesielle behov. Den aktuelle bestemmelsen i barnehageloven, § 10, har to viktige forbehold når det gjelder funksjonshemmede barns rett til barnehageplass: "så langt det er mulig" å få plass i vanlig barnehage og "såfremt (barnet) kan ha nytte av oppholdet".

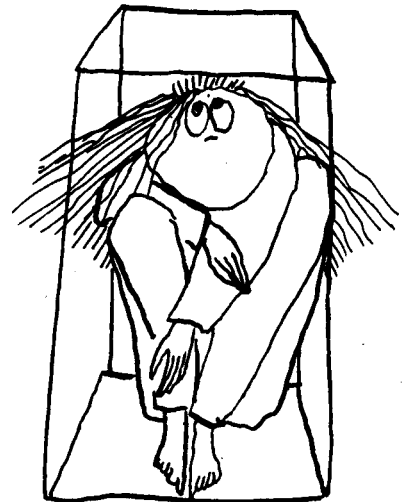
Barneombudet mener at barn med spesielle behov bør ha en **uforbeholden rett** til barnehageplass så sant dette er til barnets beste. Kommunal økonomi bør ikke kunne hindre at et barn får det barnehageopplegget hun/han kan ha utbytte av. Det må også, etter Barneombudets oppfatning, være helt klart at det er kommunenes - og ikke foreldrenes - ansvar å dekke det barnehageplassen koster utover vanlig foreldrebetaling. Barneombudet har i tillegg til disse generelle kommentarene til utkastet mer detaljerte kommentarer til enkelte av rundskrivets punkter. Barneombudet understreker at kommunene har ansvar for å bygge ut nok barnehager, slik at ingen normalbarnehage får funksjon som spesialbarnehage.

I tillegg vil Barneombudet understreke at barnehagen er et pedagogisk tilbud, med **utdannede** voksne. Fagfolkene (deriblant personalets) vurderinger av barnet i barnehagen må tillegges vekt, ved tildeling av plass og planlegging av opplegg. Barn med spesielle behov trenger ofte et særlig tilrettelagt opplegg. Det bør være utdannede medarbeidere som har ansvaret for de spesialpedagogiske oppgaver. Sakkyndige instanser, f.eks. PPT-kontoret, må få et klart ansvar for å gi den veiledning personalet trenger, ved hyppige kontakter, og samarbeidsavtaler, også før barnet begynner i barnehagen. Samarbeidet bør være nært mellom barnehage/foreldre/sakkyndige veiledere.

Den viktigste høringsuttalelsen på dette området i 1984 var ENDRING AV FORSKRIFTER OM BARNEHAGENS LOKALER, UTEOMRÅDE OG BEMANNING til Forbruker- og administrasjonsdepartementet. Endringene av forskriftene har som formål å "åpne for en noe sterkere utnyttelse av eksisterende barnehager" og å gi en "større fleksibilitet i forhold til eksisterende krav". Det anses også viktig å "gi plass til flere barn uten økning av driftsutgiftene". For å nå disse mål vil Forbruker- og administrasjonsdepartementet senke de

gjeldende krav til lokaler, uteareal og bemanning. Dette berører tre helt sentrale rammebetingelser for barnehagens pedagogikk, virksomhet og miljø.

Barneombudets høringsuttalelse er delt i to. I del I drøftes detaljert ulike konsekvenser av forslaget. Essensen i denne drøftingen kan oppsummeres slik: Barneombudet mener at alle barn bør ha tilbud om barnehageplass så sant barnet har behov for dette. Skal barnehagetilbudet ha tilfredsstillende kvalitet, må barnets sosiale, emosjonelle og intellektuelle utvikling være det sentrale utgangspunkt. En rekke faktorer i samspill avgjør barnehagens kvalitet. Faktorer som direkte berøres av den foreslåtte forskriftsendringen er bl.a. barnegruppens størrelse, tilgangen på egnede lokaler og utearealer, personalets arbeidsmiljø og trivsel og stabiliteten i personal og barnegruppe.

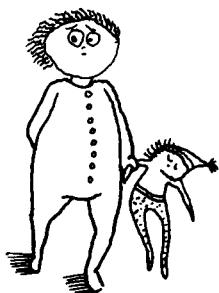

Arealer og personale er rammebetingelser, som barnehageforskningen viser har stor betydning for barnehagens kvalitet. En senkning av kravene til disse sentrale betingelsene, - flere barn pr. voksen og mindre areal ute og inne - betyr en senkning av barnehagens kvalitet. En god barnehage gir gevinst i form av innsparte behandlingskostnader for sosiale og psykologiske problemer, dersom problemene oppdages, forebygges eller blir behandlet på et tidlig tidspunkt.

Det amerikanske High-Scope-prosjektet dokumenterer f.eks. at samfunnet ved å bygge ut kvalitativt gode barnehager får igjen 7 ganger så mye som det investerer. Regnestykket bygger på hvor mye mer samfunnet gjennom 16 år har måttet betale i sosiale utgifter, støtteundervisning, arbeidsløshetsstrygd og kriminalomsorg til de barna som ikke fikk et godt barnehagetilbud. **Det økonomiske spørsmålet blir derfor ikke om samfunnet må betale, men når det skal betale og hva det skal betale for.**

I del II av høringsnotatet oppsummeres en del forskning om arealets og personalets betydning for barnehagens kvalitet. Denne forskningen danner grunnlag for de vurderingene Barneombudet gjør i del I. Punktvis kan deler av denne forskningen oppsummeres slik:

- en økning av barnetettheten fører til økning av konflikter, aggresjon og problemer både hos det enkelte barn og i hele gruppens funksjon
- såvel økning av arealer som av personale har positive virkninger for barn og personale
- tilgang på kvalifisert personale som kan gi omsorg og stimulere utviklende lek er avgjørende for barnehagens pedagogikk
- barn har det best i små grupper. Det hjelper ikke med tilførsel av flere voksne hvis gruppene blir for store.
- store barnegrupper gjør personalets arbeidssituasjon mer slitsom
- personale som ikke trives og har et dårlig arbeidsmiljø slutter oftere. Dermed reduseres stabiliteten i barnehagen
- personalgjennomtrekk har negative konsekvenser for barna, personalet og forholdet til foreldrene.

I høringsuttalelsen er det gitt referanser til de undersøkelser Barneombudet bygger på. Utfra disse vurderingene mener Barneombudet at de foreslåtte endringene av barnehagens forskrifter ikke må vedtas.

Denne høringsuttalelsen ble sendt til alle barnehagekonsulentene i fylkene, med spørsmål om de kunne sende den videre til barnehageeierne i fylket.

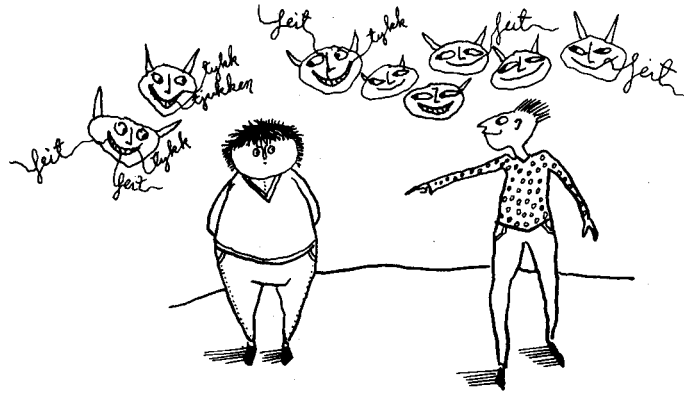
I tillegg skrev Barneombudet til Forbruker- og administrasjonsdepartementet, der Ombudet ba om orientering om hvilke tiltak som vil bli satt i verk for at departementet kan holde seg orientert om utviklingen, og få oversikt over og analysere konsekvensene av de nye forskriftene på landsbasis. Barneombudet har ikke fått svar på denne henvendelsen.

Prinsippaker

Barneombudet arbeider med flere prinsippaker på dette området. Noen saker som er omtalt i årsmeldingen for 1983, arbeides det fortsatt med. Det gjelder YRKESKADETRYGD FOR BARNEHAGEBARN der vi fremdeles venter på svar fra Rikstrygdeverket. Barneombudet er involvert i to forskningsprosjekter. OM ÅPNINGSTIDENE I BARNEHAGEN, i regi av Fagbevegelsens forsknings-senter (FAFO). BEHOV OG TILBUD OM BARNEHAGEPLASS FOR BARN MED SPESIELLE BEHOV, en forsker ved Senter for barneforskning arbeider med dette.

Barneombudet fikk i 1984 svar fra Forbruker- og administrasjonsdepartementet og Sosialdepartementet om ansvaret for barn ved NEDLEGGELSE AV DE FYLKESKOMMUNALE BARNEHAGENE. Ingen av de to departementene ser det som sin oppgave å ta initiativ i forhold til de barna som rammes når fylkes-eide barnehager legges ned, idet ansvaret henvises til kommunene og til foreldrene. I svarbrev til departementene sier Ombudet at det er betenkelig at departementene ikke vil ta initiativ i denne saken. Det vil gå utover barna at barnehager blir nedlagt, uten en rask utbygging av de kommunale barnehageplassene. Barneombudet mener utviklingen i antall barnehageplasser i de aktuelle fylkene bør følges nøye, med sikte på eventuelle tiltak i forhold til kommunene. Henvendelsen har medvirket til at nedleggelse av enkelte fylkeseide barnehager er utsatt eller skrinlagt.

Barneombudet har mottatt en rekke henvendelser om utilfredsstillende forhold i barneparken. Ombudet skrev høsten 1984 et brev til Forbruker- og administrasjonsdepartementet der vi påpeker noen av de problemene som oppstår p.g.a. MANGLENDE REGLER FOR DRIFT AV BARNEPARKER. Spesielt er det bekymringsfullt at én voksen kan ha ansvaret for en stor barnegruppe. Departementet har tidligere sagt at det vil bli utarbeidet retningslinjer for barneparken og Barneombudet har bedt om å få vite hvor saken står. Svar foreligger ikke ved årets utgang.

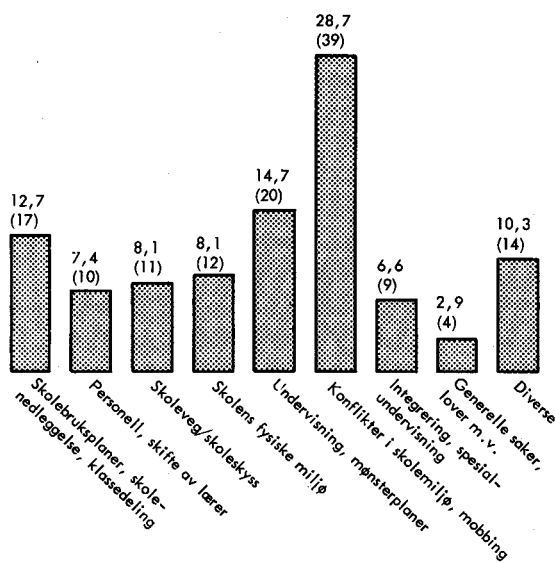
SKOLESAKER

Problemer i tilknytning til skolen er et saksområde som opptar barna. Barn som henvender seg til Ombudet er særlig opptatt av konflikter i skolemiljøet, mobbing, elevenes rettigheter i forhold til lærere, regler for hvordan elever skal kunne behandles og lignende.

Konflikter i skolen og mobbing var totalt sett det største problemfelt innenfor skolesakene både i 1982, 1983 og 1984. I 1984 fikk Ombudet totalt 39 slike saker.

Saker om undervisning og mønsterplaner økte i 1984, likeså saker om skolens fysiske miljø. Saker om skolebruksplaner, skolenedleggelse, klassedeling og om integrering/spesialundervisning gikk noe ned.

En rekke av problemene innenfor skolesektoren henger sammen med kommunenes økonomiske situasjon. Denne gjør det vanskelig å opprettholde skoletilbudet i alle deler av kommunen, å utbedre skoler som trenger det eller å gi barn med spesielle behov de nødvendige ressurser. Saker vedrørende skoleskiss dreier seg også i stor grad om manglende ressurser til å kunne legge best mulig til rette for en trygg og ikke altfor belastende skoleveg eller reise.

Figur 3: Fordeling av saker/problemer innenfor saksområdet "Skolesaker" i 1984. Antall (= 136) og prosent (fra tabell 24, vedlegg 4).

Det er lite Ombudet kan gjøre med de enkelte saker. Her er det nødvendig med tiltak som kan bedre den kommunale økonomien og lover som i sterkere grad gir barn rett til skole i nærmiljøet, trygg skoleveg og så videre. Dette ble tatt opp i Ombudets høringsuttalelse til "Nytt inntektssystem for kommunene", (NOU 1982: 15) som ble avgitt i 1982, og vil bli tatt opp i høringsuttalelsen til revidert mønsterplan i 1985.

Det ble ikke avgitt noen høringsuttalelser om skolesaker i 1984, men Barneombudet skrev på eget initiativ et notat til Kirke- og undervisningsdepartementet, OM GRUNNSKOLELOVEN for å gjøre Departementet kjent med Barneombudets hovedsynspunkter vedrørende grunnskolen, vesentlig basert på skolesakene som er blitt behandlet ved kontoret.

I første del av notatet går Barneombudet inn på grunnskoleloven og dens egnethet i forhold til å ivareta elevenes rettigheter og plikter. Utviklingen synes å gå i retning av en svekkelse av statens økonomiske styring av skoleverket innen kommunene. Grunnskoleloven blir således enda viktigere enn i dag som styringsmiddel, fordi kommunene i økonomisk vanskelige tider vil ha større vansker med å følge opp tiltak som ikke er hjemlet i lov. Grunnskoleloven gjelder i for liten grad elevene direkte, loven gir elevene få klare rettigheter. Elevenes "rett" er for ofte avhengig av kommunens økonomi. Eksempler her er bl.a. skoleskiss og spesialundervisning. Kommunenes økonomi gjør det vanskelig å oppfylle behovene, selv om de er klarlagt gjennom faglig vurdering. Ut fra Barneombudets syn er det nødvendig å slå fast **elevenes rettigheter** i lovverket. Uten klar lovendring vil det i for stor grad være lokale prioriteringer i forhold til andre gruppeinteresser som blir avgjørende for elevene.

I andre del av dette notatet tar Barneombudet opp noen momenter i en diskusjon om skolens innhold. Endringer i samfunnet og i familiene påvirker barna og må føre til at skolen endrer sitt innhold for bedre å hjelpe til med å dekke barns behov. Barneombudet mener at det er fire forhold i samfunnet som spesielt har betydning for skolen:

- Barnetallet går ned:
Barn må lære omsorg, ansvar, tilpasning til andre barn utenfor familien, fordi så få barn har søsken.

- Antallet barn med enslige forsørgere stiger:
Dette fører til økt behov for organisert og tilfredsstillende voksent tilsyn for barna utenom nåværende skoletid.
- Informasjon og påvirkning gjennom massemedia:
Skolen må lære barna hvor de kan hente den kunnskap de trenger og hvordan de skal vurdere og bruke den informasjon de får. Barna må få holdninger til kvalitet, slik at de kan skille god og viktig informasjon fra dårlig påvirkning.
- Økt yrkesmobilitet:
Opplæring til fremtidig yrke og voksen rolle må baseres på basiskunnskaper som kan nyttes på mange felter.

Barn bør få **reelt** ansvar for arbeid i skolen og nærmiljøet. Da vil elevene oppleve at de er til nytte, det kan dempe den fremtidsangst og pessimisme altfor mange unge har idag.

Barneombudet vil understreke betydningen av å se skolen ut fra **barns behov** og i sammenheng med de samfunn skolen er en del av.

I 1983 avga Barneombudet er høringsuttalelse til Kirke- og undervisningsdepartementet: REVISJON AV LOV OM TILSKUDD TIL PRIVATE SKOLER. Med utgangspunkt i henvendelser om utvisning av elever, skrev Barneombudet tidlig i 1984 et tilleggsbrev til høringsuttalelsen fra 1983. Barneombudet ber i dette brevet Departementet om å gi nærmere regler for saksbehandlingen i elevsaker ved private skoler.

Forslaget til ny privatskolelov mangler generelle regler om saksbehandling. Etter Barneombudets vurdering tilsier elevenes krav på rettssikkerhet at flere av forvaltningslovens saksbehandlingsregler gjøres gjeldende overfor privatskoler og at dette slås fast i privatskoleloven.

I en henvendelse fra skoleadministrasjonen i en kommune, ble Barneombudet bedt om å kommentere det juridiske grunnlaget i brosjyre og rundskriv om "HVA SAMLER SKOLEN AV ELEVOPPLYSNINGER?" Barneombudet sendte denne henvendelsen videre til Datatilsynet, Justisdepartementet, Sosialdepartementet og Kirke- og undervisningsdepartementet med spørsmål om en avklaring. Svar foreligger ikke ved årets utgang.

Prinsippsakene:

På grunnlag av flere enkeltsaker har Barneombudet også i 1984 arbeidet med spørsmålet: OM ARBEIDSMILJØLOVENS § 27 KAN BENYTTES TIL Å NEKTE Å UNDERVISE ELEVER? Ved tidligere forespørsler har Direktoratet for arbeidstilsynet, Kommunal- og arbeidsdepartementet og Kirke- og undervisningsdepartementet gitt uttrykk for at Arbeidsmiljølovens § 27 gir verneombudet rett til å stanse undervisningen ved "overfall eller trusler om fysisk vold overfor arbeidstakere f.eks. i form av elevtrusler overfor lærer". (Sitat brev fra Direktoratet for arbeidstilsynet.)

Barneombudet tok i 1984 igjen saken opp med Kirke- og undervisningsdepartementet. Barneombudet mener det er uakseptabelt at elever utvises fra skolen med hjemmel i arbeidsmiljølovens § 27. Barneombudet oppfordrer Departementet til å klargjøre spørsmålet og slå dette fast overfor Kommunal- og arbeidsdepartementet og skoleverket.

Etter Barneombudets syn må disiplinærproblemer løses innenfor skolens reglement. I reglementet bør det være uttømmende regler om forholdet mellom elever og skole. I vanskelige tilfeller må PPT og andre hjelpetiltak settes inn på et tidlig tidspunkt slik at utvisning kan forhindres. Dersom alvorlige episoder inntreffer, må skolen bruke andre tiltak enn utvisning eller arbeidsmiljøloven.

I svarbrev av 15. nov. 1984 presiserer Kirke- og undervisningsdepartementet at arbeidsmiljøloven ikke skal brukes mot eller til skade for elevene. "Grunnskoleloven har bestemmelser om hvordan lærerne skal forholde seg i vanskelige situasjoner. Dreier det seg om akutte spesielle situasjoner som er uhåndterlige etter grunnskoleloven, må arbeidsmiljølovens bestemmelser trekkes inn. Verneombudets kompetanse er begrenset til arbeidstakernes forhold, det overordnede ansvar for elevene ligger hos rektor. Verneombudet har således ikke kompetanse til å stenge skoler eller sende elevene hjem." (Sitat fra Kirke- og undervisningsdepartementets brev til Barneombudet.)

Barneombudet er glad for Departementets presisering i denne saken. Etter Ombudets mening er det viktig at det blir sendt et rundskriv til alle skolene der Departementets forståelse av regelverket blir gjort kjent.

På bakgrunn av henvendelser om SKOLENEDLEGGELSER skrev Barneombudet brev til Norges Idrettshøgskole og Pedagogisk forskningsinstitutt der Barneombudet sier at utfra hensynet til elevene burde en se på ulike miljøfaktorerets betydning for skolens sosiale og pedagogiske arbeid. Dette vil være nyttig for alle de skoleadministrasjoner og politikere som står overfor konflikter i forbindelse med skolenedleggelse. Barneombudet spør om Pedagogisk institutt og Idrettshøgskolen kan lage oversikter over den forskning som finnes på området. Pedagogisk institutt er interessert, men har ikke ressurser. Barneombudet kontaktet Grunnskolerådet og bad dem vurdere mulighetene for å lage en slik oversikt. Grunnskolerådet vil ta initiativ til å få utarbeidet en veiledning i kommunal skolebruksplanlegging. I tillegg henviser de til et svensk prosjekt som tar opp endel av problemene.

Barneombudet fikk henvendelse fra en far i forbindelse med at Kirke- og undervisningsdepartementet ba Grunnskolerådet om å vurdere ordningen med ALTERNATIV LIVSSYNSUNDERVISNING. Henvenderen er redd for at endringen kan føre til et dårligere tilbud til de barna som er fritatt for kristendomsundervisning. Barneombudet henvendte seg til statssekretæren i Departementet. Hun svarte at formålet med endringen er å gi mulighet for flere ulike tilbud i skolen. Tilbud som er i samsvar med elevene og foreldrenes trossammenheng.

Barneombudet arbeider fortsatt med å få klarlagt ANSVARFORHOLDENE OMKRING SKOLER SOM LIGGER NÆR "FARLIG BEDRIFT". Denne saken er referert i årsmeldingene for 1982 og 1983. Saken startet ved at foresatte til en elev ved en ungdomsskole, som ligger 500 meter fra Tofte Cellulosefabrikkers lager for klorgass og svoveldioksydgass, henvendte seg til Barneombudet. Foreldrene ved denne skolen hadde forsøkt å finne ut hvem som har ansvar for sikring og beredskapsplaner i tilfelle gassutslipp.

Saken hadde vært forelagt en rekke ulike instanser. Det hadde ikke vært mulig å få noe organ til å ta ansvaret for å godkjenne skolens beredskapsplan, eller lage en ny plan. Saken kan sees som en illustrasjon på hvor vanskelig og tidkrevende det er å få avklart ansvarsforhold i saker som har direkte betydning for barns liv og helse. Alle instanser sender saken fra seg. I november 1982 ble saken oversendt Justisdepartementet som den 14. instans i saksgangen. I desember 1983 svarer Justisdepartementet at de ikke har kompetanse på området og sender saken til Kommunal- og arbeidsdepartementet og Miljøverndepartementet, som har hatt saken tidligere.

I september 1984 svarer Kommunal- og arbeidsdepartementet. Departementet går inn for at de konkrete lokale beredskapsplanene utarbeides av bedriften, skolen og politiet i fellesskap. Det overordnede, sentrale ansvar, foreslår Departementet lagt til Statens Sprengstoffinspeksjon og Statens Forurensningstilsyn, som har hatt saken tidligere. Kirke- og undervisningsdepartementet vil komme tilbake til saken når Miljøverndepartementets uttalelse foreligger. Barneombudet

Sommeren 1984 stilte Barneombudet spørsmålet: "ER SKOLENS SOMMERFERIE FOR LANG? HAR MANGE BARN BEHOV FOR TILSYN OG ORGANISERTE AKTIVITETER I SOMMERFERIEN?" Spørsmålene fikk mye oppmerksomhet i pressen. Barneombudet påpekte at problemet har sammenheng med arbeidslivets krav til foreldrene, og med muligheten til alternative ferietilbud for barn.

Barneombudet sendte et brev til Kirke- og undervisningsdepartementet der det blir påpekt at skoleferiens lengde sammen med

[REDACTED]

KULTUR OG FORBRUK

Det største problemfeltet innenfor dette saksområdet er barn og unges forhold til media, TV, video, film, litteratur og lignende. I 1984 fikk Barneombudet 35 saker om dette. En annen stor gruppe saker - 24 i 1984 - gjelder produkter som er farlige eller uegnede for barn. Fordelingen på ulike problemer er omtrent den samme som tidligere år.

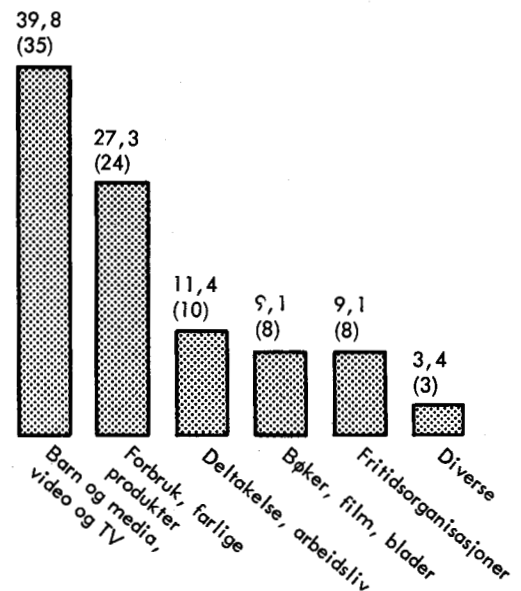
Høringsuttalelsene.

I 1984 skrev Barneombudet to høringsuttalelser på dette feltet. Den ene var til NOU 1984: 5, KRINGKASTINGSREKLAME til Kultur- og vitenskapsdepartementet. Utvalget har viet hensyn til barn forholdsvis stor oppmerksomhet. Barneombudet kan stort sett støtte konklusjonene til mindretallet i utvalget som går mot reklame som finansieringsgrunnlag for nærradio og fjernsyn. Utvalgets medlemmer går inn for egne etiske retningslinjer og kontrollordninger for kringkastingsreklame, i tillegg til det som allerede eksisterer i lovverket og etablert praksis.

Hensynet til barn krever etter Barneombudets syn, et enda strammere regelverk, der en spesielt tar hensyn til barn. Momenter her er reklameforbud mot leker og slankeprodukter, reklame bare etter kl. 21.00 og reklamefri lørdag.

Den andre høringsuttalelsen var RETNINGSLINJER FOR SIKKERHETEN VED LEKETØY til Statens Forurensningstilsyn. Barneombudet er glad for at det er satt i gang arbeid med å utdype retningslinjene for produkter som innebærer en risiko for barns helse. Barneombudet har ingen detaljerte kommentarer til forslaget, men vil peke på noen generelle forhold som vi ønsker at SFT ser nærmere på:

- "leketøy", "lekeformål", må ikke defineres for snevert.
- retningslinjene bør være så konkrete som mulig, for å gi produsentene best mulig informasjon om risiko for barn.

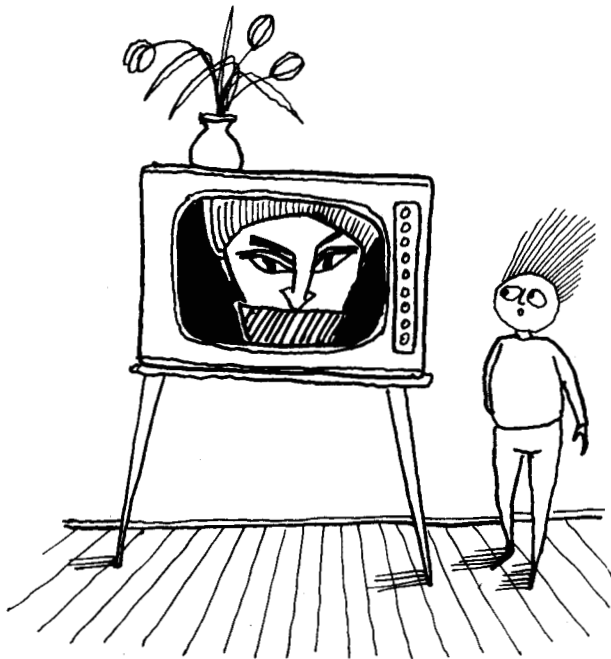
Figur 4: Fordeling av saker/problemer innenfor saksområdet "Kultur og forbruk" i 1984. Antall (= 88) og prosent (fra tabell 25, vedlegg 4).

- merking av leketøy, om alder og faren ved feilaktig bruk, må være på norsk.
- trenger retningslinjer for produkter som ikke er leketøy, men som barn bruker mye. Eksempler her er: diverse sportsutstyr, fastmontert utstyr på lekeplasser og båter store nok til å bære et barn.

Barneombudet får mange henvendelser, både skriftlige og telefoner om sendetiden i TV for programmer som ikke passer for barn. Det gjelder i stor grad SENDETIDEN FOR DAGSREVVYEN, men også for andre program.

På bakgrunn av disse henvendelsene skrev Barneombudet i desember 1984 et brev til Kringkastingrådet der vi ber om at Dagsrevyen blir flyttet til kl. 21.00. Vi ber også om at andre program med innslag som er uegnet for barn under 12 år blir flyttet til etter kl. 21.00.

I samme brev til Kringkastingrådet anmoder Barneombudet om at det etableres et fast foreldreopplysningsprogram i NRK (se side 26).

Prinsippaker:

BARN og VIDEO er det problemområdet Barneombudet har arbeidet mest med på feltet kultur og forbruk. Temaet har Barneombudet arbeidet med helt siden Ombudet ble opprettet, og det blir stadig med aktuelt. Forespørslene til kontoret om opplysninger, foredrag, møter, materiell, intervjuer osv. er mange.

Sosialdepartementet laget en brosjyre om Barn og TV. I den forbindelse vil Barneombudet peke på at flere sentrale myndigheter er interessert i opplysningsmateriale om Barn og Video. Barneombudet foreslår at Sosialdepartementet kontakter andre departementer, slik at opplysningsarbeid på dette området kan koordineres. Den raske utvikling på mediaområdet og den omfattende dokumentasjon av skadevirkninger på barn og unge, tilsier at sentrale myndigheter snart bør ta initiativ til en bred opplysningskampanje om barn og levende medier.

Etter Barneombudets syn er det viktig, av hensyn til barn og unge, å få kontroll med videodistribusjonen. I 1983 støttet Barneombudet forslagene i (NOU 1983: 3), LOV OM FILM OG VIDEO om aldersgrenser/sensur og kommunal konsesjonsmyndighet for visning, utleie og salg av video (omtalt i årsmeldingen for 1983). Barneombudet henvendte seg i 1984 til Kultur- og Vitenskapsdepartementet og

Justisdepartementet med forespørsel om hvor langt arbeidet med kinolov-utvalgets innstilling var kommet, og hvilket departement som hadde ansvaret.

En tverrdepartemental gruppe var i arbeid for å utrede registreringsordning som kontrolltiltak, i samarbeid med videoforhandlerne. I oktober la gruppen fram sitt forslag. I kommentar til Stortingets Justiskomiteé, om KONTROLLTILTAK MOT VIDEOGRAM MED ULOVLIG INNHOLD, påpeker Barneombudet at arbeidsgruppens forslag ikke er tilstrekkelig betryggende m.h.t. å beskytte barn og unge. Forslaget har bl.a. ikke med retningslinjer for fastsettelse av aldersgrenser. Den foreslåtte merkingen av selve videokassetten synes heller ikke å inneholde informasjon om hvorvidt filmen er barnefilm eller ikke.

En annen prinsipp sak Barneombudet har arbeidet med siden 1982 er tiltak mot BARNEPORNO. I brev til Justiskomiteen ber Barneombudet om tiltak for å få stanset/begrenset omsetningen av den klart ulovlige pornografien som finnes på markedet i dag. Det bør være mulig å finne fram til metoder som mer effektivt kan hindre - og reagere på - lovovertrедelser på dette området. Barneombudet har tidligere foreslått kontroll av blader som flere ganger har publisert tekst og bilder av barnepornografisk karakter.

FAMILIENS SITUASJON

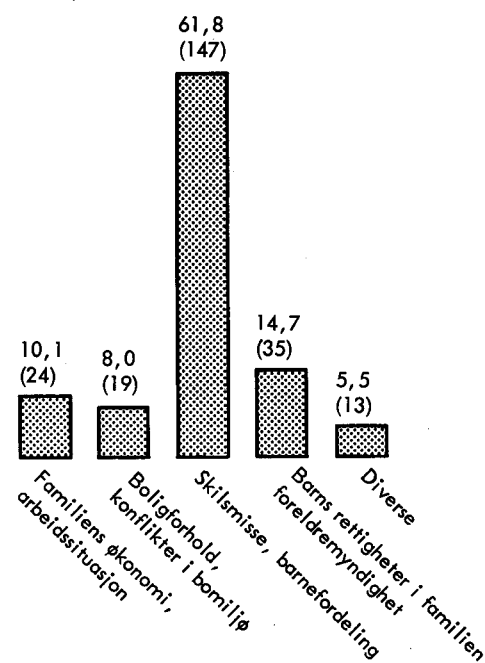
Over 60 % av sakene innenfor dette saksområdet dreier seg om problemer i forbindelse med separasjon og skilsmisse, barnefordeling, foreldreansvar, daglig omsorg og om samværsrett. Mange saker på dette området må avvises, men Barneombudet kan gi informasjon om hva lovverket sier, for eksempel om barnas rettigheter og plikter. Videre gir Ombudet informasjon om hvilke instanser i lokalmiljøet som bør kunne hjelpe, ankeinstanser og lignende. Vi prøver på denne måte å avvise saken uten å avvise henvenderen. Det kan være tidkrevende, bl.a. fordi en viss informasjon om enkeltsaker er nødvendig for å kunne henvise til riktig instans.

Andre viktige problemfelt er familiens økonomi og arbeidssituasjon og barns rettigheter i familien. I mange tilfelle har økonomiske problemer sin bakgrunn i separasjon eller skilsmisse - aleneforeldres økonomi og bidragsproblemer. Det problemfelt barn er mest opptatt av er barns rettigheter overfor foreldre og innholdet i foreldreansvaret.

Høringsuttalelse.

Barneombudet har i 1984 avgitt en høringsuttalelse på dette feltet: Spørsmål om tilslutning til (1) Europarådskonvensjonen 20.5.1980 om anerkjennelse og fullbyrdelse av avgjørelser om foreldremyndighet og om gjenoppretting av foreldremyndighet og (2) Haagkonvensjonen 25.10.1980 om DE SIVILE SIDER VED INTERNASJONAL BARNEBORTFØRING.

Utviklingen de senere årene har ført til at det er behov for internasjonale reguleringer og avtaler om barne bortføringer og foreldreansvar. Barneombudet vurderer i høringsuttalelsen om Norge bør tiltre Haagkonvensjonen og Europarådskonvensjonen. Ut fra Barneombudets syn er Haagkonvensjonen et nyttig redskap for å hindre barne bortføring og å sikre en rask og effektiv gjenforening hvis barn blir bortført. Europarådskonvensjonen bør også tiltres med noen forbehold.

Figur 5: Fordeling av saker/problemer innenfor saksområdet "Familiens situasjon" i 1984. Antall (= 238) og prosent (fra tabell 26, vedlegg 4).

Prinsippsakene:

På dette feltet er det en rekke saker Barneombudet har arbeidet med over lang tid og som ikke vil finne sin løsning i løpet av den nærmeste fremtid. Flere saker er innenfor temaet BARN og SKILSMISSE. Som tidligere nevnt får Barneombudet mange henvendelser om problemer ved separasjon og skilsmisse, foreldreansvar og samværsrett. De fleste av disse sakene blir avvist.

Problemene i disse sakene danner grunnlag for prinsipp saker Barneombudet tar opp. Målet er å endre på noen av de forholdene som gjør separasjon og skilsmisse særlig vanskelig for barn. Eksempler på prinsipp saker: Hvordan fungerer rettsapparatet som konfliktløser mellom foreldre? Trenger barna egen advokat? Hvordan virker ordningen med sakkyndige i barnefordelings saker? Kan en tenke seg andre konfliktløsende organ? (eks. engelsk system med "ward of court"). Fradragsrett for utgifter ved gjennomføring av samværsrett. Underholdningsbidrag etter folketrygdlovens § 12.3.

Problemer fra dette feltet er ofte tema i foredrag Barneombudet holder i møter og på seminarer. En vurdering av barneloven, der en ser på hvordan loven har virket i praksis, sett i forhold til intensjonene bak loven, vil ventelig komme i nær fremtid. I diskusjonen om idealer og realiteter med gjeldende lovverk, vil Barneombudets erfaringer fra sakene på feltet Barn og skilsmisse komme til nytte.

Fremdeles arbeider Barneombudet med å få et FORELDREMAGASIN i NRK. En rekke henvendelser viser at behovet for generell foreldreopplysning er stort.

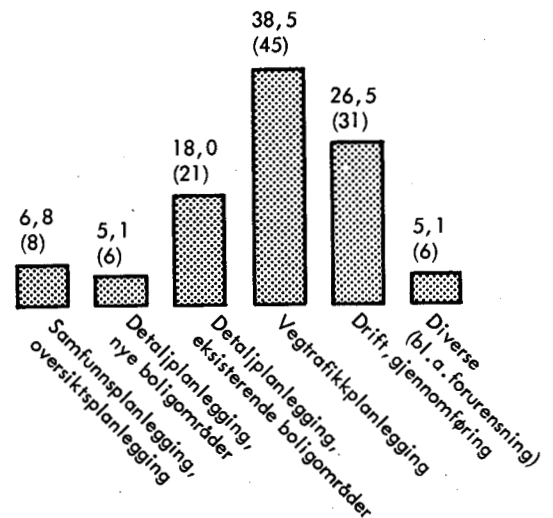
Småbarnsforeldres rettigheter til PERMISJON VED FØDSEL, SYKDOM, ADOPSIJON, MILITÆRTJENESTE, SONING AV FENGSELSSTRAFF O.L. er også et stadig tilbakevendende tema.

BARN OG PLANLEGGING

Planleggingssakene spenner fra samfunnsplanlegging (organisering av kommunens beslutningssystem), kommunal planlegging (generalplaner) til detaljplanlegging av boligfelt, lekearealer og veger. Trafikksikkerhetsproblemer, drift og gjennomføringsplaner, forurensning og miljøvern hører også til her.

De problemer Ombudet fikk henvendelser om i 1984 er stort sett de samme som tidligere år. Over en tredjedel av sakene gjelder vegplaners konsekvenser for barn, farlig skoleveg eller andre trafikksikkerhetsproblemer.

De fleste saker Ombudet får gjelder planlegging i eksisterende områder. Dette er naturlig. I allerede utbygde områder finnes det mange ganger voksne som reagerer på forandringer eller mangler som rammer barna.

Figur 6: Fordeling av saker/problemer innenfor saksområdet "Barn og planlegging" i 1984. Antall (= 117) og prosent (fra tabell 27, vedlegg 4).

Konkrete problemer som går igjen er at:

- lekearealer reguleres til andre formål
- lekeareal eller andre areal som barn skal bruke lokaliseres på uegnede steder
- det mangler trygge ferdsels- og skoleveger
- det oppstår konflikter vedrørende bruk av lekearealer i forhold til voksnes ønsker om ro og orden
- det blir konflikter mellom hensynet til trygge nærmiljøer for barn og bilkjøring og bilparkering
- det er vanskelig å få gjennomført trafikk-sikringsplaner
- det ikke tas hensyn til barns behov i vegtrafikkplaner
- regulerte lekearealer ikke blir opparbeidet

Det er de planleggende og besluttende myndigheter som må ta hovedansvaret for at barns interesser blir ivaretatt og at disse på linje med andre interesser blir fremstilt i saksdokumenter og utredninger. Særlig viktig blir dette ved planlegging av nye områder.

Det er også svært viktig at barns interesser blir ivaretatt så tidlig i planleggingsprosessen at planene ikke er låst fast før hensynet til barn kommer fram.

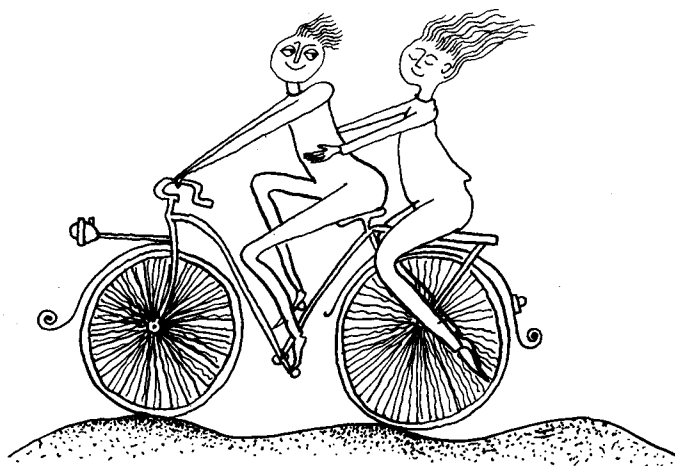
Høringsuttalelsene.

I 1984 avga Barneombudet i alt 9 høringsuttalelser på dette feltet.

I 1983 skrev Barneombudet en høringsuttalelse til UTKAST TIL NYE TRAFIKK-REGLER, til Statens Vegvesen. På bakgrunn av nye henvendelser skrev Barneombudet en TILLEGGSKOMMENTAR TIL UTKAST TIL NYE TRAFIKK-REGLER. En rekke ulykker skjer når barn krysser vegen ved av- og påstigning av buss. Barneombudet vil be Statens Vegvesen om å vurdere muligheten for å innføre forbud mot forbikjøring av buss på holdeplass, eventuelt spesielt for buss som stopper langs veibane. Selv om det er mange praktiske ulemper ved et slikt forbud, bør, etter Barneombudets oppfatning, hensynet til barns sikkerhet i trafikken veie tyngre. Forbudet vil gi bilførerne et klarere ansvar for sikkerheten og en mer presis anvisning på hvordan den skal ivaretas.

BRUKSPLIKT FOR BILBELTER I BAKSETET OG ØKING AV GEBYRSATSENE. I brev til Vegdirektoratet viser Barneombudet til tidligere høringsnotat og sier seg glad for at bruksplikt for sikringsutstyr i baksetet blir innført. Selv om aldersgrensen for bilbelter i baksetet senkes til 12 år eller lavere, er dette ikke tilfredsstillende når det gjelder å ivareta barns sikkerhet i bil. Barneombudet mener at det må innføres et påbud om at barn i bil må bruke sikkerhetsanordning tilpasset barnets alder og størrelse. Konsekvensen av ulykker vil da bli betraktelig redusert. Barneombudet ber Statens Vegvesen snarest å utrede hvordan et påbud om bruksplikt for barnesikringsutstyr kan utformes.

FORSLAG TIL NYE FORSKRIFTER ETTER VEGLOVENS § 13 (VEGNORMAL-PARAGRAFEN). Forslaget til nye forskrifter har gode målsettinger og krav, som utfra Barneombudets syn burde komme sterkere til uttrykk, bl.a. ved at begrepet "skal" ble brukt i stedet for "bør". For at barns interesser skal bli tilstrekkelig ivaretatt i beslutningsprosessene er det nødvendig at krav utfra deres behov blir klart og bindende formulert i lover og forskrifter. I høringsuttalelsen har Barneombudet flere konkrete forslag til endring av forskriftene slik at hensyn til barns behov kommer klarere fram.

FORSLAG TIL VEDTEKTSENDRING I BYGNINGSLOVENS § 12.4 til fylkesmannen i Vestfold.

Barneombudet støtter Tjøme kommune når de vil gå inn for å sikre en fagrepresentant for barns interesser, rett til å møte i bygningsrådet. Barneombudet har i flere høringsuttalelser til lover og offentlige utredninger tatt opp spørsmålet om barnerepresentasjon tidlig i planleggingsprosessen ved å

- få inn barnekrav til planenes innhold i lover og forskrifter
- sikre at personer med kunnskap om barns behov og situasjon har en formell plass tidlig i planleggingsprosessen.

Barneombudet mener også at det er sosialsektoren som bør få denne plassen, bl.a. for å øke sosialsektoren/barnevernets ansvar for barns oppvekstvilkår.

FORSKRIFT OM BRUK AV BELTEMOTORSYKKE (SNØSCOOTER) PÅ OFFENTLIG VEG ble avgitt til Statens Vegvesen. Etter Barneombudets oppfatning er det et klart samfunnsansvar å bidra til å redusere trafikkulykkene. Å gi fylkene adgang til å regulere bruk av snøscootere på offentlig veg er et skritt i riktig retning. Barneombudet vil understreke betydningen av at forskriftene følges opp med informasjon om ulykkesrisiko, regler og fornuftig bruk av denne type kjøretøyer.

Barneombudet sendte sin høringsuttalelse til NOU 1982: 15 "NYTT INNTEKTSSYSTEM FOR KOMMUNENE" til alle partienes stortingsgrupper. I følgebrevet understreket Barneombudet hovedsynspunktene i høringen:

- at staten må bruke både økonomiske og juridiske virkemidler for å sikre barn gode oppvekstvilkår.
- at rammetilskudd til kommunene forutsetter en rekke lovendringer for å sikre barn klarere juridiske rettigheter, når de økonomiske styringsmidlene tas bort.

BYGGEFORSKRIFTENES SIKKERHETSKRAV TIL TRAPPER, BALKONGREKKVERK M.V. Ulykker er et stort helseproblem blant barn. Barneombudet finner det meget positivt at barnesikkerhetskrav i byggeforskriftene blir tatt opp av Innredningsindustriens Forskningsgruppe ved Norsk Treteknisk Institutt.

Barneombudets erfaring viser entydig at barns krav må forankres i lov og regelverk for at de skal bli fulgt. Frivillige ordninger er ikke tilstrekkelig. På dette feltet betyr det at det må komme krav i byggeforskriftene som skal ivareta barns sikkerhet i boligen. I første omgang krav til trapper og balkongrekkverk. I neste omgang mener Barneombudet at det må komme krav til sikring av det elektriske anlegget, oppbevaring av medisiner, rengjøringsmidler o.l., krav som i "Svensk Byggnorm".

VEDRØRENDE DEREGULERING AV BYGNINGSLOVEN - om arbeid som ikke trenger byggetillatelse. Barneombudet har ingen innvendinger til at mindre byggearbeider kan utføres uten byggetillatelse dersom naboer og gjenboere gir skriftlig samtykke. I tillegg bør meldingen til kommunen angi hvordan barns lekemuligheter berøres av byggearbeidet, fordi barn ikke regnes som nabo/gjenboere og derfor ikke på forhånd skal gi uttrykk for hva de mener.

Høringsuttalelse til NOU 1984: 6 PERSONBILPOLITIKK ble avgitt til Samferdselsdepartementet. Barneombudet understreker sitt utgangspunkt for å vurdere denne utredningen:

Barn er spesielt utsatt for bilismens ulemper. En personbilpolitikk uten konkrete tiltak for økt trafikksikkerhet og mindre miljøbelastning vil ramme barna. Ulempene er bl.a. farlig skoleveg, utrygge lekeområder, støy og forurensning.

Ut fra Barneombudets syn har utvalget lagt hovedvekten på å sikre høy mobilitet, ved å åpne for en vesentlig økning av bilparken. Mulighetene til å redusere ulykker og andre miljøbelastninger er lite konkret utredet. Barneombudet er redd for at den politikk det her legges opp til vil få store negative virkninger for barna. Endel minimumskrav om barns sikkerhet i trafikken må lovfestes.

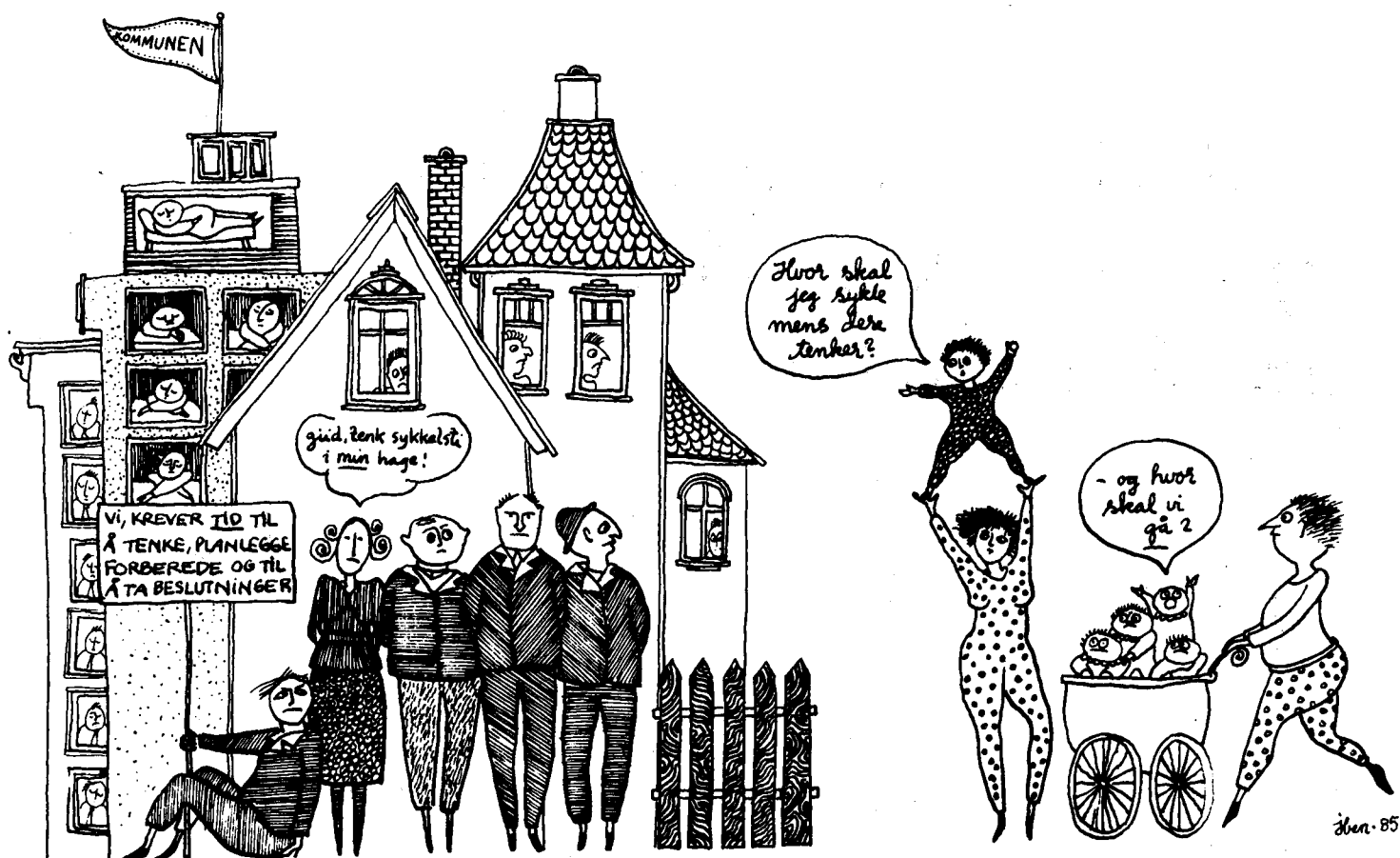
Utvalget går inn for å redusere avgiftene på bilhold. Det mener Barneombudet er betenkelig, utfra at miljøbelastningene koster samfunnet store summer. Lokalsamfunnet trenger økte inntekter for å løse disse problemene. Utfra Barneombudets syn bør Departementet sette i gang arbeid for å få registrert de miljøbelastningene vegtrafikken fører med seg.

Prinsipp sakene:

Innen området Barn og planlegging er mange av enkeltsakene og de fleste prinsipp sakene innarbeidet i høringsuttalelsene. Løsningen på mange av planleggingssakene ligger i lovendringer eller andre tiltak fra sentrale myndigheter. Barneombudet har i høringsuttalelsene ofte bedt om slike tiltak for å sikre barns interesser. Barneombudet har også tatt initiativ til møter med organisasjoner og departementer, for å diskutere ulike tiltak. Slike møter er dessuten viktige for å fremme forståelse for at tiltak og endringer på dette feltet er mulige og nødvendige.

Et av de områdene der Barneombudet har fulgt opp høringsuttalelsen med et kontaktmøte er **BARNESIKKERHETSKRAV TIL BYGGEFORSKRIFTENE**.

Fra Barneombudet, Statens forurensningstilsyn, Innredningsindustriens forskningsgruppe og HUMBU (handlingsutvalget mot barneulykker) er det satt fram forslag til Kommunal- og arbeidsdepartementet om å endre byggeforskriftene. Slik at boliger kan gjøres mer "barnevennlige" og dermed hindre mange barneulykker. Barneombudet innkalte til møte

med Kommunal- og arbeidsdepartementet, Kirke- og undervisningsdepartementet og flere organisasjoner. Begrunnelsene for å endre byggeforskriftene for å gjøre boligene barne-sikrere er mange og velbegrunnet. På møtet kom det fram at den politiske viljen til å endre forskriftene mangler og konklusjonen ble at Kommunal- og arbeidsdepartementet skal arbeide videre med saken i 1985.

Barneombudet får mange henvendelser om BARN OG TRAFIKK og tok derfor kontakt med Transportøkonomisk institutt som har laget et studiehefte om GJØR TRAFIKK-MILJØET SIKRERE. Tre departementer, to direktorater og tolv organisasjoner er med i samarbeidet om å spre heftet til en rekke lokale organisasjoner og grupper. De kan bruke heftet i arbeidet med å gjøre sitt trafikkmiljø sikrere.

Barneombudet har flere andre prinsipp saker som gjelder trafikk og vegplanlegging. Saker vi vil arbeide videre med i 1985 er bl.a.:

BOMMER OG ANDRE TILTAK FOR Å HINDRE KJØRING OG PARKERING PÅ GANGVEIER

FARTSSONER PÅ 30 km/t MED FYSISKE HINDRINGER

SIKRING AV BARN I BIL OG I KOLLEKTIVE TRANSPORTMIDLER

UTBYGGING AV FOTGJENGERSYSTEM I FORBINDELSE MED NYBYGGING AV VEGER.

Barneombudet vil i 1985 også følge en større prinsipp sak om TILTAK FOR Å STYRKE BARNES INTERESSER I KOMMUNAL PLANLEGGING. Selv om det er vanskelig å få til lovregler og økonomiske ordninger som kan styrke barn er det mye som kan gjøres bl.a. på veiledningssiden.

Del III: Bedring av barns oppvekstvilkår. Hvorfor er det så vanskelig?

BARN ER EN SPESIALGRUPPE FORDI DE IKKE SELV KAN PÅVIRKE BESLUTNINGER.

Barn er den fjerdedel av befolkningen som står særlig svakt m.h.t. muligheten for å ivareta og fremme egne interesser. Andre grupper kan medvirke til at deres interesser har talspersoner i den kommunale beslutningsprosess, i fylkesting og storting. Barn kan hverken påvirke sammensetningen av beslutningsorganene på noe nivå eller de vedtak som fattes, vedtak som kan ha avgjørende betydning for barns oppvekstvilkår. Voksne med daglig kontakt og ansvar for barn, f.eks. småbarnsforeldre, har ofte ikke tid og krefter til å være med i utvalg, råd og nemnder, formannskap og kommunestyre.

Barn har ikke mulighet til å fremme sine synspunkter eller behov gjennom organisasjoner eller pressgrupper. Barn har få og tilfeldige sjanser til å slippe til i pressen og andre massemedia. De har ytterst sjelden adgang til å bli hørt selv i sitt nærmeste miljø, f.eks. i borettslagenes styrer og årsmøter.

Barn er en heterogen gruppe, med ulike behov på forskjellige alderstrinn. Felles for hele oppveksten er at barn er sårbare, og lett påvirkes på godt og vondt av forholdene rundt dem.

Oppvekstvilkårene virker direkte på barn og har stor betydning for en sunn utvikling. Familiens funksjon blir også påvirket av forholdene rundt familien.

Alle disse forholdene skulle tilsi at det blir tatt særlig hensyn til barn. Selv i tider der den generelle tendensen går imot særlover, øremerkete midler eller særkrav ut fra spesielle

interesser til andre, ofte mindre undergrupper i befolkningen, bør det kunne aksepteres at slike hensyn blir tatt i forhold til barn.

Barneombudet er ett talerør for barn.

Opprettelsen av Barneombudet er ett uttrykk for en forståelse av at barn trenger en talsperson. Barneombudet er i "Lov om Barneombudet" pålagt å peke på svakheter og mangler ved utvikling av barns oppvekstvilkår. Lovens § 3 beskriver Ombudets oppgaver slik:

"Ombudet har til oppgave å fremme barns interesser overfor det offentlige og private, og skal følge med i utviklingen av barns oppvekstvilkår." Ombudet skal særlig:

- a) av eget tiltak eller som høringsinstans ivareta barns interesser i samband med planlegging og utredning på alle felter,
- b) følge med i at lovgivning til vern om barns interesser blir fulgt,
- c) foreslå tiltak som kan styrke barns rettsikkerhet,
- d) fremme forslag til tiltak som kan løse eller forebygge konflikter mellom barn og samfunn,
- e) følge med i at det gis tilstrekkelig informasjon til det offentlige og private om barns rettigheter og tiltak de har behov for.

Barneombudets saker kan si noe om vanskeligheter med å bedre barns oppvekstvilkår.

Det ligger i Ombudets funksjon at referanserammer og grunnlagsmateriale er klagesaker. Barneombudet får så godt som aldri henvendelser vedr. saksbehandling eller problemløsninger som oppfattes som positive. Barneombudet har vært i funksjon siden sept. 1981. I løpet av denne tiden har Barneombudet én gang fått melding fra barn som ville fortelle at "vi har det bra".

Henvendelser til Barneombudet gir altså intet grunnlag for å vurdere realistisk hvor ofte et problem i virkeligheten oppstår. Offentlig statistikk kan tallfeste enkelte problemtyper, men i mange tilfeller vil flere henvendelser om én problemtype vise at problemet berører flere barn/barnegrupper, uten at Barneombudet kan vite **hvor** mange barn som opplever dette problemet, hvor utbredt problemtypen er i ulike deler av landet eller hvordan problemene er løst på positiv måte andre steder. Enkelt-henvendelser og enkelt-saker kan imidlertid ofte avsløre mer generelle problemstillinger, svakheter og mangler (se del I og II).

Utover de problemtyper og områder som sakene ved kontoret avdekker (se del I og II), kan reaksjoner på utspill og henvendelser fra Barneombudets side vise hvilke vansker barnas talspersoner kan møte i arbeidet for barn, særlig på kommuneplan og i statsforvaltningen. På bakgrunn av samfunnsendringer som påvirker barn og deres forhold i familie og nærmiljø, vil Barneombudet i dette kapitlet peke på noen vansker og problemområder som hindrer eller forsinker et effektivt arbeid for barn og unge.

Barneombudet kan ikke forventes å foreslå nye eller geniale løsninger på de problemer kontorets saker avdekker. Mange offentlige utvalg og komiteer har i årenes løp påpekt forhold som bør forbedres for barn og foreslått måter å gjøre det på. Det som trengs er å gjennomføre tiltakene i praksis. Barneombudet mener derfor det er nødvendig å holde liv i debatten om virkemidler og ansvarsfordeling når det gjelder barns oppvekstvilkår. Med denne del av årsmeldingen ønsker Barneombudet å bidra til dette.

NORGE ER ET FOREGANGSLAND M.H.T. LOVGIVNING

En rekke lover er vedtatt for å bedre barns oppvekstvilkår.

Helt fra år 1200 finner vi spor av offentlige tiltak til vern om barn og unge i norsk lovgivning. Gulatingsloven og Magnus Lagabøters Rettergangsbot inneholdt begge særbestemmelser om barn i strafferettslig sammenheng, en tidlig anerkjennelse av at voksne og barn ikke kan behandles likt.

Med hjemmel i Christian IV Lov, ble det tidlig på 1600-tallet i København og Oslo opprettet "Tugt- Børne- og Manufacturhuse", en kombinasjon av oppdragelsesanstalter og fabrikker. Anstalten i København ble opprettet først, og "..... dit ble også noen kontingenter norske barn sendt." Problembarn og tanken om å løse problemene ved å sende norske barn til våre naboland er ikke ny.

I 1621 forordnet Christian IV at barn skulle settes i lære. To overformyndere ble oppnevnt i hver kjøpstad. Ble det oppdaget at "et barn var ørkesløst", fikk de foresatte en måned til å rette på dette, ellers kunne overformyndere gripe inn. For første gang ser vi et tilløp til en ordning som ligner på det ansvar vi i dag mener samfunnet bør ha for barn, overordnet foreldrene, der dette er nødvendig av hensyn til barna.

Norge var det første land i verden som fikk et offentlig barnevern. "Lov om sædelig forkomne og vanvyrrede Børns Behandling" ble foreslått av B. Getz i 1892, vedtatt i 1896 og trådte i kraft i 1900. Denne "Vergerådsloven" innførte et kommunalt organ som skulle gripe inn når barn ble vanskjøttet, var kriminelle eller viste "slett oppførsel" og hjem og skole stod maktesløse. Denne ordningen opphevet legdordningen, økte kontrollen med bortsatte barn og pleiebarn og ga en omlegging av den strafferettslige behandling i retning av en tvangsoppdragelse. Dette var tross tvangen et langt skritt i riktig retning.

I vårt århundre har utviklingen gått videre, bort fra tanken om å tukte, straffe og tvinge barn med fysisk vold, til ønsker om å hjelpe barn individuelt. Utviklingen har bygget på ny innsikt i barns psykiske utvikling, ny kunnskap om betydningen av forholdet mellom foreldre og barn for barns utvikling. Likestilling av barn med ulik bakgrunn har også kommet sterkere frem etter hvert, ikke minst i "Lov om barn og foreldre" (1982) og nyere revisjoner av f.eks. Lov om grunnskolen og Barnehageloven. Lov om Barneombud må også betraktes som uttrykk for et ønske om å styrke samfunnets ansvar for barn.

I tillegg til dette er det lagt frem en rekke stortingsmeldinger og offentlige utredninger som berører barns kår direkte og indirekte. (NOU 1977:6 "Ein samla offentleg politikk for oppvekstmiljøet", NOU 1983:26 "Om barne mishandling og omsorgsvikt", NOU 1982:15 "Nytt inntektssystem for kommunene", NOU 1983:4 "Pedagogisk-psykologisk rådgivningstjeneste", St.m.nr. 96 (1981/82) Om styrking av barne- og ungdomsvernet.) - for å nevne noen.

Utifra dette historiske tilbakeblikk vil det være riktig å si at barn og deres interesser er viet relativt stor offentlig interesse/oppmerksomhet. Intensjonene i lov- og utredningsarbeidet har vært idealistiske og bygget på en tverrpolitisk enighet om at alle barn bør ha likeverdige og gode oppvekstvilkår. Samfunnet har i stigende grad sett det som sitt ansvar å sikre at barn får utdanning, omsorg, helsestell, tilsyn m.v. Dette har bl.a. ført til at helsetilstanden blant norske barn er god, at barn har rett og plikt til skolegang i 9 år og at barn under 16 ikke kan ta arbeid som går utover helse eller skolegang.

Realitetene svarer ikke til idealene og de gode intensjonene.

Ideelle målsettinger og positiv utvikling på mange områder forhindrer ikke at mye gjenstår før idealene om likeverdige og gode oppvekstvilkår for alle barn blir realiteter. Mye har skjedd, men det er likevel ikke godt nok. Henvendelser til Barneombudets kontor viser **at mange barn ikke har det godt nok og at barneinteresser stadig blir tilsidesatt.** Dette kommer også frem i offentlig statistikk:

- Norge har Europas høyeste ulykkestall for barn under 14 år, med 150 000 ulykker pr. år,
- spedbarnsdødeligheten er høyere i Norge enn i de andre nordiske land,
- Norge har den laveste barnehagedekningen i Europa,
- et daglig middeltall på mellom 5 og 10 14-15-åringer i fengsel er høyere enn de fleste europeiske land.

Antall omsorgsovertakelser stiger, i tiårsperioden 1973-1983 økte antallet "nye barn under vernetiltak" fra 2064 til 5566, hvor det for 70 % dreiet seg om forebyggende tiltak. I 1983 var 5126 barn i omsorg utenfor hjemmet, mens det for 6132 barn var iverksatt forebyggende tiltak. Andre tall belyser forhold som berører barnas forhold i familien:

- 11 prosent av barn i alderen 0-15 år har enslig forsørger, i Oslo 40-50 %.
- Omtrent hvert 4. barn er uten søsken i alderen 0-15 år.
- Barn tilbringer i gjennomsnitt 4,1 timer pr. døgn sammen med sine fedre og 6,6 timer sammen med sine mødre.
- Omtrent hvert 5. barn bor i bolig uten barnerom, eller med minst 2 barn pr. barnerom.
- 1 av 3 barn har ikke trafiksikkert lekeområde utenom egen hage.

Vi vet ikke hvor mange barn som berøres av mer enn én av disse forholdene. Men dette er utviklingstrekk som vi må ta hensyn til.

ENDRINGER I SAMFUNNET MÅ PÅVIRKE FORHOLDET MELLOM FORELDREANSVAR OG OFFENTLIG ANSVAR

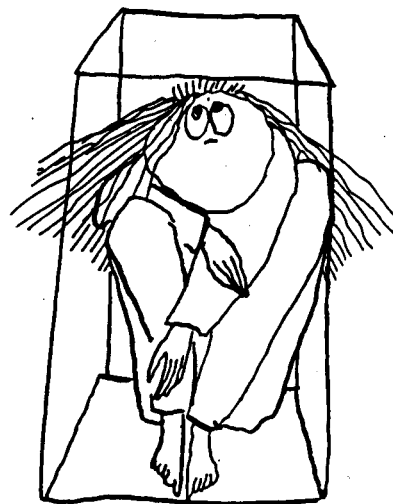
I vårt samfunn er det bred enighet om at foreldrene har og bør ha hovedansvaret for barna. Målsettingen for det offentlige ansvaret må være å legge forholdene til rette og bruke de nødvendige virkemidler til at familiene skal kunne fungere. Offentlige virkemidler må settes inn for å sikre at barns behov dekkes, og at de problemer som påføres barn som konsekvens av samfunnsutviklingen blir kompensert. For at det offentlige ansvaret skal fungere etter denne målsettingen er det nødvendig å kjenne endringer i familiestrukturen såvel som de nye eller endrete påvirkninger barn utsettes for utenfor familien.

Endringer i samfunnet og familiestrukturen har ført til at foreldre har mer ene-ansvar enn noen gang før.

Slekten har gjennom lange tider eksistert som organisatorisk kjerne i samfunnet. Kjernefamilien har ikke i samme grad som nå vært barnas sosiale enhet. Familiens medlemmer arbeidet og hadde sin sosiale omgang utenfor hjemmet. Barn var nær de voksne **fysisk**, hjemme fordi alt foregikk i felles-rom (uten f.eks. soverom), og ute fordi de voksnes arbeid foregikk like ved bostedet. Følelsesmessig var barna fjernere, bl.a. fordi foreldre unngikk emosjonell involvering med hvert enkelt barn, fordi barnedødeligheten var så stor. Overklassen satte bort barn til ammer eller overlot dem til barnepleiere og guvernanter, håndverksfamilier satte barna i lære hos andre fra de var 6-10 år. Nå har foreldre ansvar til barna er 18 år. At foreldre har et så langvarig ansvar for barna er et relativt nytt fenomen.

Økt urbanisering, hyppige flyttinger og mekaniseringen innen alle yrker har ført til at arbeid i og utenfor hjemmet er sterkere adskilt. Barn og foreldre har ofte ikke støttepillere rundt seg. Barn har mistet mange av de leke- og arbeidsmulighetene de hadde i et enklere samfunn. Dette har ført til at mange barn ikke lenger kan føle seg nyttige og nødvendige.

Barnetallet går ned. 1,7 barn er gjennomsnitt for kvinner i fruktbar alder. Mange barn har ikke større søsken som modeller eller mindre søsken å ha omsorg for. I griseendte strøk finner vi barn som ikke leker med andre barn

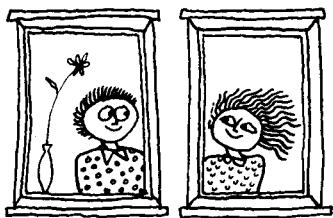

før de begynner på skolen. Barn mister på denne måten en vesentlig mulighet til å oppdra hverandre, lære av hverandre og få den sosiale trening med noenlunde jevnaldrende barn som de trenger før de begynner på skolen.

Foreldre har altså i dag langt større aleneansvar for det enkelte barn uten søsken og andre voksne som støttespillere. Særlig problematisk blir dette i familier med enslig forsørger. Antallet barn som bor sammen med bare en av foreldrene stiger, - i Oslo bor over 40 % av barna slik. Behovet for økonomisk og sosial støtte fra samfunnets side til denne gruppen kan illustreres av at nesten halvparten av de barna som ble klienter i barnevernet i 1978 hadde enslig forsørger.

Samfunnsendringer utenfor familien gjør det vanskelig for foreldrene å ivareta ansvaret for barna.

Avstanden mellom bosted og arbeidssted gjør det vanskeligere for foreldre å gi barna mulighet for deltakelse i arbeidet. I tillegg øker trafikken, trygge lekearealer blir borte, bo-kostnadene øker og er ofte en av grunnene til at begge foreldre arbeider utenfor hjemmet. Selve bosituasjonen er altså mer belastende enn før. Kombinasjonen barn, bolig, bil og dårlig planlegging sett ut fra barnehensyn er vanlig. Vi vet at 80-90 % av alle barn under 12 år oppholder seg innenfor en radius av 100-200 m fra egen gatedør og leker uavhengig av om området er egnet for barns lek eller ikke. Foreldre legger stor vekt på trafikksikre områder. Likevel planlegges boligområder slik at bilen kjører helt inn til hvert enkelt bolighus.

Når arbeidsstedet ligger langt fra boligen kommer lange reisetider i tillegg til arbeidsdagen. Dette medfører at mange voksne må være borte fra hjemmet opptil 3 timer mer enn det som hadde vært nødvendig med kort arbeidsvei. Utviklingen mot kortere arbeidstid og økt bruk av deltidsarbeid har således ikke gitt foreldre mer tid til samvær med barna.

Holdninger som formidles gjennom massemedia motarbeider de holdninger foreldrene vil at barna skal ha. I serier som "Dynastiet" gis barn inntrykk av at det man eier er viktigere enn det man er - at det å være ung, rik og vakker er viktigst. Konflikter løses ved verbal og fysisk vold. Dette kommer enda mer frem i de videofilmer vi vet unge mennesker ser. Problemløsning skal være åpenbar og skje raskt, - utholdenhet og ulike forsøk på problembearbeiding skjer sjelden i denne type filmer. Dette er problemer som de enkelte foreldre ikke kan løse alene.

Samfunnet må sette inn ulike virkemidler slik at barn får det de trenger.

Målsettingen for det offentlige ansvaret for barn må være å forebygge skadevirkninger av samfunnsutviklingen for barna og gjøre at familiene kan fungere uten unødige belastninger. For å sikre gode oppvekstvilkår for barn, må politikerne hele tiden følge nøye med i utviklingens konsekvenser for barn og være villig til å ta i bruk de til enhver tid nødvendige virkemidler. Et viktig ledd i arbeidet må være å kartlegge forhold som forhindrer at **intensjonene** i lovverk og administrative ordninger kan **bli realiteter**.

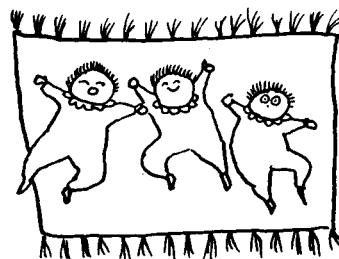
Selv om kommunene på frivillig grunnlag har etablert en rekke tiltak for barn og unge, og store deler av den øvrige kommunale virksomhet indirekte kommer barn til gode, er dette ikke tilstrekkelig for å realisere samfunnets målsetting om gode oppvekstvilkår for barn. I tillegg er det nødvendig med sentral styring for å sikre barn og unge optimale og like-

verdige, men ikke nødvendigvis identiske oppvekstvilkår. Formålet med sentral styring må være å sikre at bestemte behov blir ivare tatt/bestemte oppgaver blir løst, men ikke å fastlegge i detalj hvordan dette skal gjøres. Løsningene vil sannsynligvis bli bedre når de planlegges lokalt.

For å sikre at hensynet til barn blir ivaretatt på fylkes- og kommunenivå kan staten bruke forskjellige virkemidler:

- lover som pålegger fylker og kommuner bestemte oppgaver for barn og/eller stiller barnekrav til beslutningsinnhold.
- lover som regulerer beslutningsprosessen slik at barns talspersoner gis myndighet og rett til utvidet deltakelse i den kommunale beslutningsprosess.
- økonomiske støtteordninger og tilskott til bestemte oppgaver og tiltak for barn/unge.
- retningslinjer, veiledning og informasjon om hvordan fylker og kommuner bør og kan ivareta barns interesser.

Alle disse virkemidler har sine begrensninger og må derfor kombineres. Men uten et godt utbygget sentralt sikkerhetsnett og en tilstrekkelig økonomisk ramme, vil den kommunale praksis i stor grad avhenge av hvem som deltar i beslutningsprosessen og hvordan de prioriterer tiltak for barn.

BARNES LOVFESTEDE RETTIGHETER MÅ STYRKES

Kunnskap om barns behov på ulike alderstrinn har ført til en bedre lovgivning for å ivareta barns interesser. Ny utvikling, nye problemer og erfaringer med gjeldende lovverk fører til behov for revisjoner.

Målet om forenkling og deregulering bør ikke gjelde barn.

Barneombudet har i løpet av sine 3 virksomhetsår kommet med flere forslag til lov- og forskriftsendringer. Det er vanskelig på så kort tid å vurdere gjennomslagskraften av forslagene - men vi vet at flere av forslagene er avvist allerede i utgangspunktet, iallfall foreløpig. Eksempler er:

- barnesikkerhetskrav til byggeforskriftene,
- barnekrav i plan- og bygningslovgivningen som kunne gjøre at mange enkeltkonflikter i planleggingen ikke oppsto,
- fartssoner på 30 km/t skal kombineres med fysiske fartshindrende tiltak.

Barneombudet har også i høringsuttalelser gått mot forslag fra sentrale myndigheter som vil svekke mulighetene til å ivareta barns interesser i den kommunale beslutningsprosess. Eksempler er:

- nye forskrifter om barnehagers lokaler, uteområder og bemanning. Det vil føre til barnehager med flere barn pr. voksen og mindre areal ute og inne. En dårligere barnehage enn etter tidligere regler.
- endringer i bygningsloven som gjør det lettere å få dispensasjon for vedtatte planer. En rekke planleggingskonflikter Barneombudet får, illustrerer at forslag om å bruke regulerte lekearealer til andre formål nettopp fremmes som dispensasjonssaker.

En hovedgrunn til at det er vanskelig å få gjennomslag for barnekrav i lover og forskrifter, er at de kommer i konflikt med målet om forenkling og deregulering. Det er idag en generell holdning fra sentrale myndigheter at nye lovkrav ikke er aktuelle og at lokale myndigheter må gis større selvbestemmelse. Etter Barneombudets oppfatning kan det på mange områder være hensiktsmessig å forenkle kompliserte bestemmelser. Desentralisering av beslutninger er også et viktig samfunns mål. Men dette forutsetter at det finnes talspersoner for barn på det lavere beslutningsnivå som sørger for at barns interesser blir ivaretatt selv om de ikke er juridisk forankret.

I vårt samfunn påvirkes beslutninger i stor grad av interessegrupper og organisasjoner. I diskusjonen om nye lovkrav blir det derfor hevdet at en ikke kan ha krav for enhver spesiell interessegruppe. Deres krav må komme frem gjennom påvirkning av beslutningsprosessen. Men barn er ikke en interessegruppe med egne organisasjoner. Målet om forenkling kan derfor ikke gjøres gjeldende for barnekrav.

Uten at barns rettigheter er klart slått fast vil andre interessegrupper ofte vinne frem med sine krav på bekostning av hensynet til barn. Det kan være bilorganisasjoner som reagerer mot trafikksanering, rutebilorganisasjoner som sørger for at regler om fysisk fartsdemping blir tatt vekk eller utbyggingsinteresser som får gjennomslag for å ta lekearealer til andre formål.

Lovverket må gi barn rettigheter uten økonomisk forbehold.

Flere lover og regler til beste for barn inneholder forbehold knyttet til økonomi, dvs. at "retten" blir avhengig av kommunenes økonomiske evne. Et eksempel er skoleskyss. Ifølge lov om grunnskolen har ikke barn rett til skoleskyss. Grunnskoleloven sier at dersom kommunen oppretter skoleskyss og avstanden er mer enn 4 km, kan kommunen få refundert en del av utgiftene fra staten. Teoretisk kan kommunen velge å ta bort skoleskyss for å spare penger.

Et annet eksempel er Lov om barnehager, som gir funksjonshemmede førskolebarn fortrinnsrett til barnehageplass så sant barnet profitterer på opplegget. Barnet har på sin side ingen rett til å få etablert et opplegg som han/hun profitterer på. Dersom kommunen ikke kan/vil betale det opplegget barnet profitterer på, kan de avvise barnet, fordi barnet ikke kan profitere på det opplegget kommunen kan/vil betale.

Med slike forbehold blir oppfølgingen av lovverkets intensjoner avhengige av kommunens økonomi. De siste år har kommunene fått stadig mindre andel av det totale offentlige budsjett. I 1975 dekket statens overføringer ca. 40 % av kommunens driftsutgifter i skolen. I 1983 dekket statens overføringer ca. 30 %. Skal barns interesser styrkes eller i det minste ivaretas på samme måte som tidligere, må derfor lovverket revideres med sikte på å gi barn klarere rettigheter.

Lovverket bør gi barn direkte rettigheter.

Endret syn på barn kan føre til lovrevisjoner. Endringer i lovverk kan også ha til hensikt å påvirke synet på barn. Da Stortinget i 1972 diskuterte og vedtok å fjerne foreldres rett til å benytte korporlig avstraffelse i oppdragelsesøyemed, var det neppe grunnlag for å foreslå et lovtilllegg som skulle gjøre det ulovlig for foreldre å slå barn eller krenke barn fysisk eller psykisk. Etter 1972 er holdninger endret slik at det nå er rimelig grunn til å anta at et slikt lovtilllegg vil bli vedtatt. Samtidig vil en slik lov være holdningsskapende. Den vil gjøre det klart at samfunnet ikke godtar korporlig straff som oppdragelsesform. Dette er en lovendring som vil gi barn en direkte rett til ikke å bli krenket av foreldrene.

Også på andre områder burde barn få mer direkte rettigheter. Barn er en gruppe som idag ofte har indirekte rettigheter, - også der rettigheten burde tilligge barnet. Med få unntak er det foreldrene som har rettigheten på barnets vegne. Foreldre har f.eks. rett til helsekontroll for barnet før og etter fødselen. Siden det er barnets helse det dreier seg om, burde **barnet** ha rett til helsekontroll. Dette ville medføre at foreldrene hadde plikt til å sørge for dette, mens samfunnet (helse-tjenesten) ville få rett og plikt til å sørge for dette der foreldrene ikke selv ivartok plikten.

Ved å ta utgangspunkt i barns behov og barns rettigheter kunne f.eks. følgende lovtekster foreslås:

- barn skal ha rett til helsekontroll før og etter fødsel
- barn skal ha rett til barnehageplass så sant de har behov for det
- barn skal ha rett til å ha en av foreldrene hjemme mens de er helt små, dersom dette barnet har behov for det
- barn skal ha rett til å ha en av foreldrene hos seg når det er sykt
- barn skal ha rett til tilfredsstillende arbeidsforhold i skolen
- barn skal ha rett til spesiell hjelp, utstyr o.a. dersom det har spesielle behov som tilsier slik hjelp
- barn skal ha rett til trygge lekearealer ute
- barn skal ha rett til trygge boliger.

ADMINISTRASJON OG ORGANISERING KAN ENDRES TIL BESTE FOR BARNA

Det offentlige ansvar for barn kan ikke ivaretas av én instans, hverken på statlig eller kommunalt plan. Mange vedtak i de fleste departementer, etater og sektorer berører barns oppvekstkår. Erfaringen viser at ideelle lover og gode intensjoner er nødvendige, men ikke tilstrekkelige betingelser for å sikre barn gode og likeverdige oppvekstvilkår. Mangel på fullverdig lovgivning er ikke den eneste "flaskehalsen" i arbeidet for å få frem barneinteresser og barnekrav.

At ansvaret for barn tilligger 7-8 departementer og en rekke utvalg, nemnder og råd på kommunenivå kan i seg selv skape problemer. Dersom statsforvaltningen eller kommuneforvaltningen ikke har kunnskap, kapasitet eller vilje til helhetssyn, helhetstenkning og helhetsplanlegging oppstår alvorlige hindringer for effektive barneverntiltak i vid forstand.

Uklar ansvarfordeling er et hinder for å ivareta barns interesser.

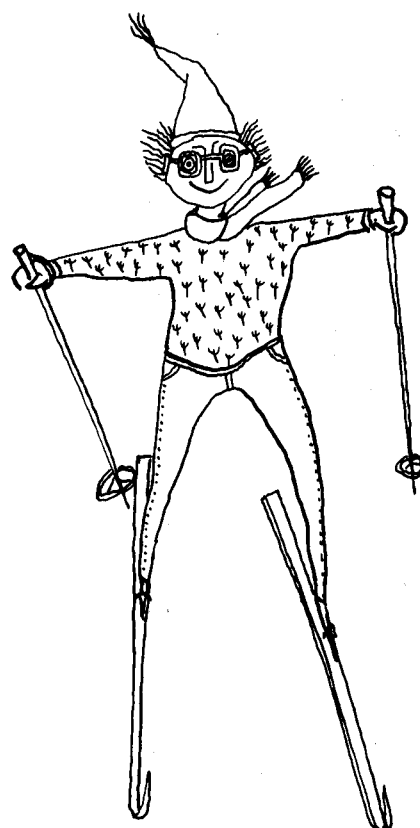
Fysisk planlegging er et godt eksempel på et område med uklar ansvarsfordeling. **Fysisk planlegging** omfatter boligområder, institusjoners plassering og utforming, muligheter for friluft- og fritidsarealer og forholdet mellom barn, bil og bolig. På statsforvaltningsnivå er

fysisk planlegging et ansvarområde innen Kommunal- og arbeidsdepartementet, Samferdselsdepartementet, Miljøverndepartementet og Forbruker- og administrasjonsdepartementet. Siden organisasjoner o.l. også arbeider med f.eks. fritidsinteresser og idrett, berører dette også Kultur- og vitenskapsdepartementet, tildels også Kirke- og undervisningsdepartementet. På kommunenivå ligger ansvaret i generalplanutvalg, bygningsråd, kulturutvalg, ungdomsutvalg, barnevernsnemnd, skolestyre, veiutvalg, teknisk utvalg, såvel som formannskap og kommunestyre. Administrativt er alle etater delaktige - eller burde være det.

Saker som er behandlet ved Barneombudets kontor avslører noen av de problemene som oppstår når kommunikasjonen mellom ulike sektorer er mangelfull, når administrasjon og/eller politikere ikke vil eller kan samarbeide, eller når sektorinteresser overskygger helhetsplanleggingen.

Når den fysiske planlegging er mangelfull sett ut fra barnebehov, skapes problemer for barn, unge og deres familier. Når barn og unge ikke kan utfolde seg trygt ute, skjer det ulykker, ikke minst trafikkulykker. Foreldre opplever faren for ulykker som en vesentlig belastning med angst og utrygghet. Dette gjelder særlig når barna har trafikkfarlig skolevei, ikke har trygge lekeområder i nærmiljøet og når boligen er langt fra lekeplassen, f.eks. høyt oppe fra bakken. Dette fører til merbelastning på foreldrene, en merbelastning som gjør det vanskelig å være gode foreldre.

Sterke fag-/sektoroppdelinger kan føre til at resultatene av en beslutning tatt av en instans ikke kommer tilbake til den samme instans. Det skjer ingen klar tilbakeføring - som kan gi kunnskap om beslutningenes betydning for f.eks. barns situasjon. Dette kan enten skyldes manglende kommunikasjon eller manglende samarbeide.

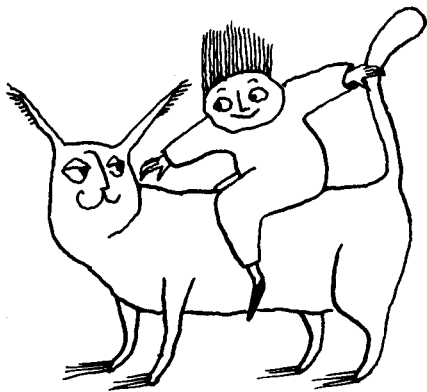
Norske barn topper f.eks. ulykkesstatistikken i Europa. Over 3/4 av ulykkene skjer i eller like ved hjemmet, hyppigst som fall, skålding, forgiftning, drukning og trafikkulykker. Mange av hjemmeulykkene kunne vært forhindret. Sverige har byggeforskrifter som sikrer boligen for barn og 1/2 delen av Norges ulykkestall. Hvis Kommunal- og arbeidsdepartementet ikke vil stille krav gjennom tilsvarende forskrifter, vil konsekvensen av denne beslutningen ikke belaste Kommunal- og arbeidsdepartementet. Det er helsevesenet som påføres utgifter som resultat av at 15.000 barn må på sykehus årlig etter ulykker. Dette koster anslagsvis kr 67½ mill. pr. år.

På kommunenivå kjenner Barneombudet til at en rigid holdning til budsjettkapitler kan forhindre effektiv bruk av midler til glede for både barn og gamle. Et forslag om at ungdomsskoleelevene skulle lage mat til de gamle i kommunen, falt fordi skolekjøkken hører til på skolebudsjettet, eldreomsorg på sosialbudsjettet. I andre tilfeller kan forebyggende tiltak ikke finansieres fra en etat før problemet er blitt så alvorlig at det må bevilges midler på et annet budsjettkapittel.

På både kommunenivå og statsnivå kan gode intensjoner gi vedtak som senere blir undergravet av andre vedtak. Et kommunestyre vedtok prinsipielt at biler og barn skulle holdes adskilt i nye boligstrøk. Likevel vedtok samme kommunestyre en reguleringsplan som tillot bilene å kjøre inn til hver bolig. På statlig nivå er det f.eks. tverrpolitisk enighet om at barnehageutbygging er nødvendig. Likevel har Stortinget vedtatt en ny inntektsordning for kommunene som etter Barneombudets skjønn undergraver kommunens muligheter for å ivareta ansvaret for utbygginger.

For å utnytte de tilgjengelige ressurser best mulig er det nødvendig å

- bryte ned eller gå på tvers av grenser mellom ulike departementer, saksområder eller budsjettkapitler på alle plan.
- koordinere virkemidler fra ulike sektorer (departementer, organisasjoner, kommunale instanser o.a.)
- revurdere ansvarsforhold og organisering av kommunale utvalg og nemnder med tanke på en styrking av mulighetene til å få frem barnekrav og ta hensyn til disse i kommunal planlegging på alle felter.

Barns talspersoner må sikres plass i viktige kommunale utvalg og nemnder.

Samfunnets barnepolitikk bygger i stor grad på at kommunene bør ha en sentral rolle i arbeidet for å sikre barn gode og likeverdige levekår og utviklingsmuligheter. Det er på kommunenivå og først og fremst i kommunestyret at barnepolitikken blir utarbeidet og gjennomført. Det er derfor viktig at barnepolitikken blir utarbeidet og gjennomført på kommunenivå og først og fremst i kommunestyret.

tilpasset de lokale behov. Det er dessuten ikke tvil om at den innsats som kommunale politikere og ansatte yter for barn er av avgjørende betydning når det gjelder å sikre barn og unge gode oppvekstvilkår. Med økt kommunalt ansvar vil sannsynligvis også den barnepolitiske aktivitet og bevissthet øke.

Samtidig må en ikke lukke øynene for at det i dag ofte ikke tas tilstrekkelig hensyn til barns interesser ved den fordeling av ressurser og avveining mellom ulike interesser som kommunene foretar. Forutsetninger for at barneinteressene kommer klart frem og tillegges vekt er at:

- kommunene har organ med et klart ansvar for barns oppvekstmiljø
- disse organer gis den nødvendige status og innflytelse i den kommunale beslutningsprosess
- personer med innsikt i barns situasjon sikres plass i alle viktige beslutningsorgan.

Arbeidet med å forenkle det kommunale nemnds-system vil gjøre det vanskeligere å realisere slike forutsetninger. Barneombudet har forståelse for at altfor mange krav til spesiell administrativ tilknytning, utdanning, fagbakgrunn og interesser kan medføre problemer i forhold til prinsippet om forholdsvalg. Kvalifikasjonskrav satt for å ivareta interessene til grupper som på andre måter kan påvirke beslutningsprosessen bør derfor kunne unngås. Barn og unge kommer som umyndige imidlertid i en særstilling. Barneombudet mener derfor det bør kunne stilles krav om at det i viktige kommunale nemnder og utvalg skal finnes medlemmer med spesiell innsikt i og interesse for barns behov og situasjon.

Heller enn å oppheve muligheten for å kreve at barns talspersoner blir valgt, bør det etter Barneombudets syn gis flere slike bestemmelser. Barneombudet har f.eks. i tilknytning til endringer i bygnings- og planleggingslovgivningen pekt på at det vil være hensiktsmessig å ha en person med spesiell kjennskap til barn og til sosiale forhold med på bygningsrådets møter. Dette vil gi større muligheter for å få inn barnekrav tidlig i planleggingsprosessen og således forebygge kostbare prob-

Barnevernsmemnda må få et overordnet ansvar for barns oppvekstvilkår i kommunen.

Barnevernsmemnda var etter loven i 1953 tiltenkt rollen som et ledende og koordinerende organ med samlende/overordnet ansvar for barns oppvekstvilkår i kommunen. Det er imidlertid grunn til å tro at nemndene jevnt over har hatt liten innflytelse på den kommunale planlegging av barns oppvekstmiljø. Barneombudet mener derfor det er nødvendig å utvikle modeller for det kommunale politiske system som kan bidra til å gi barnevernsmemnda høyere status.

En mulighet for å øke barnevernsmemndas innflytelse er å fordele barnevernsmemndas medlemmer i nøkkelutvalg i kommunen. f.eks. teknisk utvalg, generalplanutvalg, bygningsråd, skolestyre. Selv i små kommuner vil barnevernet da ha en rimelig sjanse til å bli representert i formannskapet. Hvis alle sentrale utvalg i kommunen får representasjon fra barnevernsmemnda, vil barnevernsmemndene få en helt ny mulighet for å påvirke den kommunale virksomhet og til å ta opp i egen nemnd saker som har betydning for barns oppvekstvilkår, f.eks. utviklingen av barneplaner. Representasjon i formannskapet vil dessuten sikre kontakt og innflytelse i de respektive partier.

Det er viktigere å diskutere barnevernsmemndenes mandat og ansvar enn nemndenes opprettholdelse. Barnevernsmemndene bør få helt andre muligheter enn nå til å legge vekt på forebyggende arbeid. Det bør derfor diskuteres om klientsaker, særlig vedrørende omsorgs- og foreldreansvarsovertakelser bør tillegges andre organ.

I NOU 1983:26 (Barnemishandling og omsorgs- svikt) foreslås en bemanningsøkning i barnevernssektoren. Det åpner muligheter til å la et kommunalt faglig organ fatte vedtak i klientsaker. Et slikt organ kunne bestå av barnevernsmedarbeidere, sosialsjef og den saksbehandler som har hovedansvaret for familiebehandlingen. Eventuelt kunne to medlemmer av barnevernsmemnda supplere det faglige organ. I § 5-saker vil da dommer sammen med fagorganet eller bare sammen med de to representanter for barnevernsmemnda fungere som vedtaksmyndighet. Det sistnevnte alternativ vil gi en mer domstolpreget behandling med muligheter for en partsprosess.

Dersom denne foreslåtte endringen blir gjennomført vil barnevernsmemnda få frigjort kapasitet og de får mulighet til å etterleve intensjonene i barnevernslovens § 1 om å "...følge med i de forhold som barn og unge lever under og virke for tiltak til bedring av barnevernet i kommunen". Memnda vil ha mulighet til å arbeide aktivt med forebyggende barnevern på ulike nivå. De kan arbeide for å bedre forholdene for mange barn og familier i kommunen. Oppgaver her er trygge lekeområder, trafikksikring, trygge skoleveger, et attraktivt nærmiljø. De kan arbeide forebyggende overfor de barna som er spesielt utsatt, for et aktivt skolemiljø som tar vare på de svakeste, øke antallet støttekontakter og avlastningshjem.

DET KOSTER Å SATSE PÅ BARN, MEN DET LØNNER SEG

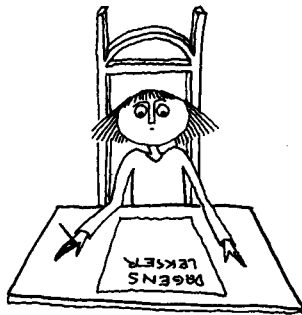
Lover alene kan ikke garantere at barns behov blir tilfredsstillende ivaretatt. Selv på områder der en har klart lovfestede rettigheter for barn, som f.eks. når det gjelder skolegang, helsekontroll m.v. har det vært nødvendig i tillegg å etablere økonomiske virkemidler for å stimulere den kommunale innsats.

Det trengs øremerkede statlige tilskott for å ivareta barns interesser.

Som et ledd i utviklingen av kommunenes selvstyre vil det fra 1. januar 1986 bli innført et nytt system for statens overføringer til kommunene. Nå får kommunene tilskudd til ulike kommunale tiltak. Fra 1986 skal kommunene få et rammetilskudd som kommune- politikerne skal fordele mellom de ulike utgiftspostene kommunen har.

At behovet for øremerkede statlige tilskudd har vært særlig stort når det gjelder tiltak for barn, kan illustreres av at hele 70 % av de tilskott som idag gis over statsbudsjettet går direkte til barneformål. I tillegg kommer den andel av tilskottene til helse- og sosialsektoren og kultursektoren som barna og barnefamiliene nyter godt av. I en tid med svekket kommuneøkonomi generelt er Barneombudet redd for at det kommunene får selvbestemmelse over, er hvor nedskjæringene skal foretas. Tiltak for barn som ikke er lovhjemlet vil da stå i faresonen. Vi har allerede nå eksempler på nedleggelse av fritidsklubber, økning av barnehagesatser m.v. i en rekke kommuner. Etter Barneombudets oppfatning bør økt kommunalt selvstyre fortrinnsvis oppnås gjennom økt ressurstilgang til de pålagte oppgaver.

Skolen kan stå som eksempel på sammenhengen mellom økonomi og praksis. Med et rammetilskottssystem er det kommunene som må avgjøre skolens budsjettandel. Lovfestede forpliktelser vil her sikre et visst minimumsnivå. Men selv om skolen er et av de tiltak for barn der mange av kravene er lovhjemlet, er en rekke av utgiftene til skolesektoren frivillige.

De statlige øremerkede tilskottsordninger har derfor hatt en klart styrende funksjon på kommunenes aktivitetsnivå. F.eks. har bare 34 av kommunene bevilget et høyere rammetime-tall i skolen enn det gis statsstøtte til. Skoleskyss opprettes som regel bare når avstanden er over 4 km selv om andre forhold kunne tale for å opprette skoleskyss også på kortere strekninger. I praksis er det altså gjeldende kriterium for statstilskott som nå styrer kommunenes tilskudd til slike tiltak.

Tilskottordningene har også hatt en "legitimeringseffekt". Sektorer som får store tilskott fra staten kan lettere kreve å få midler fra kommunebudsjettet. Fordelen med tilskottordninger er nettopp at de kan stimulere kommunene til å prioritere bestemte oppgaver. Med det nye inntektssystemet vil skolesektoren mangle denne type støtte til begrunnelse av ressurskrav til ikke-lovhjemlete tiltak.

Med et rammetilskottssystem må det utvikles kriterier som ivaretar barnekrav.

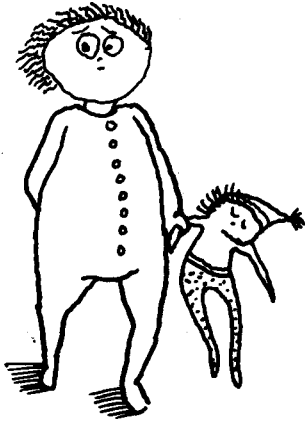
Konsekvensene av det nye rammetilskottssystemet vil i sterk grad avhenge av at tildelingskriteriene gir et godt nok uttrykk for utgiftsbehovet. Særlig viktig er at en får med kostnadsskapende faktorer i de sektor som utgjør en stor andel av kommunenes utgifter, som f.eks. skolesektoren. Etter det Barneombudet kan se er det ikke tilfredsstillende klarlagt at de kriterier som foreløpig er foreslått, fyller denne funksjonen.

Det er f.eks. usikkert om "antall barn i aldersgruppen 7-15 år" gir et dekkende bilde av utgiftsbehovet i skolesektoren. Forutsetningene for dette er at kostnaden for skole-drift er proporsjonal med antall elever. Studier av skolesektorens økonomi tyder imidlertid på at det er klassedeling og lærerkostnader som betyr mest; det vil si at kommuner med samme antall barn i grunnskolealder kan ha svært forskjellige utgifter til skolen.

På barnehagesektoren har ikke kommunen lovhjemlete forpliktelser. Barnehagedekningen varierer, noen få kommuner har ikke barnehage i det hele tatt. Gjennomsnittsdekningen er 25 % og Oslo har landets høyeste dekningsprosent, 47. Kommunene får et ekstra tilskudd på 10 % av de samlede driftsutgifter til dekning av ekstra utgifter til førskolebarn med spesielle behov. Kommuner uten barnehage kan ikke få dette tilskuddet, selv om kommunen har mange funksjonshemmede barn.

Oslo, Trondheim og Bærum får et stort tilskudd, - teoretisk ville disse kommunene få dette tilskuddet selv om det ikke var et eneste funksjonshemmet førskolebarn i barnehagene.

I kommuner med lav barnehagedekning kan en risikere at det totale beløp blir så lite at kommunen ikke ser seg i stand til å etablere tilbud for barn med spesielle behov eller at foreldrene må bære en forholdsmessig høy del av kostnadene. Særlig problematisk er situasjonen i kommuner med spredt bosetting og dermed høye transportkostnader.

Å satse på barn er en god investering på lengre sikt.

En vesentlig hindring når det gjelder å få gjennomført tiltak for barn er at beslutninger stort sett bygger på kortsiktige økonomiske vurderinger. I kommunenes årsbudsjetter tar en ikke med virkninger på lengre sikt. En har heller ikke modeller for sammenhengen mellom økonomisk innsats i en sektor og gevinster i andre sektorer. Med dårlig økonomi er det forståelig at kommunene ikke klarer å håndtere "dromedareffekten", dvs. at en må betale både for forebyggende og behandlende tiltak i en overgangsperiode.

De økonomiske virkningene av forebyggende tiltak er også vanskelige å anslå. Men det begynner å komme fram langtidsundersøkelser (f.eks. fra England og USA) som tyder på at økt lærertetthet og et strukturert og målrettet undervisningsopplegg i barnehage og skole kan føre til reduserte behov for spesialundervisning, kriminalomsorg og arbeidsledighetstrygd. I tillegg kommer de vanskelig målbare besparelser når barnehage/skole kan forebygge adferdsproblemer og forhindre kostnads-krevende behandling av psykiske vansker.

Mer konkret vet vi at spesialinstitusjoner er langt mer kostnadskrevene enn tilrettelegging av nødvendige ekstratiltak i vanlig skole og nærmiljø. En familie med et hjemmeboende funksjonshemmet barn med barnehagetilbud, ekstrahjelp, skyss, barnetrygd, og hjelpestønad/grunnstønad vil koste samfunnet ca. 2½ millioner kroner mindre enn barn i spesialinstitusjon, før barnet begynner på skolen.

Tilsvarende utregning er ikke gjort for skolebarn i nærmiljø/vanlig skole, men det er ikke urimelig å anta at også i skolealder er spesialinstitusjon ofte ikke bare et kvalitativt dårligere tilbud, men også langt dyrere for samfunnet.

Videre vil Barneombudet minne om at arbeidsledige lærere (som belaster trygdebudsjettet), samfunnsøkonomien sett under ett, koster nesten det samme som lærere i arbeid. Å holde lærere i arbeid har derfor ikke store økonomiske konsekvenser. Barneombudet er klar over at denne form for argumentasjon kan brukes i forhold til mange arbeidsledige. Barneombudet mener likevel at satsing på barns vilkår kommer i særstilling, fordi samfunnet ikke bare forebygger kostnadskrevene bruk av store økonomiske ressurser, men også sikrer menneskelige ressurser som det i høy grad er bruk for i samfunnet om 20-30 år.

Å satse på gode oppvekstvilkår er derfor samfunnsøkonomisk lønnsomt.

Til syvende og sist er det holdninger og politisk vilje som teller.

Barn er vår viktigste ressurs og verdt å satse på. Uten denne grunnholdningen og viljen til fullt ut å ta konsekvensen av den, får vi hverken gode lover eller en klarere økonomisk prioritering for barn. I en tid der det er vanskelig å få gehør for lovendringer, særkrav ut fra barnehensyn m.h.t. administrative ordninger eller økonomiske særtilskott til barnetiltak, er informasjon med derav følgende holdningsendring et helt vesentlig virkemiddel.

Mange av de sakene Barneombudet behandler avslører at kommuneadministrasjoner og politikere ikke har tilstrekkelig kunnskap om barns utvikling og behov. Barneombudet har ingen myndighet til å pålegge andre instanser å ta barnehensyn. Barneombudets mulighet til å påvirke utviklingen ligger derfor i stor utstrekning i at høringsuttalelser og uttalelser om enkeltsaker såvel som prinsipp saker gir kunnskap om barn. Kommunepolitikere kan være villige til å bruke den kunnskap de får. Det er derfor grunn til å satse på informasjon, men denne må komme fra departementer og fylker o.a. såvel som fra Barneombudet.

Holdningsskapende arbeide tar tid, og det må suppleres med andre virkemidler, som lover/retningslinjer og økonomiske ordninger. Det kreves ressurser og styring for å få til holdningsendringer. Holdningsendringer f.eks. blant lærere endrer ikke skolen i vesentlig grad uten at det finnes ressurser. Den viktigste holdningsendring gjelder derfor politikerne som må skjønne at barnetiltak krever ressurser og at barns rettigheter må styrkes.

Når samfunnet setter opp mål må det også være villig til å bruke de midler som er nødvendige for å realisere de ønskede målsettinger. Uten virkemidler blir idealene et slag i luften. Derfor er det nødvendig at myndigheter og massemedia, nærmiljø, skole, barnehage og foreldre samarbeider om verdiformidling og holdningsformidling overfor barn og unge.

Har samfunnet vilje til å bruke de nødvendige virkemidler for å få det oppvekstmiljø for barn som samfunnet vil ha?

Vedlegg 1: Lov og instruks for Barneombudet

LOV OM BARNEOMBUD

§ 1 (formål)

Denne lov har til formål å bidra til å fremme barns interesser i samfunnet.

§ 2 (barneombud)

Kongen oppnevner for 4 år om gangen et barneombud.

Kongen oppnevner et råd som skal virke som et rådgivende organ for barneombudet.

§ 3 (Ombudets oppgaver)

Ombudet har til oppgave å fremme barns interesser overfor det offentlige og private, og skal følge med i utviklingen av barns oppvekstvilkår.

Ombudet skal særlig:

- a) av eget tiltak eller som høringsinstans ivareta barns interesser i samband med planlegging og utredning på alle felter,
- b) følge med i lovgivning til vern om barns interesser blir fulgt,
- c) foreslå tiltak som kan styrke barns rettsikkerhet,
- d) fremme forslag til tiltak som kan løse eller forebygge konflikter mellom barn og samfunn,
- e) følge med i at det gis tilstrekkelig informasjon til det offentlige og private om barns rettigheter og tiltak de har behov for.

Ombudet kan virke av eget tiltak eller etter henvendelse fra andre. Barneombudet avgjør selv om en henvendelse gir tilstrekkelig grunn til behandling.

§ 4 (adgang til institusjoner og opplysningsplikt m.v.)

Ombudet skal ha fri adgang til alle offentlige og private institusjoner for barn.

Offentlige myndigheter og offentlige og private institusjoner for barn skal uten hinder av taushetsplikt gi Ombudet de opplysninger som trengs for å utføre Ombudets oppgaver etter denne lov. Opplysninger som trengs for å utføre Ombudets oppgave etter § 3 annet ledd bokstav b, kan, uten hinder av taushetsplikt, også kreves fra andre. Når det kan kreves opplysninger etter dette ledd, kan også protokoller og andre dokumenter kreves framlagt.

Reglene i tvistemålslovens § 204 nr. 1 og §§ 205-209 får tilsvarende anvendelse for Ombudets rett til å kreve opplysninger. Tvist om anvendelsen av disse reglene kan bringes inn for herreds- eller byretten, som avgjør spørsmålet ved kjennelse.

§ 5 (uttalelser fra Ombudet)

Ombudet har rett til å uttale seg om forhold som går inn under arbeidsområdet. Ombudet bestemmer selv hvem uttalelsene skal rettes til.

§ 6 (instruks for Ombud og Rådet)

Kongen fastsetter en alminnelig instruks for Ombudets og Rådets organisasjon og saksbehandling. For øvrig utfører Ombudet og Rådet sine oppgaver selvstendig og uavhengig.

§ 7 (ikrafttreden m.m.)

Denne lov gjelder også for Svalbard.

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

INSTRUKS FOR BARNE- OMBUDET OG DETS RÅD

Fastsatt ved Kongelig resolusjon av 11. september 1981 i medhold av § 6 i lov om barneombud av 6. mars 1981 nr. 5.

§ 1 Oppgaver

Barneombudet skal i henhold til denne instruks utføre de oppgaver det er pålagt ifølge lov om barneombud. Ombudet skal i sin virksomhet arbeide for at barns behov, rettigheter og interesser blir tatt tilbørlig hensyn til på alle samfunnsområder. Ombudet har ikke myndighet til å avgjøre saker eller omstøte vedtak i forvaltningen. Med barn menes her personer opptil nådd myndighetsalder.

Ombudet skal sørge for å holde offentligheten orientert om sitt arbeid.

§ 2 Hvordan saker blir tatt opp

Ombudet tar opp saker av eget tiltak eller etter henvendelse fra andre.

Enhver kan henvende seg til ombudet. Muntlige henvendelser skal ombudet sørge for blir satt opp skriftlig.

Den som henvender seg til ombudet, bør så vidt mulig gjøre rede for de grunner henvendelsen bygger på og legge frem de opplysninger og dokumenter som måtte finnes i saken.

Dersom en henvendelse angår et bestemt barn, og henvendelsen ikke kommer fra barnet selv, skal ombudet ikke behandle saken uten barnets samtykke. Når barnets alder tilsier det, skal også vergens samtykke innhentes. Dersom almene hensyn tilsier det, kan ombudet behandle saken, selv om samtykke som nevnt ikke er innhentet.

§ 3 Avvisning

Ombudet skal avvise henvendelser om konkrete enkeltkonflikter mellom et barn og dets foresatte, mellom foresatte innbyrdes om utøvelse av foreldreansvar og lignende saker. Ombudet skal i slike tilfeller opplyse om grunnen til avvisningen og gi informasjon om eventuelle eksisterende instanser som har til oppgave å behandle konflikter av denne type.

Ombudets avvisning kan ikke påklages.

§ 4 Henvising

Henvendelser angående forhold som i det vesentlige angår lovanvendelses- eller saksbehandlingsspørsmål, skal ombudet henvise til Sivilombudsmannen når denne har kompetanse.

Angår en henvendelse forhold som kan bringes inn for forvaltningsorgan, kan den som henvender seg til ombudet, henvises til å ta saken opp med vedkommende organ. Ombudet kan også selv oversende saken dit.

Angår en henvendelse forhold som kan bringes inn for påtalemyndighet eller spesielt tilsynsorgan, kan ombudet etter nærmere undersøkelse av sakens omstendigheter oversende saken til vedkommende myndighet dersom vilkårene i fvl. § 13 b nr. 6 er til stede.

§ 5 Henleggelse

Finner ombudet at det forhold en henvendelse gjelder, ikke gir grunn til kritikk eller annen oppfølging, kan saken henlegges. Ombudet kan videre henlegge en sak dersom det forhold henvendelsen gjelder, er rettet eller opphørt.

Ombudet kan på ethvert trinn i saksbehandlingen også ut fra arbeidsmessige grunner henlegge en sak. Ombudet bør imidlertid søke å behandle et representativt utvalg av saker.

Den som har henvendt seg til ombudet, skal underrettes om henleggelsen og grunnen til den.

Ombudets henleggelse kan ikke påklages.

§ 6 Saksbehandlingsregler

Forvaltningslovens kap. I-III og offentlighetsloven gjelder for ombudets virksomhet.

Ombudet skal før det avgir sin uttalelse påse at saken er så godt opplyst som mulig. Ombudet avgjør hvilke skritt som bør tas til avklaring av saksforholdet.

Også når det ikke følger av andre regler, skal ombudet bevare taushet om kilden for opplysninger det har benyttet seg av, når kilden uttrykkelig har betinget seg dette.

§ 7 Ombudets uttalelse i saken

Ombudet skal personlig ta standpunkt i alle saker som det har tatt opp til behandling og som ikke er blitt henlagt etter instruksens § 5. Som hovedregel skal ombudets standpunkt formes som en skriftlig uttalelse med begrunnelse.

Ombudet bestemmer selv hvem uttalelsen skal rettes til. Uttalelsen kan også rettes til presse og kringkasting eller andre, i den utstrekning ombudet finner det hensiktsmessig.

Ombudet skal ikke uttale seg om lovligheten av et forhold når Sivilombudsmannen har avgitt uttalelse eller når forholdet enten er avgjort av domstolene eller brakt inn for domstolene til avgjørelse. Ombudet kan likevel kritisere den faktiske og rettslige tilstand som Sivilombudsmannens uttalelser eller domstolenes avgjørelse avdekker.

§ 8 Årlig rapport

Ombudet skal hvert år innen 1. april avgi en rapport til departementet om sin virksomhet i det foregående kalenderår. Rapporten skal være offentlig tilgjengelig.

§ 9 Personal- og økonomiforvaltning

Ombudet utnevnes i statsråd for fire år om gangen. Ingen kan være ombud for mer enn åtte år til sammen.

Til disposisjon for sitt arbeid har ombudet et sekretariat. Sekretariatets medarbeidere ansettes etter regler som gis av departementet.

Ombudets kontorsjef er fast stedfortreder for ombudet. Ombudet og dets saksbehandlere bør ha en variert faglig sammensetning. Reglementet for økonomiforvaltningen i departementene og reglement for departementenes organisasjon og saksbehandling skal gjelde så langt de passer.

§ 10 Barneombudets råd

I tilknytning til ombudet opprettes det et råd. Rådet utnevnes i statsråd for fire år om gangen. Det består av seks medlemmer med personlige varamedlemmer, foruten ombudet selv, som er rådets leder.

Departementene har fullmakt til å foreta suppleringsoppnevninger, dersom et medlem eller varamedlem fratrer i perioden.

Rådet skal fungere som et rådgivende, konsultativt organ for Barneombudet, og skal bistå ombudet i dets arbeid ved å drøfte spørsmål vedrørende ombudets virksomhet. Både ombudet og de øvrige rådsmedlemmer kan ta opp spørsmål som de mener bør drøftes. Ombudet kan legge spørsmål om løsning av enkeltsaker frem også for enkeltmedlemmer av rådet.

Rådet skal ikke ha noen utadrettet funksjon, og heller ingen besluttende myndighet i forhold til ombudet.

Rådet bør møtes med regelmessige mellomrom minst fire ganger i året. Dersom minst to rådsmedlemmer forlanger det, skal rådet innkalles til ekstraordinært møte. Innkallelse til rådsmøter foretas av ombudet med minst to ukers varsel. Dagsorden og sakspapirer skal utsendes minst en uke før møtet.

Departementet har rett til å delta i rådets møter. Ombudet kan gi andre adgang til å delta i møtene.

Det skal føres referat fra møtene i rådet.

§ 11 Ikrafttredelse

Denne instruks trer i kraft straks.

Vedlegg 2 : Budsjett og regnskap for 1984 med kommentarer

Barneombudets totale budsjett for 1984 var på i alt kr 1.360.000,-. Vel 2/3 av midlene var avsatt til lønn og godtgjørelser mens resten var beregnet på varer og tjenester. Tabellen nedenfor viser en detaljert oppstilling over budsjett og regnskap for 1984.

Totalt viser regnskapet et overskudd på kr 97.888,74. Dette er et bevisst planlagt overskudd idet Barneombudet har søkt departementet om å få overføre midler til innkjøp av EDB-utstyr i 1985. Post 01.8 Trygder og pensjoner er unntatt fra dette, slik at det totale beløp som er søkt overført er kr 88.900,-.

Underpost 01.1 Organiserte stillingshjemler viser et underskudd på kr 38.268,04. Dette henger sammen med lønnsøkning og med at kontoret ved skifte av kontorfullmektig og juridisk konsulent har hatt perioder med overlappning. Overskridelsen er dekket gjennom overskudd på post 01.2 Ekstrahjelp og post 01.7 Styrer, råd og utvalg.

Post 01.7 Styrer, råd og utvalg har et overskudd på kr 48.386,90. Denne post brukes dels til godtgjørelse av Barneombudets rådsmedlemmer og til utarbeidelse av mindre utredninger som forberedelse til viktige rådsaker. I 1984 har Barneombudet med sikte på å få midler til EDB-innkjøp bare benyttet posten til godtgjørelser.

Postene 11.3 Reiseutgifter og 11.5 Opplysningsvirksomhet, møter og seminarer har overskudd på kr 37.922,66 respektive kr 28.151,25. Dette er innsparinger i rådets reisevirksomhet og Barneombudets informasjonsvirksomhet foretatt for å få midler til EDB-innkjøp i 1985.

POST	BUDSJETT	REGNSKAP	REST
01.1 Organiserte stillingshjemler	635.000,00	673.286,04	- 38.286,04
01.2 Ekstrahjelp	83.000,00 *)	66.859,78	+ 16.140,22
01.7 Styrer, råd og utvalg	64.000,00	15.613,10	+ 48.386,90
01.8 Trygder og pensjoner	<u>136.000,00</u>	<u>127.023,28</u>	+ <u>8.976,72</u>
01. Lønn og godtgjørelser	<u>918.000,00</u>	<u>882.782,20</u>	+ <u>35.217,80</u>
11.1 Kontorutstyr, maskiner m.v.	8.000,00	6.770,14	+ 1.229,86
11.2 Forbruksmateriell	24.000,00	23.925,13	+ 74,87
11.3 Reiseutgifter m.m.	58.000,00	20.077,34	+ 37.922,66
11.4 Kontortjenester	130.000,00 *)	134.257,70	- 4.257,70
11.5 Møter og seminarer	73.000,00	44.848,75	+ 26.151,25
11.9 Bygningers drift, lokalleie	<u>149.000,00</u>	<u>149.450,00</u>	- <u>450,00</u>
11 Varer og tjenester	<u>442.000,00</u>	<u>379.329,06</u>	+ <u>62.670,94</u>
TOTALT KAP. 1550 BARNEOMBUDET	<u>1.360.000,00</u>	<u>1.262.111,26</u>	+ <u>97.888,74</u>

*) Kr 22.000,00 av det opprinnelige budsjett på kr 105.000,00 for post 01.2 er overført til post 11.4 som hadde et opprinnelig budsjett på kr 108.000,00. Jfr. omdisponeringsadgang gitt av FAD 10. oktober -84. Årsaken er bruk av ekstrahjelp fra firma istedet for tilsatt ekstrahjelp.

Vedlegg 3: Oversikt over høringsuttalelser som Barneombudet har avgitt

HØRINGSUTTALELSER AVGITT I 1984

1. Revisjon av lov av 6. mars 1970 nr. 4 om tilskudd til private skoler -saksbehandlingsregler.
Til Kirke- og undervisningsdepartementet 7. februar 1984.
2. Utkast til retningslinjer for praktisering av barnehagelovens formålsparagraf.
Til Forbruker- og administrasjonsdepartementet 13. februar 1984.
3. Tilleggs kommentarer til utkast til nye trafikkregler.
Til Statens Vegvesen 23. februar 1984.
4. Brukspålit for bilbelter i baksetet og økning av gebyrsatsene.
Til Vegdirektoratet 13. mars 1984.
5. Forslag til nye forskrifter etter veglovens § 13 (vegnormalparagrafen).
Til Statens Vegvesen 8. mai 1984.
6. Utkast til rundskriv om barn med funksjonshemninger i barnehage.
Til Forbruker- og administrasjonsdepartementet 11. mai 1984.
7. Om grunnskolen.
Til Kirke- og undervisningskomitéen i Stortinget 15. mai 1984.
8. NOU 1983:47 "Ny fremmedlov".
Til Justisdepartementet 1. juni 1984.
9. Byggeforskriftenes sikkerhetskrav til trapper, balkongrekkverk, m.v.
Til Kommunal- og arbeidsdepartementet 1. august 1984.
10. Forslag til vedtektsendring av bygningslovens § 12.4 i Tjøme kommune.
Fylkesmannen i Vestfold 2. august 1984.
11. Endring av forskrifter om barnehagens lokaler, uteområder og bemanning.
Til Forbruker og administrasjonsdepartementet 16. august 1984.
12. NOU 1984:5 Kringkastingsreklame.
Til Kultur- og vitenskapsdepartementet 16. august 1984.
13. Produktkontroll - retningslinjer for sikkerheten ved leketøy.
Til Statens forurensningstilsyn 30. august 1984.
14. Bruk av snøscooter på offentlig veg.
Til Vegdirektoratet 3. september 1984.
15. Nytt inntektssystem for kommunene.
Uttalelse til Stortinget 5. oktober 1984.

16. Deregulering av bygningsloven.
Til Kommunal- og arbeidsdepartementet 19. oktober 1984.
17. NOU 1983:57 Straffelovgivningen under utforming.
Til Justisdepartementet 31. oktober 1984.
18. Spørsmål om tilslutning til (1) Europarådskonvensjonen 20.5.80 om anerkjennelse og fullbyrdelse av avgjørelser om foreldremyndighet og om gjenoppretting av foreldremyndighet og (2) Haagkonvensjonen 25.10.80 om de sivile sider ved internasjonal barnebortføring.
Til Justisdepartementet 2. november 1984.
19. Videogram med ulovlig innhold.
Til Justiskomiteén i Stortinget 12. november 1984.
20. NOU 1984:17 Perinatal omsorg i Norge.
Til Sosialdepartementet 30. november 1984.
21. NOU 1984:6 Personbiltrafikk.
Til Samferdselsdepartementet 30. november 1984.

HØRINGSUTTALELSER AVGITT I 1983

1. NOU 1982:26 Barnemishandling og omsorgssvikt.
Til Sosialdepartementet 1. februar 1983.
2. NOU 1982:14 Om fastsettelse og innkreving av underholdsbidrag, høringsbrev nr. 2.
Til Justisdepartementet 10. mars 1983.
3. Handlingsprogram om tiltak mot kvinnemishandling.
Til Sosialdepartementet 19. mai 1983.
4. Utkast til føresegner og standardfrådrag for utgifter ved bruk av samværsrett.
Til Finansdepartementet 2. juni 1983.
5. NOU 1983:3 Massemedia og mediepolitikk.
Til Kultur- og vitenskapsdepartementet 10. juni 1983.
6. NOU 1982:27 Funksjonsfordeling og administrasjonsordninger.
Til Kommunal- og arbeidsdepartementet 23. juni 1983.
7. Innstilling om arbeidsmiljøloven og unge arbeidstakere.
Til Kommunal- og arbeidsdepartementet 30. juni 1983.
8. NOU 1983:15 Planlov.
Til Miljøverndepartementet 30. juni 1983.
9. Utkast til endringer i byggeforskriftene av 1. august 1969 som følge av endringer i bygningsloven vedtatt 27. mai 1983.
Til Kommunal- og arbeidsdepartementet 1. juli 1983.
10. Utkast til forbud mot svært brennbare tekstilprodukter.
Til Statens forurensningstilsyn 8. juli 1983.

11. Lovbestemmelser, forskrifter og retningslinjer om fylkeskommunens ansvar innen barnevernet og om barnevernsinstitusjoner.
Til Sosialdepartementet 26. juli 1983.
12. Revisjon av lov av 6. mars 1970 nr. 4 om tilskudd til private skoler.
Til Kirke- og undervisningsdepartementet 9. august 1983.
13. Utkast til endring av førerkortforskriftenes § 5 med sikte på senking av aldersgrensen for moped/motorsykel og go-kart på lukket bane.
Til Statens Vegvesen 12. august 1983.
14. NOU 1982:38 Nemnder på kommuneplan.
Til Kommunal- og arbeidsdepartementet 12. august 1983.
15. NOU 1983:9 Lov om film og video.
Til Justisdepartementet 5. september 1983.
16. Utkast til endringer i gjeldende reglar og om fastsetjing av karakterar og om vitnemål.
Til Kyrkje- og undervisningsdepartementet 15. september 1983.
17. Utkast til forskrifter om motoriserte transportleketøy for barn.
Til Statens forurensningstilsyn 15. september 1983.
18. Utkast til lov om adopsjon.
Til Forbruker- og administrasjonsdepartementet 14. oktober 1983.
19. Utkast til nye trafikkregler.
Til Statens Vegvesen 31. oktober 1983.
20. Forslag fra planlovutvalget om utvidete bestemmelser om bebyggelsesplan m.v.
Til Miljøverndepartementet 30. desember 1983.
21. Kommentarer til statsbudsjettet - Grunnskolen.
Til Kirke- og undervisningskomiteen i Stortinget 8. november 1983.
22. Supplement til NOU 1983:15 Planlov - Delinnstilling om konsekvensutredningen.
Til Miljøverndepartementet 4. januar 1984.
23. Forslag til forskrifter om varsling av arbeid på offentlig veg.
Til Vegdirektoratet 12. januar 1984.

HØRINGSUTTALELSER AVGITT I 1982

1. Etiske retningslinjer for forskning på barn - pediatriisk forskningsetikk.
Til Norges almenvitenskapelige forskningsråd 23. mars 1982.
2. Forslag til endringer i lov om barnehager med forskrifter.
Til Forbruker- og administrasjonsdepartementet 23. april 1982.
3. Utkast til forskrifter om inntak i den videregående skolen.
Til Kirke- og undervisningsdepartementet 12. mai 1982.
4. Rapport nr. 28 "Forslag til forskning om børns trafiksikkerhed" fra Nordisk Trafikk-sikkerhetsråd.
Til Vegdirektoratet 13. mai 1982.

5. NOU 1981:35 Politiets rolle i samfunnet, del I.
Til Justisdepartementet 14. juli 1982.
6. NOU 1982:13 Forenklinger i bygningsloven.
Til Kommunal- og arbeidsdepartementet 16. august 1982.
7. Forslag til Norsk Standard for leketøy.
Til Norges Standardiseringsforbund 24. august 1982.
8. NOU 1982:14 Fastsettelse og innkreving av underholdsbidrag.
Til Justisdepartementet 7. september 1982.
9. Skolebygg tilpasset elever med spesielle behov. Grunnskolerådets ERFA-publikasjon nr. 26/82.
Til Grunnskolerådet 17. september 1982.
10. Endring i grunnskolelovens § 38 nr. 1d, om tilskott til skyss.
Til Kirke- og undervisningsdepartementet 28. september 1982.
11. NOU 1982:10 Spesialistene i helsetjenesten, pleiehjemmene m.v.
Til Sosialdepartementet 6. oktober 1982.
12. Utkast til retningslinjer for reklame til barn, Det Internasjonale Handelskammer.
Til Forbrukerrådet 25. oktober 1982.
13. Verktøykassa hefte 6, "Kontroll av Planforslag - Eksempel: Reguleringsplan".
Til Norsk institutt for by- og regionforskning 1. desember 1982.
14. Forslag til prosjekt/temaer for trafikksikkerhetsforskning.
Til Vegdirektoratet 1. desember 1982.
15. Innstilling om endringer i arbeidsmiljølovens arbeidstidsbestemmelser.
Til Forbruker- og administrasjonsdepartementet 9. desember 1982.
16. NOU 1982:15 Nytt inntektssystem for kommunene.
Til Kommunal- og arbeidsdepartementet 30. desember 1982.

Vedlegg 4 : Tabeller

Alle henvendelser til Barneombudet blir journalisert i løpende post- og telefonjournaler. Muntlige henvendelser blir satt opp skriftlig ved kontoret (§ 2 i instruksen). I tillegg føres en saksjournal for de saker som opprettes p.g.a. henvendelser eller på Ombudets eget initiativ. Disse opplysningene danner grunnlag for tabellene som følger.

TABELL 1: HENVENDELSER AV ULIK TYPE I 1984, 1983 og 1982, ANTALL OG PROSENT.

TYPE HENVENDELSE	1984		1983		1982	
	Antall henv.	% av total	Antall henv.	% av total	Antall henv.	% av total
Henvendelser vedrørende saker ¹⁾	1.321	63.8	1.289	67.0	1.210	73.8 ²⁾
Spørsmål om barns situasjon og rettigheter, studentveiledning	131	6.3	106	5.5		
Forespørsler om foredrag, deltakelse på kurs, seminar	269	13.0	263	13.7	191	11.6
Informasjon om og kontakt med Ombudet	131	6.3	131	6,8	156	9.5
Administrasjon, økonomi, personale (kun skriftlige henvendelser)	158	7.6 ⁴⁾	64	3.3	84	5.1 ³⁾
Tilsendte rapporter, rundskriv o.l.	62	3.0	71	3.7		
TOTAL	2.072	100.0	1.924	100.0	1.641	100.0

1) Omfatter både den eller de henvendelser som gjør at Barneombudet tar opp en sak og skriftlig materiale, - dokumenter, uttalelser fra berørt instanser m.v. - som Barneombudet får under arbeidet med saken. Antall henvendelser blir derfor større enn antall saker.

2) Dette tallet omfatter både henvendelser vedr. saker og henvendelser vedr. veiledning m.v. I 1983 og 1984 er den sistnevnte type henvendelser skilt ut som egen gruppe.

3) Dette tallet omfatter både administrative henvendelser og tilsendte rapporter m.v. I 1983 og 1984 er disse delt i to grupper.

4) Økningen i 1984 skyldes at kontoret hadde tre ansettelsessaker.

TABELL 2: SAKENE I 1984, 1983 OG 1982 FORDELT ETTER HVEM SOM REISTE SAKEN, ANTALL OG PROSENT

HVEM SAKEN BLE REIST AV ¹⁾	1984		1983		1982	
	Antall saker	% av total	Antall saker	% av total	Antall saker	% av total
Ett eller flere barn	94	11.5	103	12.4	142	18.5
Voksen enkeltperson	518	63.2	449	54.1	452 ²⁾	59.2
Fagfolk	38	4.6	60	7.2		
Institusjon, skole o.l.	14	1.7	18	2.2		
Kommunal/fylkeskommunal myndighet	19	2.4	29	3.5	112 ²⁾	14.7
Sentral myndighet	26	3.1	38	4.6		
Organisasjon	53	6.5	81	9.8		
Andre (forskning, næringsliv, massemedia)	9	1.1	8	0.9	27 ²⁾	3.5
Barneombudets eget initiativ	49	6.0	44	5.3	31	4.1
TOTAL	820	100.1	830	100.0	763	100.0

1) Hvis det står flere henvendelser bak samme sak, regnes saken som reist ved første henvendelse.

2) I 1982 var henvendelsene delt i færre grupper enn i 1983 og 1984.

TABELL 3: ALLE STEDFESTEDE SAKER RESPEKTIVE STEDFESTEDE BARNESAKER I 1984 FORDELT ETTER HVILKEN LANDSDEL HENVENDELSE OM SAKEN KOM FRA. 1) ANTALL OG PROSENT.

LANDSDEL	Andel av folke- mengden i 1983	Alle sted- festede saker		Stedfestede barnesaker		Andel barne- saker av samtlige saker fra landsdelen
		Antall saker	% av total	Antall saker	% av total	
OSLO	11,1	232	32,6	22	24,4	11,9
AKERSHUS	9,0	109	15,3	13	14,4	9,5
ØSTLANDET ELLERS	28,5	142	19,8	19	21,0	13,4
ØSTLANDET TOTALT	48,6	483	67,7	54	59,8	11,2
SØRLANDET	5,6	25	3,5	3	3,3	12,0
VESTLANDET	25,5	117	16,4	21	23,3	17,9
TRØNDELAG	9,1	30	4,2	5	5,5	16,6
NORD-NORGE	11,5	56	7,8	7	7,7	12,5
UTLAND		1	0,1	-	-	
TOTAL	100,3	712 ²⁾	100,2	90 ³⁾	99,6	12,6

1) Saker der henvenders adresse er ukjent og saken reist av sentrale myndigheter, landsomfattende organisasjoner eller Ombudet selv er holdt utenfor.

2) Av det totale antall saker på 820 er 712 stedfestet. For 25 saker er henvenders adresse ukjent og for 83 saker er stedfestelse ikke aktuell, der hvor saken ble reist av sentral myndighet, landsomfattende organisasjon eller av Barneombudet.

TABELL 4: ALLE STEDFESTEDE SAKER RESPEKTIVE STEDFESTEDE BARNESAKER I 1984 FORDELT ETTER HVILKET FYLKE HENVENDELSEN KOM FRA. 1) ANTALL OG PROSENT.

FYLKE	Andel av folke- mengden i 1983	Alle sted- festede saker		Stedfestede barnesaker		Andel barne- saker av samtlige saker fra fylket. Prosent
		Antall saker	% av total	Antall saker	% av total	
ØSTFOLD	5.7	23	3.2	1	1.1	4.3
AKERSHUS	9.0	109	15.3	13	14.4	11.9
OSLO	11.1	232	32.6	22	24.4	9.5
HEDMARK	4.6	23	3.2	7	7.8	30.4
OPPLAND	4.4	25	3.5	4	4.4	16.0
BUSKERUD	5.2	33	4.6	4	4.4	12.1
VESTFOLD	4.6	18	2.5	1	1.1	5.6
TELEMARK	4.0	20	2.8	2	2.2	10.0
AUST-AGDER	2.2	15	2.1	2	2.2	13.3
VEST-AGDER	3.4	10	1.4	1	1.1	10.0
ROGALAND	7.5	35	4.9	7	7.8	20.0
HORDALAND	9.6	57	8.0	11	12.2	19.3
SOGN OG FJORDANE	2.6	7	1.0	1	1.1	14.3
MØRE OG ROMSDAL	5.8	18	2.5	2	2.2	11.1
SØR-TRØNDELAG	6.0	21	2.9	4	4.4	19.0
NORD-TRØNDELAG	3.1	9	1.3	1	1.1	11.1
NORDLAND	6.0	25	3.5	2	2.2	8.0
TROMS	3.6	23	3.2	4	4.4	17.4
FINNMARK	1.9	8	1.1	1	1.1	12.5
UTLAND	-	1	0.1	-	-	-
TOTAL	100.3	712 ²⁾	100.0	90 ³⁾	99.6	12.6

1) Saker der henvenders adresse er ukjent og saken er reist av sentrale myndigheter, landsomfattende organisasjoner eller Ombudet selv er holdt utenfor.

2) Av det totale antall saker på 820 er 712 stedfestet. For 25 saker er henvenders adresse ukjent og for 83 saker er stedfestelse ikke aktuell, der hvor saken ble reist av sentral myndighet, landsomfattende organisasjon eller av Barneombudet.

3) Av de 94 barnesakene er 90 stedfestet. I 4 saker er henvenders adresse ukjent.

TABELL 5: SAKENE FORDELT ETTER SAKSOMRÅDE I 1984, 1983 OG 1982. ANTALL OG PROSENT.

SAKSOMRÅDE	1984		1983		1982	
	Antall saker	% av total	Antall saker	% av total	Antall saker	% av total
1. Barn i spesielle livssituasjoner	153	18.7	144	17.3	166	21.8
2. Barnetilsyn og offentlige fritidstilbud	69	8.4	63	7.6	65	8.5
3. Skolesaker	136	16.6	137	16.5	102	13.4
4. Kultur og forbruk	88	10.7	88	10.6	104	13.6
5. Familiens situasjon	238	29.0	253	30.5	194	25.4
6. Barn og planlegging	117	14.3	118	14.2	95	12.5
7. Diverse saker	19	2.3	27	3.3	37	4.9

TABELL 6: SAKER REIST AV BARN FORDELT ETTER SAKSOMRÅDE I 1984, 1983 OG 1982. ANTALL OG PROSENT.

SAKSOMRÅDE	1984		1983		1982	
	Antall saker	% av total	Antall saker	% av total	Antall saker	% av total
1. Barn i spesielle livssituasjoner	8	8.5	7	6.8	13	9.2
2. Barnetilsyn og offentlige fritidstilbud	4	4.3	4	3.9	7	4.9
3. Skolesaker	30	31.9	23	22.3	29	20.4
4. Kultur og forbruk	12	12.8	16	15.5	30	21.1
5. Familiens situasjon	23	24.5	18	17.5	24	16.9
6. Barn og planlegging	11	11.7	17	16.5	21	14.8
7. Diverse saker	6	6.4	18	17.5	18	12.7
TOTAL	94	100.1	103	100.0	142	100.0

TABELL 7: ULIKE TYPER SAKER I 1984 ETTER HVEM SOM REISTE SAKEN. ANTALL OG PROSENT SAMT PROSENT AV SAMTLIGE SAKER FRA HVER GRUPPE AV HENVENDERE.

HVEM REISTE SAKEN	Enkelt saker			Prinsippsaker			Høringsuttalelser			Total
	Antall saker	% av total	% av saker fra vedk. henvender	Antall saker	% av total	% av saker fra vedk. henvender	Antall saker	% av total	% av saker fra vedk. henvender	
		↓ %	↓ %		↓ %	↓ %		↓ %	↓ %	
Barn	94	13.3	100.0	0	0	0	0	0	0	94
Voksen enkelt person	501	71.1	96.7	16	20.3	3.1	1	2.8	0.2	518
Fagfolk	32	4.5	84.2	6	7.6	15.8	0	0	0	38
Institusjon skole o.l.	11	1.6	78.6	3	3.8	21.4	0	0	0	14
Kommunal, fylkeskommunal myndighet	12	1.7	63.2	5	6.4	26.3	2	5.6	10.5	19
Sentral myndighet	1	0.1	3.7	3	3.8	11.5	22	61.1	84.6	26
Organisasjon	45	6.4	84.9	7	8.9	13.2	1	2.8	1.9	53
Andre (Forskning, næringsliv, massemedia)	6	0.9	66.7	2	2.5	66.7	1	2.8	11.1	9
Barneombudets eget initiativ	3	0.4	6.1	37	46.8	75.5	9	25.0	18.4	49
TOTAL	705	100.0	→	79	100.1	→	36	100.1	→	820

TABELL 8: ULIKE TYPER SAKER I 1984, 1983 OG 1982. ANTALL OG PROSENT.

TYPE SAK	1984		1983		1982	
	Antall saker	% av total	Antall saker	% av total	Antall saker	% av total
Enkeltsak	705	86.0	694	83.6	670	87.8
Prinsippsak	79	9.6	107	12.9	74	9.7
Høringsuttalelse	36	4.4	29	3.5	19	2.5
TOTAL	820	100.0	830	100.0	763	100.0

TABELL 9: ULIKE TYPER SAKER I 1984 FORDELT PÅ SAKSOMRÅDE. ANTALL OG PROSENT SAMT I PROSENT AV DET TOTALE ANTALL SAKER INNENFOR HVERT SAKSOMRÅDE

SAKS-OMRÅDE	Enkeltsaker			Prinsippsaker			Høringsuttalelser			Total
	Antall saker	% av total	% av saker innen saksområdet	Antall saker	% av total	% av saker innen saksområdet	Antall saker	% av total	% av saker innen saksområdet	
1. Barn i spesielle livssituasjoner	124	17.6	81.0	23	29.1	15.0	6	16.7	3.9	153
2. Barne-tilsyn og offentlig fritids-tilbud	58	8.2	84.1	7	8.9	10.1	4	11.1	5.8	69
3. Skole-saker	118	16.7	86.8	13	16.5	9.6	5	13.9	3.7	136
4. Kultur/forbruk	72	10.2	81.8	10	12.7	11.4	6	16.7	6.8	88
5. Fam-iliens situasjon	220	31.2	92.4	15	19.0	6.3	3	8.3	1.3	238
6. Barn og plan-legging	94	13.3	80.3	11	13.9	9.4	12	33.3	10.3	117
7. Diverse saker	19	2.7	100.0	0	0	0	0	0	0	19
TOTAL	705	99.9	-->	79	100.1	-->	36	100.0	-->	820

TABELL 10: ULIKE TYPER SAKER FORDELT ETTER OM DE BLE AVSLUTTET I 1984 ELLER IKKE. ANTALL OG PROSENT.

BEHANDLING	Enkeltsaker		Prinsippsaker		Høringsuttalelser		Samtlige saker	
	Antall saker	% av total	Antall saker	% av total	Antall saker	% av total	Antall saker	% av total
Avsluttet i 1984	654	92.8	48	60.8	27	75.0	729	88.9
Ikke avsluttet i 1984	51	7.2	31	39.2	9	25.0	91	11.1
TOTAL	705	100.0	79	100.0	36	100.0	820	100.0

TABELL 11: SAKER FERDIGBEHANDLET VED FØRSTE KONTAKT I 1984 ETTER ETTER HOVEDSAKSOMRÅDE. ANTALL, PROSENT OG I PROSENT AV TOTALT ANTALL SAKER INNEN SAKSOMRÅDET.

SAKSOMRÅDE	Ferdigbehandlet ved 1. kontakt			Totalt antall saker
	Antall saker	% av total	% av saker innen saksområdet	
1. Barn i spesielle livssituasjoner	36	20,0	23,5	153
2. Barnetilsyn og offentlig fritidstilbud	8	4,4	11,6	69
3. Skolesaker	23	12,8	16,9	136
4. Kultur/forbruk	6	4,4	9,1	88
5. Familiens situasjon	96	53,3	40,3	238
6. Barn og planlegging	6	3,3	5,1	117
7. Diverse saker	3	1,7	15,8	19
TOTALT	180 ¹⁾	99,9	--> %	820

1) Bare 1 av disse var en prinsippsak - resten var enkeltsaker.

TABELL 12: SAKER FERDIGBEHANDLET VED FØRSTE KONTAKT I 1984 ETTER HOVEDBEHANDLINGSFORM. ANTALL, PROSENT OG I PROSENT AV SAKER INNENFOR HVER BEHANDLINGSFORM.

BEHANDLINGSFORM	Ferdigbehandlet ved 1. kontakt			Totalt antall saker
	Antall saker	% av total	% av saker behandlet -->	
Avvist	82	45,6	50,6	162
Henvist	61	33,9	33,9	180
Henlagt	37	20,6	13,7	271
Realitetsbehandlet	-	-	-	116
Restanse	-	-	-	91
TOTAL	180	100,1	--> %	820

TABELL 13: PRINSIPSAKENE I 1985 SOM ER RESTANSE, FORDELT ETTER HVLKET ÅR SAKEN BLE OPPRETTET.

SAKSOMRÅDE	1985	1984	1983	1982
1. Barn i spesielle livssituasjoner	11	4	3	4
2. Barnetilsyn og offentlige fritidstilbud	3	1	2	0
3. Skolesaker	3	1	1	1
4. Kultur og forbruk	2	0	1	1
5. Familiens situasjon	7	3	2	2
6. Barn og planlegging	6	5	1	0
TOTALT	32 ¹⁾	14	10	8

1) Antall restanser til 1985 er her 32 saker, i andre tabeller er det 31 saker. Den ekstra saken er "Barn og video - regler for omsetting" som vi anså som realitetsbehandlet ved utgangen av 1984, men måtte ta opp igjen tidlig i 1985 p.g.a. nye henvendelser.

TABELL 14: AVSLUTTEDE SAKER I 1984 FORDELT PÅ ULIKE MÅTER Å BEHANDLE SAKENE PÅ OG PÅ ULIKE SAKSTYPER. ANTALL OG PROSENT.

BEHANDLINGSFORMER	Enkelt saker		Prinsippsaker		Høringsuttalelser		Samtlige saker	
	Antall saker	% av total	Antall saker	% av total	Antall saker	% av total	Antall saker	% av total
Avviste saker	162	24.8	0	0	0	0	162	22.2
Henviste saker	177	27.1	3	6.2	0	0	180	24.7
Henlagte saker	237	36.2	28 ¹⁾	58.3	6	22.2	271	37.2
Realitetsbehandlete saker	78	11.9	17	35.4	21	77.8	116	15.9
TOTAL	654	100.0	48	100.0	27	100.0	729	100.0

1) At mange prinsippsaker blir henlagt skyldes at Barneombudet etterhvert kobler sammen prinsippsaker som berører samme saksområde. De mindre prinsippsakene regnes da som henlagt.

TABELL 15: AVSLUTTEDE ENKELTSAKER I 1984, 1983 OG 1982 FORDELT PÅ BEHANDLINGSFORM. ANTALL OG PROSENT.

BEHANDLINGSFORM	1984		1983		1982	
	Antall saker	% av total	Antall saker	% av total	Antall saker	% av total
Avviste saker	162	24.8	144	21.5	123	23.1
Henviste saker	177 ²⁾	27.1	177	26.5	107	20.1
Henlagte saker	237	36.2	239	35.7	140	26.3
Realitetsbehandlete saker	78	11.9	109	16.3	163	30.6
TOTAL	654	100.0	669	100.0	533 ¹⁾	100.1

1) I 1982 var 101 av de 634 avsluttede enkelt saker såkalte veiledningssaker. Disse er holdt utenfor her for å kunne sammenligne med tallene for 1983 og 1984.

2) I de fleste tilfellene ber Ombudet henvender å selv ta opp saken med annen instans. Men noen ganger - 24 i 1984 - oversender Barneombudet selv saken.

TABELL 16: AVSLUTTEDE SAKER I 1984 ETTER HVEM SOM REISTE SAKEN FORDELTE PÅ BEHANDLINGSFORM. PROSENT.

HVEM REISTE SAKEN	AVVIST	HENVIST	HENLAGT	REALITETS- BEHANDLET	TOTAL	ANTALL
	--> %	--> %	--> %	--> %	--> %	--> %
Barn	26,4	32,2	26,4	14,9	99,9	87
Voksen enkeltperson	27,6	26,7	36,7	9,0	100,0	479
Fagfolk, institusjon, skol el.l.	10,4	35,4	45,8	8,3	99,9	48
Kommunal/fylkes- kommunal myndighet	6,7	20,0	46,7	26,7	100,1	15
Sentral myndighet	0	4,8	19,1	76,2	100,1	21
Organisasjon	2,3	4,7	55,8	37,2	100,0	43
Andre	0	12,5	62,5	25,0	100,0	8
Barneombudets eget initiativ	0	0	35,7	64,3	100,0	28

TABELL 17: AVSLUTTEDE SAKER I 1984 INNENFOR ULIKE SAKSOMRÅDER FORDELTE ETTER BEHANDLINGSFORM. ANTALL OG PROSENT SAMT PROSENT AV TOTALT ANTALL SAKER INNENFOR HVERT SAKSOMRÅDE.

SAKSOMRÅDE	Avviste saker			Henviste saker			Henlagte saker			Realitetsbehandlede saker			Total
	Antall saker	% av total	% av saker innenfor saksområdet	Antall saker	% av total	% av saker innenfor saksområdet	Antall saker	% av total	% av saker innenfor saksområdet	Antall saker	% av total	% av saker innenfor saksområdet	
1. Barn i spesielle livssituasjoner	21 ¹⁾	13.0	16.3	37	20.6	28.7	59	21.8	45.7	12	10.3	9.3	129
2. Barnetilsyn/Off. fritidstilbud	3	1.9	5.4	18	10.0	32.1	41	9.6	46.4	9	7.8	16.1	56
3. Skolesaker	5	3.1	4.1	38	21.1	31.1	26	21.0	46.7	22	19.0	18.0	122
4. Kultur/forbruk	3	1.9	3.7	21	11.7	25.9	57	14.0	46.9	19	16.4	23.5	81
5. Familiens situasjon	128 ¹⁾	79.0	57.1	47	26.1	21.0	38	15.1	18.3	8	6.9	3.5	224
6. Barn og planlegging	0	0	0	19	10.6	19.2	36	13.3	36.4	44	37.9	44.5	99
7. Diverse saker	2	1.2	11.1	0	0	0	14	5.2	77.8	2	1.7	11.1	18
TOTAL	162	100.1	-->	180	100.1	-->	271	100.0	-->	116	100.0	-->	729

1) Ombudet har etter instruksen (§ 3) ikke lov til å behandle konflikter mellom barn og foresatte eller mellom foresatte innbyrdes. Antall avviste saker innenfor saksområdene 1) og 5) blir derfor stort.

TABELL 18: HENLAGTE SAKER I 1984 ETTER ÅRSÅK TIL HENLEGGELSEN. ANTALL OG PROSENT.

ÅRSÅK TIL AT SAKEN HENLEGGES	Enkeltsaker		Prinsippsaker		Hørings- uttalelser		Samtlige saker	
	Antall saker	% av total	Antall saker	% av total	Antall saker	% av total	Antall saker	% av total
Saken av mindre betydning	38	} 46,8	3	} 10,7	2	} 33,3	43	} 42,8
Henlagt med informasjon	73		-		-		-	
Allerede behandlet tilsvarende saker	3	1,3	-	-	-	-	3	1,1
Saken overføres til prinsippsak	27	11,4	8	28,6	-	-	35	12,9
Saken tas opp senere	8	3,4	14	50,0	-	-	22	8,1
Kontoret mangler kapasitet	12	5,1	1	3,6	2	33,3	15	5,5
Kontoret mangler kompetanse	-	-	-	-	2	33,3	2	0,7
Saken brakt i orden	17	7,2	-	-	-	-	17	6,3
Barneombudet ikke 1) fått materiale	59	24,9	2	7,1	-	-	61	22,5
TOTAL	237	100,1	28	100,0	6	99,9	271	99,9

1) Betyr at henvender ikke som avtalt fulgte opp den første telefonkontakten med å sende flere opplysninger.

TABELL 19: REALITETSBEHANDLEDE ENKELTSAKER I 1984 FORDELT ETTER HVORDAN SAKEN BLE VURDERT OG HVEM OMBUDET UTTALTE SEG TIL. ANTALL OG PROSENT.

VURDERING AV SAKENS REALITETER	Uttalelse til henvender		Uttalelse til annen instans		Samtlige saker	
	Antall saker	% av total	Antall saker	% av total	Antall saker	% av total
Kritikkverdig	5	22,7	32	57,1	37	47,4
Vanskelig å ta stilling til	12	54,6	18	32,1	30	38,5
Ikke kritikkverdig	5	22,7	6	10,7	11	14,1
TOTAL	22	100,0	56	99,9	78	100,0

TABELL 20: BARNEOMBUDETS UTTALELSER I REALITETSBEHANDLEDE ENKELTSAKER I 1984 FORDELTE ETTER HOVEDSAKSOMRÅDE. ANTALL.

SAKSOMRÅDE	Uttalelse til annen instans Antall	Uttalelse til henvender Antall	Total Antall
1. Barn i spesielle livssituasjoner	5	3	8
2. Barnetilsyn og offentlige fritidstilbud	2	2	4
3. Skolesaker	11	4	15
4. Kultur og forbruk	9	3	12
5. Familiens situasjon	2	3	5
6. Barn og planlegging	27	5	32
7. Diverse saker	1	1	2
TOTAL	57	21	78

TABELL 21: HENVISTE ENKELTSAKER I 1984, 1983 OG 1982 ETTER HVILKEN INSTANS OMBUDET HENVISTE TIL. ANTALL OG PROSENT.

INSTANS	1984		1983		1982	
	Antall saker	% av total	Antall saker	% av total	Antall saker	% av total
Departementer	23	13.5	11	6.6	3	2.8
Annen sentral myndighet	16	9.4	23	13.8	15	14.0
Fylkesmyndighet	23	13.5	7	4.2	3	2.8
Kommunal myndighet	55	32.2	74	44.3	62	57.9
Institusjon/fagfolk	19	11.1	23	13.8	0 ¹⁾	0
Organisasjon	14	8.2	7	4.2	14	13.1
Private bedrifter	7	4.1	2	1.2	3	2.8
Påtalemyndighet	7	4.1	11	6.6	4	3.7
Massemediene	7	4.1	9	5.4	3	2.8
TOTAL	171²⁾	100.2	167²⁾	100.1	107	99.9

1) Henvisning til institusjoner og fagfolk ble i 1982 registrert som henvisning til kommunal myndighet

2) I tillegg til dette ble 6 saker i 1984 og 10 saker i 1983 henvist til barn eller voksen enkeltperson, slik at den totale summen av henviste saker var 177 begge år.

TABELL 22: REALITETSBEHANDLEDE ENKELTSAKER I 1984, 1983 OG 1982 ETTER HVEM OMBUDET UTTALTE SEG TIL. ANTALL OG PROSENT.

INSTANS	1984		1983		1982	
	Antall saker	% av total	Antall saker	% av total	Antall saker ¹⁾	% av total
Departementer	9	14,1	6	9,2	13	17,1
Annen sentral myndighet	2	3,1	2	3,1	8	10,5
Fylkesmyndighet	3	4,7	3	4,6	2	2,6
Kommunal myndighet	29	45,3	39	60,0	35	46,0
Institusjon/fagfolk	2	3,1	0	0	0	0
Organisasjon	8	12,5	7	10,8	5	6,6
Private bedrifter	6	9,4	3	4,6	4	5,3
Påtalemyndighet	0	0	2	3,1	5	6,6
Massemedier, forskning	5	7,8	3	4,6	4	5,2
TOTAL	64 ²⁾	100,0	65	100,0	76	99,9

1) I 1982 avga Barneombudet uttalelse til annen instans i 70 saker. I 6 av disse gikk det uttalelser til 2 instanser. Tallene i denne kolonnen gjelder derfor egentlig antall uttalelser og ikke saker.

2) I tillegg til dette uttalte Barneombudet seg i 1984 i 5 saker til barn og 9 saker til voksne enkeltpersoner, slik at det totale antall uttalelser i 1984 var 78.

TABELL 23: FORDELING AV ULIKE TYPER SAKER/PROBLEMER INNENFOR SAKSOMRÅDET "BARN MED SPESIELLE LIVSSITUASJONER" I 1984 OG 1983. ANTALL OG PROSENT SAMT ANTALL SAKER REIST AV BARN.

TYPE PROBLEM	1984			1983		
	Antall saker	% av total	Antall saker reist av barn	Antall saker	% av total	Antall saker reist av barn
Barnevernsaker						
barnevernets virksomhet	39	25,5	1	34	23,6	2
Barnemishandling, fysisk avstraffelse av barn	30	19,6	4	31	21,5	5
Fosterhjem/barnehjem, støttekontakt	21	13,7	1	21	14,6	0
Barn med spesielle behov	12	7,8	1	12	8,3	0
Språklige minoriteter	1	0,7	0	4	2,8	0
Stoffmisbruk, kriminalitet, forhold til politiet	18	11,8	0	15	10,4	0
Barn på sykehus, amming	9	5,9	0	3	2,1	0
Adopsjon	4	2,6	0	7	4,9	0
Barns rettigheter, barnevern i vid forstand	7	4,6	0	6	4,2	0
Diverse	12	7,8	1	11	7,6	0

TABELL 24: FORDELING AV ULIKE TYPER SAKER/PROBLEMER INNENFOR SAKSOMRÅDET "BARNETILSYN OG OFFENTLIGE FRITIDSTILBUD" I 1984 OG 1983. ANTALL OG PROSENT SAMT ANTALL SAKER REIST AV BARN

TYPE PROBLEM	1984			1983		
	Antall saker	% av total	Antall saker reist av barn	Antall saker	% av total	Antall saker reist av barn
Barnehager	49	71,0	0	40	63,5	0
Integrering i barnehage	6	8,7	1	6	9,5	0
Barnepark/dagmamma m.v.	5	7,5	0	6	9,5	0
Fritidshjem	4	5,8	0	5	7,9	0
Fritidsklubber/andre off. fritidstilbud	5	7,3	2	6	9,5	4
TOTAL	69	100,1	3	63	99,9	4

TABELL 25: FORDELING AV ULIKE TYPER SAKER/PROBLEMER INNENFOR SAKSOMRÅDET "SKOLESAKER" I 1984 OG 1983. ANTALL OG PROSENT SAMT ANTALL SAKER REIST AV BARN.

TYPE PROBLEM	1984			1983		
	Antall saker	% av total	Antall saker reist av barn	Antall saker	% av total	Antall saker reist av barn
Skolebruksplaner, skole- nedleggelse, klassedeling	17	12,5	5	23	16,8	5
Personell, skifte av lærer	10	7,4	4	11	8,0	3
Skoleveg/skoleskyss	11	8,1	3	15	10,9	0
Skolens fysiske miljø	12	8,1	2	7	5,1	1
Undervisning, mønsterplaner	20	14,7	4	15	10,9	2
Konflikter i skolemiljø, mobbing	39	28,7	8	30	21,9	10
Integrering, spesial- undervisning	9	6,6	0	17	12,4	0
Generelle saker, lover m.v.	4	2,9	0	10	7,3	1
Diverse	14	10,3	4	9	6,6	1
TOTAL	136	100,0	30	137	99,9	23

TABELL 26: FORDELING AV ULIKE TYPER SAKER/PROBLEMER INNENFOR SAKSOMRÅDET "KULTUR OG FORBRUK" I 1984 OG 1983. ANTALL OG PROSENT SAMT ANTALL SAKER REIST AV BARN.

TYPE PROBLEM	1984			1983		
	Antall saker	% av total	Antall saker reist av barn	Antall saker	% av total	Antall saker reist av barn
Barn og media, video og TV	35	39,8	2	39	44,3	5
Forbruk, farlige produkter	24	27,3	2	27	30,7	3
Deltakelse, arbeidsliv	10	11,4	2	7	8,0	2
Bøker, film, blader	8	9,1	1	7	8,0	3
Fritidsorganisasjoner	8	9,1	4	5	5,7	2
Diverse	3	3,4	1	3	3,4	1
TOTAL	88	100,1	12	88	100,1	16

TABELL 27: FORDELING AV ULIKE TYPER SAKER/PROBLEMER INNENFOR SAKSOMRÅDET "FAMILIENS SITUASJON" I 1984 OG 1983. ANTALL OG PROSENT SAMT ANTALL SAKER REIST AV BARN.

TYPE PROBLEM	1984			1983		
	Antall saker	% av total	Antall saker reist av barn	Antall saker	% av total	Antall saker reist av barn
Familiens økonomi, arbeidssituasjon	24	10,1	1	43	17,0	2
Boligforhold, konflikter i bomiljø	19	8,0	1	17	6,7	2
Skilsmisse, barnefordeling	147	61,8	9	150	59,3	6
Barns rettigheter i familien, foreldremyndighet	35	14,7	11	38	15,0	8
Diverse	13	5,5	1	5	2,0	0
TOTAL	238	100,1	23	253	100,0	18

TABELL 28: FORDELING AV ULIKE TYPER SAKER/PROBLEMER INNENFOR SAKSOMRÅDET "BARN OG PLANLEGGING" I 1984 OG 1983. ANTALL OG PROSENT SAMT ANTALL SAKER REIST AV BARN.

TYPE PROBLEM	1984			1983		
	Antall saker	% av total	Antall saker reist av barn	Antall saker	% av total	Antall saker reist av barn
Samfunnsplanlegging, oversiktsplanlegging	8	6,8	0	12	10,2	0
Detaljplanlegging, nye boligområder	6	5,1	1	3	2,5	0
Detaljplanlegging, eksisterende boligområder	21	18,0	4	22	18,6	4
Vegtrafikkplanlegging, trafiksikkerhet, farlig skoleveg	45	38,5	5	42	35,6	5
Drift, gjennomføring	31	26,5	1	26	22,0	5
Diverse (bl.a. forurensning)	6	5,1	1	13	11,0	3
TOTAL	117	100,0	12	118	99,9	17

BARNEOMBUDET

Barneombud: **Milfrid Grude Flisdøy**

Telefon: (02) 15 45 90

På torisdager mellom klokken ett og halv fem tar Barneombudet bare imot telefoner fra barn.

Postadresse:

Postboks 4321 Torshov
0402 Oslo 4

Besøksadresse:

Sandakerveien 56

